

Úvodník

Karel Čermák: Stát nám umírá	3
------------------------------	---

Příspěvky:

Miloš Tomsa: Obchodní jméno advokáta	6
Antonín Patloka: Postavení a působnost likvidátora po prohlášení konkurzu	10
Ivo Telec: Kritika jednoho usnesení Ústavního soudu ve věci nedostatku podmínek řízení před Ústavním soudem	20
Jiří Valeška: Problematika pomoci jiné osoby při psaní závěti	24
Zdeněk Karabec: Zavedení institutu probace do právního řádu České republiky	34

Anotace

Meričková, Klimeš, Urban: Živnostenský zákon a předpisy souvisící – komentář (A. Dolenský)	37
Karel Nový: Nový právní rádce invalidních občanů (V. Mandák)	38
Květa Slavíková: Předpisy o cizincích a uprchlících (M. Skalková)	39

Z judikatury

I. České soudy	42
II. Evropský soud pro lidská práva	47

Z České advokátní komory

Informace o schůzi představenstva České advokátní komory, konané dne 11. 2. 1997	50
Advokáti opět získali oprávnění daňových poradců	51
Služby knihovny ČAK	52
Seznam zahraničních odborných časopisů v knihovně ČAK	52

Z kárné praxe

Z kárné praxe ČAK	53
Z kárné praxe Rakouské advokátní komory	54

Názor

Poznámka k obchodní justici (Aleš Uhlíř)	55
Malá zpověď soudce svého věku (Ludmila Kolářová)	57

Obsah

Sbírka útěchy

Kolegové, pomozte! (Marta Ehlová) 58

Tisk o advokacii 61

Ze zahraničí

Polsko: Výchova advokátních koncipientů a advokátní zkoušky 64

Slovensko: Bulletin slovenskej advokacie č. 6/96 67

Francie: Zpráva o stáži u advokátní komory v Chalon sur Saône 70

Z odborných časopisů 71

Různé

Jednota českých právníků a Nadace Právnický dům 73

Na straně obětí trestných činů (Mgr. Petra Vitoušová) 76

Dokumentační a informační středisko k lidským právům Českého helsinského výboru 78

Krakonošův pohár již po třinácté 79

Jazykové kurzy v Rakousku 80

Semináře ve Florencii 80

Inzerce 81

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informaci o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.

Dnes na stranách 71 – 73.

Stát nám umírá

Jistá neúcta k institucím se u nás pěstuje bezmála odedávna; dnes dosáhla vrcholu. Národní divadlo, Muzeum, Filharmonie, Galerie, Hrad, Katedrála: komu to ještě co říká? Dobré tak pro aféry a skandály, pro televizní šoty na půl minuty. Staroslavná Karlova univerzita – nějaká zbytečná škola; církve – spolky holubářů; armáda – rozeřvaní zapáči; policie – negramotní hlupáci; státní úřady – líná a úplatná byrokracie; vyšší územní celky – zbytečnost; místní správa – Kocourkov; politické strany – svinstvo; komory – mološi; všechno dohromady – balvan na krku daňového poplatníka. Zbourat. Ještě že nám zůstala Sparta, Slávia, Televize Nova a Lidové noviny.

Jaký div, že v této mentalitě, kterou jsme si za posledních čtyř, pět let tak úspěšně vypěstovali, hyne i instituce ústřední: český stát. Skoro od malička jsem slyšával, že stát je instituce třídí a že stejně jako ty třídy je odsouzen k odumírání a posléze k zániku, jen co vybudujeme beztřídní komunistickou společnost. Tehdy jsem si říkal, že to zkrátka chce všechno vzít do ruky rovnou partaj, rozuměj VKSB, jak tomu už ve skutečnosti stejně bylo. Ale co slyším ze všech stran teď, v dobách postmoderních a neoliberalních? Že podstatou každého státu je naprostá neschopnost čehokoliv: stát je nejhorší vlastník, neschopný zákonodárce, nejhloupější organizátor, nejměšnější rozhodce sporů, zlotřilý dirigent svobodného trhu, klátivá třtina v rukou lobbistů, brzda maximalizace užitečnosti; a ani ty daně nedokáže pořádně vybrat. Což o to, kdyby tohle všechno hlásali

nějací anarchističtí nebo pravicoví či levicoví extrémisté, tak bych se tomu ani nedivil a pokáral bych vás, abyste jim nevěřili, neboť to myslí na současný stát a ne na stát jako na instituci. Ale oni to hlásají sami naši státníci a ujišťují nás, že s tak prohnitou institucí, jako je stát, prostě nejde nic jiného dělat, než mu pořádně zatnout tiplec, což oni také již brzy udělají, pokud to neudělali už dříve. Zlepšit prostě není co, a ani sami andělové z nebe by s tou mizernou institucí zvanou stát nemohli svést o nic víc než oni. Stát se prostě musí do mrtvé zprivatizovat tak, aby z něho pokud možno nic nezbylo; ať si s tou prohnilostí poradí soukromí podnikatelé, kteří mají lepší hlavu než debil stát. Což také již všelijaká ta Tunelbank, a. s., úspěšně učinila, aniž nás přitom musela halasně ujišťovat o tom, že disponuje naprosto neschopným a úplatným personálem, který je zárukou 100% znehodnocení našich vkladů v průběhu pouhých dvou let. Zkrátka a dobře, jako kdysi Mongolsko přeskočilo celou jednu historickou epochu a z feudalismu začalo rovnou budovat socialismus (věřte nevěřte, i takové hlouposti se nám kdysi cpaly do hlavy), tak i my nyní ne že se zase skromně a rozumně vrátíme k průměrnému kapitalismu a k průměrně slušnému demokratickému státu, nýbrž skokem se přeneseme z málem už vybudovaného komunismu rovnou do relativistické doby postmoderní, kde už nebude států ani jiných prohnitých kapitalistických institucí, čímž všechny ostatní předháníme, přechytračíme a vůbec, pardon, přečuráme, že budou čučet. Myslím, že už čučí.

Alé já bych státníkům zase za jejich zpozdilé názory na stát a přečurávání takovou vinu nedával, protože třeba takovému Rudolfovi II. taky konec konců nikdo neměl tak moc za zlé, že utratil majland s Tychonem de Brahe, Johannem Keplerem, Johnem Kelly a jinými zahraničními poradci, což byli jinak nepochybně skvělí teoretici, ale kámen mudrců ani dokonale věštbu z hvězd prostě nenašli a chudáka Rudolfa nakonec vždycky nějak obulíkovali, že jim nejdřív věřil jako evangeliu a nakonec jim dal třeba uříznout uši. A jako tedy tehdy táhli Evropou všelijací šarlatáni, astrologové, alchymisté a krysaři, včetně zázračných lékařů, tak dneska jako potulní facií obcházejí zeměkouli takřečení privatizátoři a hledají své štěstí u odlehých dvorů důvěřivých státníků, jimž nabízejí své věštby a elixíry v podobě teorií o všeobecné škodlivosti, ba nebezpečnosti státu jako takového, či o trhu bez přívlastků a radí jim k optimistické trpělivosti, když se výsledky nedostavují. Dovedu si představit Rudolfa, jak obklopen pochlebovači poučoval okolní státníky o astrologii a elixíru života, dokud je nerozčílil tak, že z toho nakonec vypukla třicetiletá válka, které už ani jeho méně ovlivnitelný nástupce nedokázal zabránit.

Nic ve zlém, přátelé, snad mě nepodezíráte ani z toho, že bych už nechtěl nic zprivatizovat, ani z toho, že bych doporučoval něco postátňovat, natož z toho, že by můj shovívavý úsměv nad Tychonem a Kellym byl výrazem mé ubohé provinciální xenofobie, vynášející nad ně Čecha Tadeáše Hájka z Hájku. Já si jenom skromně myslím, že se prostě musíme začít učit uctě k institucím a tím i uctě ke státu. Respekt ke ctihodným institucím – a řadu jsem jich shora vyjmenoval – je podstatou státotvornosti. Té my, stejně jako ucty k institucím, moc nemáme. Takoví Madaři vědí přesně, že jejich

stát vznikl roku 896 (myslím). My nevíme nic. U nás vzniká nový stát každých pár let, s každým novým režimem, změnou hranic, ústavou, kdoví, zda ne s každou novou vládou. Jestlí si ani nejsme schopni všimnout toho, kdy idea naší státnosti vznikla – a od Maďarů se v tom moc nelišíme – a jak přes všechny peripetie od Václava přes Boleslavy, Vladislavy, Přemysly Otakary, Karly, Václavy, Žižky, Zikmundy, Jiříky, Ferdinandy, Marie Terezie, Josefy a Franc Josefy, Palacké, Riegery, Masaryky, Beneše, Háchy a Gottwaldy a různé jiné až po ty Havly a Klause pokračovala, zdalipak si všimneme vůbec toho, až zanikne? Anebo instituce: Vojtěchové, Arnošti z Pardubic, Beranové a Tomášci; Husové, Jeseniové a Kampánové; Blahoslavové a Komenští; Všehrdi a Kocínové; Dobrovští, Jungmannové – a vezmu to už páte přes deváté – Smetanové, Dvořáci, Kubelíci, Čapkové, Jani Masaryci, Kutlvašerové, Drtinové, Šteši, Wichterlové, Patočkové a Zvěřinové a stovky jiných; cožpak snad ty instituce, jimž často osobně tragicky sloužili, je všelijak reformovali, ale nikdy jimi nepohrdali, nebyly přímo nedílnou součástí ideje českého státu? Ba že ano. Onehdá jsem si v tisku od jakéhosi klasika žurnalistiky zaznamenal větu „drtivá většina společnosti byla nastartována na změny“ atd. atd. Jak dlouho ještě budu povinen být drtivou většinou a být kýmisi k čemusi zběsile nastartován, jako nějaká rozklepaná ojetina, která se zase za chvíli rozsype? Jak dlouho ještě budu povinen být pouhým připitomělým daňovým poplatníkem, který se jako Harpagon klepe o každý svůj padesátník? Kdy se zase stanu člověkem a občanem českého státu? Raději bych měl pevný státotvorný základ v naší národní minulosti, z něhož bych čerpal vůli svůj stát ctít a hledět si ho tak, ut crescat et floreat sicut patria nostra, než abych se těšil, jak po

zprivatizování státu a zrušení spotřební daně budu mít levnější fernet a cigarety. Stejně by ještě zdrazilily.

Advokát stát ctí i proto, že bez státu není ani advokátů; ti by se bez státu museli změnit v gangstery. Nullam civitatem aut societatem ac ne latronum sine iure subsistere posse, napsal Hugo Grotius a od této myšlenky odvodil své úvahy o právu mezinárodním, jež jako obor založil. Žádná obec ani společnost, leda obec nebo společnost zločinců, nemůže přetrvat bez práva. Obcí myslí Grotius i stát. Stát a právo k sobě nerozlučně patří. Právo bez státu a stát bez práva, to je společnost zločinců. Ve společnosti zločinců každý musí být zločincem. Eo ipso, nemůže být advokátem.

Co je to za úctu ke státu, myslí-li si kdejaký hrubián, že stát je zde jen od toho, aby mu pomáhal řešit jeho spory s jinými hrubiány? Politik, sám to státník nebo potenciální státník, považuje snad stát za pucfleka své politické kariéry, místo aby státu uvolnil ruce k řešení věcí vážných a obtížných? Nebylo by snad lepší dá-mám a pánům povolit souboje na pistole a kordy? Rád bych je viděl zdvihát hozené rukavice místo sepisování ukňouraných žalob na ochranu osobnosti nebo zkřížit šavle namísto mnohonásobně zkřížených trestních oznámení anebo výzev veřejností, aby je taky podávala nebo k jejich podávání masově provokovala. Proboha, k jaké účtě ke státu a právu to náš ubohý národ, dámy a pánové, vedete? A jakou úctu si jako státníci sami vydobýt můžete tím,

že stát ničíte a jako vrchol všeho jej sami ještě obviníte z vrozené neschopnosti? A hanba největší: my, kolegyně a kolegové, místo co bychom vášně mírnili, rozumně klientům poradili, jejich zodpovědnost za stát a ba i za národ jim připomněli, ještě je v jejich nemístném úsilí povzbuzujeme, pokud se dokonce sami těchto nebezpečně výbušných her osobně z nějaké recese, divné povahové zvrhlosti nebo snahy o zviditelnění nezúčastňujeme. Kdysi už byla řeč o tom, že zviditelnit se lze také jako hlupák.

Inu ano, stát nám umírá a musíme ho zachránit.

Až někdy nebudete mít co dělat,
až někdy budete mít neodolatelnou chuť podat trestní oznámení nebo žalobu na ochranu osobnosti,
až se vám někdy zželejí státu českého,
zkuste zaspívat
Svatý Václave.

Jen jestli jste to nezapomněli. Jestli jste to vůbec někdy uměli.

Karel Čermák

Únor 1997

JUDr. Miloš Tomsa, CSc.
soudce Vrchního soudu v Praze

Obchodní jméno advokáta

Ve stavovském předpisu České advokátní komory, Pravidlech profesionální etiky advokátů, publikovaném ve zvláštním čísle Bulletinu advokacie – listopadu 1996 (dále jen Pravidla), je v článcích 20 až 24 dána pro advokáty závazná úprava obchodního jména advokáta a jeho používání. K takové úpravě, doplňující zákonnou úpravu obchodního jména advokáta způsobem pro advokáty závazným, je stavovský předpis oprávněn, ale musí být se zákonem v plném souladu. Publikovaná úprava obchodního jména advokáta ve stavovském předpisu však v důsledku toho, že nerozlišuje a stírá rozdíl mezi sdružením advokátů a veřejnou obchodní společností advokátů, v souladu se zákonem není. V přímém rozporu se zákonem je čl. 20 odst. 2 Pravidel a v návaznosti na to není v souladu se zákonem čl. 22 a čl. 24 Pravidel. Navíc je nepřesně formulován čl. 21 odst. 4 Pravidel.

Pro správné používání, resp. tvorbu a používání obchodního jména advokátů a názvu jejich sdružení, je nutno si uvědomit závazný základ daný úpravou obchodního zákoníku, a pokud jde o sdružení, úpravou občanského zákoníku a obchodního zákoníku, a z toho vyplývajících možností a mezi úpravy stavovským předpisem.

Výkon advokacie je možný na základě zákona o advokacii č. 85/1996 Sb. (dále při citaci ustanovení jen AZ) a je podnikáním ve smyslu

obchodního zákoníku, a to podle § 2 odst. 2 písm. c) ObchZ. Na advokáty se tedy v plném rozsahu vztahuje úprava obchodního jména daná v § 8 až 12 ObchZ. Jako speciální ustanovení doplňuje § 12 AZ povinnost používat označení „advokát“ za podmínek stanovených stavovským předpisem a v § 14 povinnost advokátů vykonávajících advokacii ve sdružení používat společné jméno sdružení (s výjimkou případu, že jde o dočasné společné poskytování právních služeb v jednom nebo více předem vymezených případech). I když to zákon o advokacii neuvádí výslovně, vyplývá z kontextu logickým výkladem nepochybně, že označení „advokát“ musí být součástí obchodního jména. Dále tento zákon uvádí v § 12, že za podmíněk stanovených stavovským předpisem je advokát oprávněn používat i jiných označení nebo dodatků označujících jeho odborné zaměření. Zákon o advokacii omezuje pro advokáty možnost dodatků v obchodním jménu oproti obecné úpravě obchodního zákoníku jen na ty dodatky, které stavovský předpis připouští, čímž se samozřejmě nic nemění na povinnosti uvést dodatek označující právní formu, jde-li o právnickou osobu, případně uvést dodatek, je-li to nutné k rozlišení obchodního jména advokáta od obchodního jména jiného podnikatele (v praxi od obchodního jména jiného advokáta). Stavovský předpis splnil tuto povinnost málo přesnou formulací čl. 21 odst. 4 Pravidel, ne-

boť úprava obchodního jména je v obchodním zákoníku obsažena v části první, která má kogentní charakter, ovšem vedle dodatků, které přikazuje, dovoluje i jiné. Jde tedy o to, že jiné údaje (dodatky obchodního jména) než ty, které dovolují odstavce 1 až 3 článku 21 Pravidel, nejsou dovoleny, pokud uvedení určitého dodatku kogentní právní předpis neukládá.

Zákonnou úpravu může stavovský předpis doplnit, musí ji ovšem ctít a být s jejími kogentními ustanoveními v plném souladu. Podmínky pro vytvoření a užívání obchodního jména a případně dalšího označení a jejich užívání se pak liší podle způsobu výkonu advokacie. Zákon o advokacii připouští v § 11 odst. 1 tři způsoby výkonu advokacie: advokát vykonává advokacii samostatně, nebo ve sdružení, anebo jako společník veřejné obchodní společnosti. Odlišnosti pak vyplývají z toho, že obchodní zákoník ve své úpravě rozlišuje obchodní jméno fyzické osoby a obchodní jméno právnické osoby, a že podnikatelské sdružení, o které při výkonu advokacie ve sdružení advokátů jde, podle úpravy občanského zákoníku není právnickou osobou.

Obchodní jméno při samostatném výkonu advokacie

Jestliže advokát nebo advokátka (budíž dovoleno užívat, tak jak to činí i zákon, slovo advokát i pro krásnější část představitelů tohoto povolání) vykonává advokacii samostatně, musí vždy jeho obchodní jméno obsahovat podle § 10 odst. 1 ObchZ jeho jméno a příjmení (povinný kmen obchodního jména) a podle § 12 AZ a čl. 20 odst. 1 Pravidel slovo „advokát“. (Označení „advokátní kancelář“ stavovský předpis nedovoluje a v tom není v rozporu se zákonem.) Podle mého názoru by, pokud půjde o ženu, měl tento dodatek znít „advokátka“, jak

podle mého jazykového citění českému jazyku odpovídá, i když stavovský předpis uvádí jen rod mužský. Další dodatek by musel být uveden, jestliže by toto obchodní jméno bylo zaměnitelné s jiným obchodním jménem – vzhledem k povinnému dodatku „advokát“ by to zřejmě bylo jen v případě, že by šlo o dva advokáty téhož jména a příjmení. V takovém případě, který nelze vyloučit, by nejspíše stačilo podle § 10 odst. 1 i. f. ObchZ uvedení jiného sídla (a to ve smyslu tohoto ustanovení zpravidla jen obce sídla), ovšem pokud by to k rozlišení nepostačovalo, bylo by nutno uvést jiný nebo další dodatek. Jiné dodatky jsou dovoleny v rozsahu čl. 21 odst. 1 až 3 Pravidel. V tom Pravidla platně doplňují zákonnou úpravu. Základní vzor obchodního jména advokáta, který vykonává advokacii samostatně, tedy bude JUDr. (popř. Mgr.) Josef Ducháček, advokát, se sídlem, Hulín, Nádražní č. 5.

Obchodní jméno při výkonu advokacie ve veřejné obchodní společnosti

Advokát může podle § 11 odst. 1 AZ vykonávat advokacii jako společník veřejné obchodní společnosti za podmínek stanovených v § 15 odst. 1 AZ, že předmětem podnikání této společnosti je jen výkon advokacie a jejími společníky jsou jen advokáti. Pokud jde o obchodní jméno, zužuje čl. 20 odst. 2 a čl. 21 odst. 4 Pravidel možnosti dané obecně úpravou obchodního zákoníku tak, že pro advokáty je vyloučen fantazijní název. Toto zúžení není v rozporu s úpravou § 9 odst. 2 a § 77 ObchZ a § 12 AZ. Obchodní jméno musí tedy obsahovat alespoň příjmení jednoho ze společníků (může ovšem obsahovat i celé jméno společníka, může obsahovat příjmení nebo celá jména více společníků i všech společníků), dále podle čl. 20 odst. 2 Pravidel v návaznosti na § 12 AZ ozna-

čení (doplňk) „advokáti“ nebo „advokátní kancelář“ nebo „veřejná obchodní společnost advokátů“. Podle § 9 odst. 2 ObchZ pak musí obsahovat dodatek označující její právní formu, to jest podle § 77 ObchZ označení „veřejná obchodní společnost“ (což může samozřejmě být v kombinaci s označením „advokátů“ jak to uvádějí Pravidla), nebo zkratku „veř. obch. spol.“ nebo „v. o. s.“, anebo namísto toho příjmení, popř. jméno a příjmení alespoň jednoho ze společníků s dodatkem „a spol.“. K tomu třeba podotknout, že pokud by obchodní jméno obsahovalo příjmení (popř. jména a příjmení) všech společníků, nepřicházela by dodatek „a spol.“ v úvahu, protože by to vyvolávalo klamavou představu, že jsou ještě další společníci a takové označení by tedy bylo v rozporu s principem pravdivosti obchodního jména, kterou je nutno požadovat alespoň v té míře, že obchodní jméno nesmí vyvolávat klamavou představu o podnikateli a předmětu jeho podnikání (bylo by to také v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku a dobrými mravy soutěže). Úprava čl. 20 odst. 2 Pravidel, která nešťastně a nesprávně spojuje úpravu pro veřejnou obchodní společnost advokátů a sdružení advokátů, uvádí podle slovního znění pro oba tyto případy možnost označení „a společníci“ a „sdružení advokátů“. Že pro veřejnou obchodní společnost advokátů nelze užít označení „sdružení advokátů“ vyplývá zcela jasně z podstaty věci, ale nelze užít ani označení „a společníci“, protože úprava § 77 ObchZ uvádí označení daná na výběr taxativně a tato možnost mezi nimi uvedena není. Jde o kogentní úpravu, kterou nemůže stavovský předpis ani změnit ani rozšířit. Přichází tedy v úvahu např. obchodní jméno Nový, Novák a Novotný, veřejná obchodní společnost advokátů (se sídlem v P.), nebo Jan Nový, Jiří Novák

a Jindřich Novotný, advokátní kancelář, v.o.s., (se sídlem v P.), anebo Advokáti Novák, Novotný a spol. (se sídlem v P.)

Obchodní jméno a označení při výkonu advokacie ve sdružení

Pokud jde o sdružení, je nutno konstatovat, že úprava čl. 20 odst. 2, čl. 22 a čl. 24 Pravidel je v rozporu s občanským zákoníkem a obchodním zákoníkem. Vychází totiž z představy o sdružení, která se rozchází s charakterem sdružení tak, jak je upravuje občanský zákoník a z nepochopení úpravy § 10 odst. 2 ObchZ. (I když formulace § 10 odst. 2 ObchZ je formulací nepřilíš zdařilou, neměly by o jejím významu vznikat pochyby).

Zákon o advokacii uvádí možnost, aby advokáti vykonávali advokacii společně ve sdružení s odvoláním na ustanovení § 829 a násl. ObčZ (§ 14 odst. 1 AZ) a ukládá jim, pokud vykonávají advokacii ve sdružení, vykonávat ji pod společným jménem, což váže na § 10 odst. 2 ObchZ. Smysl a dosah této úpravy je však v Pravidlech bohužel posunut.

Základ je v ustanoveních občanského zákoníku (§ 829 až 841). Jde o sdružení několika osob, aby se společně přičinily o dosažení smlouvou určeného účelu (§ 829 odst. 1 ObčZ) a protože obchodní zákoník nemá pro sdružení k podnikatelským účelům žádnou úpravu, platí úprava občanského zákoníku plně (s doplněním nepřímo se dotýkající úpravy § 10 odst. 2 ObchZ) i pro sdružení podnikatelské, a tedy i pro sdružení advokátů.

Platná úprava občanského zákoníku konstruuje toto sdružení (na rozdíl od zájmového sdružení právnických osob podle § 20f a násl. ObčZ a občanského sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů) jako sdružení bez právní

subjektivity – § 829 odst. 2 ObčZ stanoví bez možnosti výjimky, že sdružení nemají způsobilost k právům a povinnostem. Podnikatelské sdružení tedy nemá vlastní obchodní jméno. To má, jak je zřejmé z § 8 ObchZ jen subjekt, který podniká. Obchodní jméno tedy u sdružení advokátů mají sdružení advokáti a mají povinnost je při všech právních jednáních používat (činit pod svým obchodním jménem právní úkony). Teprve vedle svého obchodního jména mohou – a smyslem úpravy stavovského předpisu je, že musí – užít název sdružení (společné jméno sdružení, jak uvádí § 10 odst. 2 ObchZ).

Možnost připojení určitého názvu (označení, jména) k obchodnímu jménu může mít v praxi široké využití, a to jednak pro organizační složky podniku, jednak pro podnikatelská sdružení. Pokud jde o organizační složky podniku, jde za prvé o odštěpný závod, u něhož se podle § 7 odst. 1 ObchZ užívá obchodní jméno podnikatele s dodatkem, že jde o odštěpný závod, za druhé jde o provozovny všeobecně, pro něž stanoví § 7 odst. 3 ObchZ povinnost označení obchodním jménem podnikatele a dává možnost připojit k obchodnímu jménu podnikatele název provozovny nebo jiné rozlišující označení. Tento název nebo toto označení se připojuje k obchodnímu jménu a není jeho součástí.

Pokud jde o sdružení, je nutno vyjít z jeho charakteru a funkce podle úpravy občanského zákoníku. Tedy z toho, že účelem sdružení je dosáhnout společným, koordinovaným jednáním určitého, ve smlouvě vytčeného účelu. Účel sdružení může být nejrůznější, může vyčerpávat celou činnost sdružených subjektů, nebo jen část jejich činnosti. Význam sdružení vůči třetím osobám je pak v tom, že podle § 835 odst. 2 ObčZ za závazky vůči třetím oso-

bám jsou účastníci sdružení zavázáni společně a nerozdílně. Přitom jde o závazky učiněné ve věcech sdružení, tedy v případě, že z právního úkonu vyplývá, že jde o právní úkon učiněný jménem účastníků sdružení, o jednání k účelům sdružení, naopak, jestliže bude jednat účastník sdružení sám, ve věci, která není předmětem sdružení, resp. nebude z právního úkonu patrné, že jedná ve věcech sdružení, bude odpovídat sám (tak Jiří Macek in Jehlička – Švestka a kol.: Občanský zákoník, komentář, 3. vydání, C. H. Beck, Praha, 1996). Na to navazuje pro podnikatelské sdružení ustanovení § 10 odst. 2 ObchZ, podle kterého ve všech případech, v nichž bude účastník sdružení vystupovat s uvedením společného jména sdružení (sdružení bez právní subjektivity založeného smlouvou podle § 829 a násl. ObčZ), vznikne všem členům tohoto sdružení solidární závazek. Podstatou tedy je nevyvratitelná domněnka, že v takovém případě jde o jednání ve věci, která je předmětem sdružení.

Smyslem úpravy stavovského předpisu ve vazbě na ustanovení § 14 AZ, podle něhož sdružují advokáti zásadně celou svou činnost, je stanovit povinnost advokátů, kteří vykonávají advokacii ve sdružení, užívat vždy ke svému obchodnímu jménu označení, že jsou účastníky sdružení a jednají jako účastníci sdružení – společné jméno přijaté pro dané sdružení. Jde o doplněk k obchodnímu jménu jednotlivých advokátů – členů sdružení, který jsou povinni při právních jednáních užívat. Nutným požadavkem na tento doplněk je, aby vyjadřoval, že jde o sdružení. Plně tedy odpovídá doplněk „sdružení advokátů“. Nepřípustné je užít pro sdružení dodatek „a spol.“, neboť ten vyhražuje je § 77 ObchZ pro označení právní formy veřejné obchodní společnosti. Samo o sobě dále neodpovídá označení „a společní-

ci“, neboť by mohlo vyvolat dojem, že jde o obchodní společnost, ledaže by bylo spolu s ním uvedeno, že jde o sdružení. Obchodní zákoník neurčuje pořadí jak pro složky obchodního jména (kmen a dodatky) tak pro obchodní jméno a označení, která je možno připojit k obchodnímu jménu. Musí ovšem být zřejmé, co je obchodní jméno a co doplněk připojený k němu. Vzhledem k tomu přichází v úvahu např. v dopisech uvést nejprve společný název

sdružení, třeba Sdružení advokátů Liška a partneři, a pak obchodní jméno advokáta – člena sdružení, který jedná, např. JUDr. Josef Ducháček, a uvést sídlo.

Znění oddílu o obchodním jménu advokáta Pravidel, oficiálně publikovaných advokátní komorou, tedy není se zákonnou úpravou v souladu v tom rozsahu, v němž je s úpravou zákonů v rozporu, není závazné a Pravidla by měla být co nejdříve upravena.

Mgr. Antonín Patloka
advokát, Brno

Postavení a působnost likvidátora po prohlášení konkurzu ***(aktuální problém konkurzního řízení)***

ÚVODEM

Úvodem vysvětlím, proč jsem si vybral právě toto téma. Jedním z důvodů je skutečnost, že plním v řadě případů funkci likvidátora úpadce a v jiných případech naopak správce konkurzní podstaty úpadce v likvidaci. Dalším důvodem je skutečnost, že novela ZKV určitým způsobem upravila tento problém a je otázkou, zda je oprávněně tvrzení většiny renomovaných autorů, že „v novém § 13a ZKV je nově a jasně upraveno postavení likvidátora v průběhu konkurzního řízení. Dle jejich názorů se nejen odstraňují pochybnosti, které vyvolal text dosavadní díkce § 13 odst. 5 ZKV, ale upravuje se i pozitivně působnost likvidátora. Vykonává ji pouze v rozsahu, v jakém nepřešla na správce a nad to do ní patří i jeho součinnost se správcem.“ Je otázkou, zda opravdu tato díkce odstraňuje pochyb-

nosti v právní úpravě tohoto vztahu, zda vůbec je nutné upravovat speciálně vztah správce k likvidátorovi, či naopak postavení likvidátora v konkurzním řízení. Chápu to také jako otázku nejen právně teoretickou, ale i velmi praktickou v tom smyslu, že je způsobila ovlivnit rychlost a průběh konkurzního řízení, jako otázku praktické součinnosti správce a likvidátora, rozsahu této součinnosti a jako problém přiměřené odměny za součinnost likvidátora. Je také zajímavé zkoumat, proč je součinnost upravena v případě likvidátora a proč tomu tak není v případě statutárního orgánu úpadce a proč je vlastně rozdíl v tomto směru mezi úpadcem a úpadcem v likvidaci, nebo naopak proč je nutné nesystémově upravovat samostatně postavení a působnost likvidátora v konkurzním řízení.

Považuji za nutné uvést, že jsem zastánce názoru, že jakákoliv zvláštní úprava po-

stavení a působnosti likvidátora nad rámec postavení a působnosti úpadce je **nadbytečná** a že by bylo vhodnější zpřesnit a rozšířit právní úpravu povinností i práv a postavení úpadce bez ohledu na skutečnost, zda jde o úpadce nebo úpadce v likvidaci, vč. zpřísnění postihů za nespolupráci vč. možnosti vazby apod.

Likvidátor

K této problematice jen stručně (s ohledem na další) je třeba zkoumat, jaký je či není rozdíl mezi likvidátorem a statutárním orgánem s ohledem na rozebíranou otázku, zda je nutno v konkurzním řízení rozlišovat mezi úpadcem a úpadcem v likvidaci a také s ohledem na otázku, jaká že může být působnost likvidátora, kterou vykonává v průběhu konkurzu, tj. jaký může mít rozsah onen „zbytek jeho působnosti“, který nepřešel na správce a *může-li být tato jeho působnost natolik odlišná od působnosti statutárního orgánu úpadce, že je třeba ji zvlášť v §13 a) ZKV po novele upravovat*. K. Eliáš v publikaci *Obchodní společnosti (Beck/SEVT 1994)* likvidaci charakterizuje jako „vypořádání po zrušení obchodů, jehož hlavní zvláštnost tkví v tom, že pokud trvá jeho účel, platí společenské právo nadále: jak ve vnitřních, tak ve vnějších právních vztazích“. To znamená, že i po vstupu společnosti do likvidace pro ni platí tytéž předpisy, kterým se podrobují obchodní společnosti podnikatelsky aktivní (nelikvidované).

Obecným účelem likvidace je vyjasnit majetkové vztahy zrušené společnosti a vypořádat je.

Ústřední osobou při rušení společnosti s likvidací je likvidátor. Likvidátorem může být jen fyzická osoba.

Likvidátor je do funkce vždy jmenován. Podle obecné direktivy § 71 odst. 1 ObchZ jmenuje likvidátora (zpravidla) statutární orgán, ale

u jednotlivých typů společností, ev. družstva, je pak tato otázka různě upravena. Likvidátora může jmenovat i soud, což je však případ dnes spíše výjimečný.

Odpovědnost likvidátorů za výkon jejich funkce je táž jako odpovědnost členů statutárních orgánů za výkon funkce člena statutárního orgánu.

Okamžikem zápisu vstupu do likvidace na likvidátora přechází působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti (§ 70 ObchZ), avšak jen v tom rozsahu, že likvidátor je oprávněn činit pouze ty úkony, jež směřují k likvidaci společnosti (§ 72 ObchZ).

Jak uvádí K. Eliáš ve výše citované publikaci: „Z této úpravy nevyplývá, že by funkce statutárních orgánů společnosti jejím vstupem do likvidace automaticky zanikla: tyto orgány jsou ve své existenci nedotčeny: pouze „vyhasíná“ jejich pravomoc jednat jménem společnosti. Může být ale za určitých okolností „oživena“: např. tehdy, jestliže likvidátor zemře, na období, než je jmenován likvidátor nový. *V takových případech však může stejně jako likvidátor vykonávat statutární orgán pouze působnost jen v rozsahu omezeném na účel likvidace (srov. § 68 odst. 5 ObchZ).*“

Jinak řečeno, z hlediska mé další argumentace není konec konců rozhodující, kdo za společnost v likvidaci jedná, zda likvidátor, nebo výjimečně statutární orgán, ale rozhodující je „stav“ společnosti, tedy skutečnost, že je v likvidaci. Tím je dán a vymezen rozsah působnosti toho, kdo za ni jedná.

Pokud by likvidátor zjistil, že společnost je předlužená, je povinen podat bez zbytečného odkladu návrh na prohlášení konkurzu, což podle současné právní úpravy je povinen učinit i statutární orgán bez ohledu na to, zda je společnost v likvidaci či nikoliv.

Vlastní likvidátorovy úkony jsou v rámci likvidace limitovány jejím účelem (§ 72 ObchZ). Ač tedy na něho přechází působnost statutárního orgánu, nemůže jednat jménem společnosti ve všech věcech, ale jen v záležitostech, které se týkají vlastního provádění likvidace. Jde zejména o:

- plnění závazků společnosti,
- uplatňování pohledávek a přijímání plnění,
- zastupování společnosti před soudy a jinými orgány,
- uzavírání smírů a dohod o změně a zániku závazků.

Likvidátor je rovněž oprávněn uzavírat nové smlouvy – avšak jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů.

Je nejasnou otázkou, kterou z těchto působností by mohl likvidátor vykonávat po dobu konkurzu (dle mého názoru žádnou), tj. která z nich by nepřešla na správce. Proto se domnívám, že *první část druhé věty před středníkem ustanovení 13a ZKV po novele je nadbytečná*. (V této souvislosti je ovšem nutno uvést, že dle mého názoru další nejasnost vnesla do problému novela obchodního zákoníku § 68 odst. 5, která je méně přesná než původní znění a ještě více komplikuje vazbu na občanský zákoník. Ten zakotvuje generální právní subjektivitu právnických osob, kterou je možno omezit jenom zákonem. Obchodní zákoník v § 68 odst. 5 omezení pouze předpokládá, ale neformuluje je výslovně. Rozbor tohoto problému přesahuje však záběr tohoto článku).

Pro zjednodušení konkurzního řízení by tedy byla vhodnější právní úprava, že veškerá pravomoc statutárního orgánu přechází na likvidátora, který je omezen při výkonu své působnosti stavem subjektu jen na úkony směřující k likvidaci.

Případ odstoupení likvidátora z jakýchkoliv důvodů lze řešit jinak než „oživením“ činnosti

statutárního orgánu, např. povinností soudu jmenovat jiného likvidátora, pokud příslušný orgán společnosti tak neučiní, a podstatně zkrátit lhůty pro tento postup a vůbec upravit institut „likvidátora“ seznamem „autorizovaných“ likvidátorů – úředníků, z kterých by mohl vybírat soud a také orgány společnosti, které o likvidaci rozhodují. Tento problém se řeší, pokud vím, bezvýsledně od roku 1992.

DLUŽNÍK – ÚPADCE

Podle § 7 ZKV je vedle konkurzních věřitelů účastníkem konkurzu dlužník. Účastníkem tohoto řízení je od počátku až do jeho skončení. Dlužníkem je subjekt, jehož majetek podléhá konkurzu. V okamžiku prohlášení konkurzu se dlužník mění v úpadce. Úpadcem je tedy dlužník, proti němuž byl prohlášen konkurz, ať již byl nebo nebyl v likvidaci.

Schelleová v Právní praxi a podnikání č. 2/95 k tomu uvádí: „Postavení likvidátora při podání návrhu na prohlášení konkurzu právnické osoby je nutné chápat jako návrh dlužníka samotného. Likvidátor je totiž oprávněn podat pouze návrh na prohlášení konkurzu ohledně právnické osoby, jejíž likvidaci provádí a která má v konkurzu postavení úpadce. Přitom tento návrh v případě, že právnická osoba je v likvidaci podle předpisů hmotného práva, nemůže podat nikdo jiný než likvidátor, na něhož přešla působnost statutárního orgánu právnické osoby.“

V této souvislosti je třeba se zmínit o tom, že novela ZKV upravuje ustanovení § 4 odst. 1, v němž jsou uvedeny osoby, které jsou oprávněny podat návrh na konkurz. Základní změna spočívá v tom, že mezi nimi již není uveden likvidátor. Nejde však o změnu věcnou, ale pouze o zpřesnění původní legislativní dikce. Původní dikce totiž mohla být vykládána tak, že li-

likvidátor má samostatnou procesní legitimaci k podání návrhu. *Ve skutečnosti však likvidátor vystupuje jako statutární orgán právnické osoby v likvidaci, takže jím podaný návrh je třeba považovat za návrh dlužníkův.* Je třeba také připomenout, že *likvidátor se jako dlužníkův orgán účastní řízení, což mimo jiné vylučuje, aby se přeměnil ve správce podstaty, popř. aby jedna a tatáž osoba vykonávala obě funkce současně.*

K tomu dále např.: Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22.06.1995 č. j. 4 Ko 156/94 a řada dalších teoretických pojednání na toto téma.

Z tohoto pohledu se již ustanovení § 13 odst. 5 UKV jeví se jako nadbytečné a je zřejmé, že likvidátor v době konkurzu již neprovádí úkony spojené s likvidací, ale vystupuje jako statutární orgán právnické osoby v likvidaci, který buď sám jako dlužník podal návrh na prohlášení konkurzu, nebo byl na majetek likvidovaného subjektu konkurz prohlášen na návrh věřitelů. *Stává se z něj úpadce a statutární orgán úpadce tak, jako z každého jiného dlužníka, který nebyl v likvidaci a stal se prohlášením konkurzu úpadcem.*

V souvislosti s vymezením pojmu úpadce je třeba se dotknout některých dalších otázek.

Úpadcova oprávnění vztahující se na jeho jmění patřící do konkurzní podstaty jsou omezena. Úpadci je odňata dispoziční způsobilost, pokud by se vztahovala na konkurzní podstatu. Je však třeba si uvědomit, že se nejedná o úplnou ztrátu způsobilosti k právním úkonům, protože tyto dva druhy způsobilosti nelze zaměňovat.

Schelleová v Obchodním právu č. 5/95 k tomu uvádí:

„Způsobilost k právním úkonům je širší pojem než dispoziční způsobilost, neboť její důsledky jsou rozsahově širší než důsledky dispo-

ziční způsobilosti. Právně neúčinná je pouze činnost úpadce vztahující se k jmění tvořícímu konkurzní podstatu, nikoliv i na ostatní jeho jmění, a není neúčinná, i když má vztah ke konkurzní podstatě vůči komukoliv, nýbrž jen vůči konkurzním věřitelům. Určité úpadcovy úkony, vztahující se ke konkurzní podstatě, jsou mimo to účinné i proti konkurzním věřitelům. Na prvním místě je to jeho oprávnění podat návrh na ukončení konkurzu nuceným vyrovnáním, tento návrh odvolat nebo ho změnit. Mimo to může úpadce podat návrh na zrušení konkurzu. Navíc ztráta jeho dispoziční způsobilosti je omezena i časově, neboť trvá jen po dobu trvání konkurzu, úpadce může proto popřít pravost konkurzní pohledávky s účinkem pro dobu do zrušení konkurzu a může rovněž uzavírat platné smlouvy, rovněž ovšem s účinky po konkurzu.“

Zde by bylo možno spatřovat určitý rozdíl mezi likvidátorem, který vystupuje za úpadce v likvidaci a statutárním orgánem, který vystupuje za úpadce „obecného“. Zde skutečně může statutární orgán úpadce činit určité úkony, které likvidátor zastupující úpadce v likvidaci nemůže.

Ale tento rozdíl se týká doby „po konkurzu“ a nemá vliv na postavení úpadce v době konkurzního řízení. V tom je úpadce stejně omezen ve svých oprávněních, ať za něj jedná statutární orgán nebo likvidátor, na kterého přešla působnost statutárního orgánu. *Ani v těchto souvislostech nenacházím důvod proč by musela být působnost likvidátora upravena v ZKV zvláštním způsobem.*

ZVLÁŠTNÍ ÚPRAVA POSTAVENÍ A PŮSOBNOSTI LIKVIDÁTORA V KONKURZNÍM ŘÍZENÍ

Nevím, proč ZKV v § 13 odst. 5 stanovil, že likvidátor po dobu konkurzu přestává vykoná-

vat svoji působnost. Řekl bych, že tato věta byla v ustanovení odst. 5 nadbytečná a byla tam jen „pro pořádek“, ale myslím také, že tato věta nepůsobila potíže. Nic neukládala, pouze konstatovala něco, co je samozřejmě i bez této zákonné úpravy. Základní právní úprava pro veřejnou republikou zákona č. 64 Sb. z. a n. ze dne 27. 3. 1931 takové zvláštní postavení likvidátora neupravuje. Pouze v případě, že nebyl podán návrh na prohlášení konkurzu likvidátorem obchodní společnosti, byl před rozhodnutím likvidátor slyšen k návrhu. Obdobné ustanovení obsahoval i řád konkurzní, řád vyrovnávací a řád odpůrcí vydaný Císařským nařízením č. 337 ř. z. ze dne 10. prosince 1914.

Pokud jsem hledal zdůvodnění ustanovení § 13 odst. 5 ZKV před novelou, tak např. F. Zoulík spatřuje důvod úpravy § 13 odst. 5 ZKV takto: „Podle § 13 odst. 5 přestává likvidátor vykonávat svou působnost, tj. nepochybně jeho vlastní působnost, směřující k likvidaci právnické osoby (srov. § 71–75 ObchZ, § 20a odst. 4 obč. z.), ale zůstává to, že působí místo statutárních orgánů právnické osoby, neboť jinak by zde nebylo nikoho, kdo by mohl za úpadce jednat. Ustanovení § 13 odst. 5 je tudíž třeba chápat tak, že jde vlastně o přerušování likvidace právnické osoby, protože je vyloučeno, aby konkurz a likvidace probíhaly souběžně. Jde tudíž vlastně o stanovení jednoho z účinků konkurzu, jímž je jinak věnován až § 14.“ (Zoulík F.: *Zákon o konkurzu a vyrovnání*, komentář, Praha 1994)

Vložení tohoto ustanovení do ZKV vedlo pak jen k absurdním závěrům.

„Díky tohoto ustanovení vedla v praxi ve spojení s tehdejšími zněním § 68 odst. 5 obchodního zákoníku k názoru, že není vyloučeno, aby likvidátor, když nevykonává svou působnost, nemohl být správcem konkurzní podstaty.“

Objevil se i názor, že v případě, kdy likvidátor nevykonává svou působnost, že dokonce po dobu konkurzního řízení „ožila“ jednatelská oprávnění statutárního orgánu, protože statutární orgány společnosti zápisem likvidátora do obchodního rejstříku nezanikají pouze jednatelská oprávnění statutárního orgánu přechází na likvidátora. Je-li působnost likvidátora po dobu konkurzu zcela přerušena, pak by za úpadce měl vystupovat vůči správci a v konkurzním řízení vůbec statutární orgán a nikoliv likvidátor a nebylo by rozdílu mezi úpadcem a úpadcem v likvidaci. Na druhé straně stály názory např. autorů JUDr. H. Hrstkové a JUDr. R. Tománka v *Právu a podnikání* č. 12/94 v článku „Některé základní otázky zákona o konkurzu a vyrovnání“, kde zcela jednoznačně prohlašují: „Dnem vyvěšení usnesení o prohlášení konkurzu na úřední desce soudu likvidátor přerušuje výkon své působnosti. Působí nadále jako statutární orgán právnické osoby a jedná za úpadce ve smyslu předpisů občanského a obchodního práva.“ Podobně Fr. Zoulík: *Zákon o konkurzu a vyrovnání – Komentář*, 2. vydání, Praha, C. H. Beck 1994, s. 58. Zoulík upozorňuje na základní odlišnosti mezi správcem a likvidátorem. Upozorňuje, že „zatímco správce podstaty je subjektem soudního řízení (procesním subjektem), má likvidátor postavení statutárního orgánu právnické osoby v likvidaci (jeho postavení se opírá o právo hmotné). Z tohoto základního rozdílu vyplývají i difference další, a to v rozsahu jejich činnosti, v její povaze, ve způsobu ustavování a odvolání, v jejich odpovědnosti atd. Činnost likvidátora a správce podstaty by si natolik konkurovaly (zejména při výkonu dispozičních oprávnění), že správce podstaty a likvidátor nemohou působit vedle sebe, proto prohlášením konkurzu činnost likvidátora končí až do zrušení konkurzu, a to i v případě, že to

byl likvidátor, kdo je návrhatelem konkurzu. Likvidátor se ovšem konkurzního řízení účastní jako orgán jednající jménem dlužníka.

Podobně Jiří Macek v Obchodním právu č. 6/93 nesouhlasí s názorem, že ustanovení § 13 odst. 5 UKV před novelou znamená pro likvidátora i ztrátu působnosti statutárního orgánu a uvádí, citují:

„V souvislosti s likvidátorem a ukončením (nebo přerušením) jeho činností okamžikem prohlášení konkurzu vznikají pochybnosti ohledně některých jeho dalších procesních úkonů, které koná za úpadce, je-li jím likvidovaná právnická osoba, a to v souvislosti s ust. § 13 odst. 5 zákona. Podle tohoto ustanovení po dobu konkurzu likvidátor nevykonává svou působnost. Jsou názory, že uvedené ustanovení znamená pro likvidátora i ztrátu působnosti statutárního orgánu, tj. likvidátor dále nemůže za úpadce jednat, např. za něho podat odvolání. Domnívám se, že takový široký výklad § 13 odst. 5 zákona neodpovídá smyslu tohoto ustanovení, v němž jde pouze o zábranu dalších úkonů likvidátora, směřujícím k likvidaci právnické osoby včetně odprodeje jejího majetku.“

V důsledku těchto nejasností začali se objevovat různé návrhy na jejich odstranění. Z hlediska vztahů správce podstaty a likvidátora v průběhu konkurzního řízení však přinesla novela spíše další komplikace. Podle mého názoru by řešením bylo poslední větu § 13 odst. 5 vypustit jako nadbytečnou, než ji rozvíjet dalšími ustanoveními. Nevím jaký byl záměr zákonodárce při včlenění § 13a novely ZKV. Většinou se k tomuto problému vyjadřují různí autoři v odborných člancích velmi stroze a nijak zvlášť tuto část novely nerozebírají ani nekommentují. Uvádí, že nové znění odstraňuje pochybnosti, které vyvolávala dosavadní dikce

§ 13 odst. 5 ZKV a nově pozitivně upravují působnost likvidátora v průběhu konkurzního řízení. (F. Zoulík: Změny konkurzního práva v České republice, Obchodní právo 13/96, obdobně F. Zoulík: Další novela zákona o konkurzu a vyrovnání, Právní praxe 3/1996).

Hlavsa, Právní praxe v podnikání č. 6/96, uvádí: „Ustanovení § 13a ZKV řeší dosud spornou otázku postavení likvidátora během konkurzu. Tuto otázku řeší nově formulovaný § 13a tak, že likvidace právnické osoby, která je v tomto stadiu, se po dobu trvání konkurzu přerušuje“. Tím má být postaveno najisto, že se přerušuje působnost likvidátora, ale na jeho postavení statutárního orgánu úpadce. Tím se dle mého názoru dostává likvidátor do zcela stejného postavení u úpadce v likvidaci, jako statutární orgán úpadce, který v likvidaci není. Likvidátorovi přísluší i za této situace zastupovat úpadce, ale zákon navíc výslovně stanoví, že do jeho působnosti náleží i součinnost se správcem konkurzní podstaty, což ovšem vůbec nevysvětluje, čím že se odstranilo dosud sporné postavení likvidátora v konkurzním řízení. Podle posledního názoru, který jsem se dozvěděl od účastníka vytváření tohoto ustanovení, mělo ustanovení zdůraznit – často pro likvidátory velmi pohodlný – názor, že byl prohlášen konkurz a tím likvidátor zcela končí a dál ho nic nezajímá. Je to ryze praktické a nesystémové ustanovení, které řeší jednak obecnou povinnost úpadce (každého) předat, informovat atd., a potom takový výklad novely je sice praktický, pochopitelný a má zabránit zcela pasivnímu postoji likvidátora po prohlášení konkurzu. Myslím, že tuto situaci lze řešit jinak, což se ostatně ve své práci snažím dokázat.

Původní řešení, které řešilo více méně proklamativně přerušování působnosti likvidátora a znalo pouze úpadce, se změnilo v řešení,

kteří rozlišuje prohlášení konkurzu obecně a prohlášení konkurzu ohledně právnické osoby v likvidaci s tím, že likvidace se přerušuje a:

- a) likvidátor po tuto dobu vykonává svou působnost pouze v rozsahu, v jakém nepřešla na správce,
- b) do působnosti likvidátora náleží rovněž součinnost se správcem,
- c) za tuto činnost dle mého názoru jak činnost dle a), tak i dle b) má nárok na náhradu nutných nákladů a na přiměřenou odměnu, kterou určí správce se souhlasem soudu.

Domnívám se, že nová úprava obsažená v ustanovení § 13a novely ZKV zvolila řešení, které neodstranilo spíše teoretické problémy v postavení likvidátora v konkurzním řízení vzniklé nesystémovým začleněním této úpravy do ZKV, ale naopak přineslo jen další nejasnosti. Zřejmě vhodným řešením je vypustit vůbec ustanovení o likvidátorovi ze ZKV. Vždyť fakt, že po dobu konkurzu likvidace neprobíhá, je natolik zřejmá, že ji není nutno upravovat.

- a) Skutečnost, že likvidátor vykonává svou působnost pouze v rozsahu, v jakém nepřešla na správce, je také samozřejmá a navíc, pokud bychom nevníмали likvidátora samostatně, tak v podstatě je to úprava totožná s postavením úpadce a jeho statutárních orgánů, protože likvidátor nemá jinou působnost, než kterou převzal od statutárních orgánů při vstupu do likvidace. Řadu aspektů tohoto problému jsem rozebral již v předchozích částech.
- b) Pokud byl úpadce před zahájením konkurzního řízení v likvidaci, ukládá likvidátorovi novelizovaný § 13a ZKV zcela *nedefinovanou součinnost* se správcem, sahající od splnění povinností úpadce, kterou má každý statutární orgán – úpadce, nejen likvidátor, až po „de facto“ zajišťování všech práv

a povinností správce, které lze přenést, a to za přiměřenou odměnu. Domnívám se, že je tu na místě aplikovat starou zásadu římského práva INCERTA PRO NULLIS HABENTUR – totiž, že neurčité se považuje za nicotné. Zatím podle mých zkušeností likvidátora i správce je trend takový, že správci podstaty se snaží v rámci „součinnosti“ přenést na likvidátora vše, co je jen trochu možné. Je to dáno jednak lidskou přirozeností, ale hlavně těmito skutečnostmi:

- 1) Likvidátor, protože většinou likvidace trvá poměrně dlouho, zná podrobně celý problém podstaty a je vybaven potřebným týmem odborníků z jiných než právních oblastí.
- 2) Dokud bude pokračovat praxe, že správci konkurzní podstaty jsou vybírání celkem bez ohledu na jakákoliv kritéria, řada z nich považuje funkci správce podstaty za něco vedlejšího, co ho odvádí od jeho běžné a mnohem lukrativnější práce a přináší mu časově náročnou, špatně honorovanou a velmi odpovědnou a také psychicky velmi náročnou práci, se kterou si často neví vůbec rady.
- 3) Na bodě 1) a 2) nic nemění ani „kosmetická“ změna odměňování správců, ani změna spočívající v tom, že soud může vybírat správce podle určitých velmi nejasně stanovených kritérií, která jsou navíc popřena tím, že platí, že správci ale musí být zatěžováni stejnoměrně.
- 4) Nutno také počítat s hlediska horizontu lidského produktivního věku přibližně 40 let, že trvání konkurzu 5 let (což nebude neobvyklé) je z tohoto hlediska velmi dlouhá doba a práce je za velmi malou odměnu.

To vše vede k tomu, že objektivně se snaží správci co nejvíce zapojit v rámci součinnosti likvidátory, kteří se přirozeně brání, protože to je pro ně stejný problém jako u správců (časový atd.) a dále také proto, že jejich odměna není nikde stanovena a je stanovena jako „přiměřená“ a je často otázkou, kdy a zda vůbec nějakou odměnu dostanou. (Přitom autoři novely uvádějí, že tato součinnost nemá přesáhnout meze „informativní spolupráce“, to znamená, že nepřipouští, že by měli na mysli součinnost v tom smyslu, že likvidátor „bude něco dělat za správce podstaty“.)

Co to je přiměřená odměna, jak a podle čeho se stanoví, ponechává zákon na fantazii zúčastněných. Navíc likvidátor, který musí být fyzickou osobou, většinou likvidaci nezajišťuje jen osobně, protože to není v lidských silách, ale najímá si nejrůznější odborníky či firmy, zejména z oblasti účetnictví, daní, ale i jiných – řekněme – provozních oblastí (ostraha, provoz objektů, apod.). Zahrnuje součinnost a tedy odměna i pokračování v těchto činnostech? Vždyť jestliže je speciálně upravena součinnost pro likvidátora a není tak upravena pro statutární orgán úpadce (bez likvidace), pak to skutečně musí být součinnost na nějaké kvalitativně i kvantitativně vyšší úrovni. Skutečnost, že součinnost není přesně vymezena, způsobuje, že zakotvená povinnost likvidátora ji poskytnout je zcela nejasná. Její nejasné vymezení bude mít spíše negativní důsledky na činnost správce konkurzní podstaty a na jeho vztahy k likvidátorovi. Většina likvidátorů chápe tuto součinnost v podstatě pouze v rozsahu splnění povinností každého úpadce vůči správci. Nějaká další spolupráce je nezajímá. Správci pak

buď mají zcela nereálné požadavky, které se střetávají s jejich možnostmi odměny, a součinnost, která není přesně vymezena, je nevnutitelná. Infinitum iure reprobatur – míra právní povinnosti musí být určitá, nekonečně se v právu neuznává. Konkurzní zákon nestanoví žádné sankce za porušení povinnosti součinnosti. Mám za to, že tato povinnost není ani procesní povinností, bez jejíhož splnění nelze v konkurzním řízení pokračovat, pokud likvidátor splní ty povinnosti, které vyplývají z jeho postavení osoby jednající za úpadce, a které jsou společné všem úpadcům. Případná nesoučinnost není, domnívám se, ani trestná. Spory správců a likvidátorů nutně skončí u soudu, který konkurzní řízení vede a povede k dalšímu zatížení soudců, kteří budou nuceni povinnost součinnosti ukládat, ev. vynucovat. Nehledě ke skutečnosti, že nelze likvidátora nutit k dalšímu setrvání v jeho postavení a může se kdykoliv podle ust. § 71 odst. 3 obč. zákoníku vzdát své působnosti. *Myslím tedy, že toto nové ustanovení § 13a ZKV nemá praktický význam a potvrzuje starou zásadu římského práva in generalibus latet error*, tj. obecné formulace vedou snadno k omylu (k různému výkladu).

- c) Náhrada nutných nákladů a přiměřená odměna likvidátora. V návaznosti na to, co je výše řečeno k problému součinnosti správce a likvidátora, není zcela zřejmé, že náhrada nutných nákladů a přiměřená odměna se týká plnění povinností, ale i práv úpadce, která stanoví zákon, a která musí zajistit každý úpadce bez toho, že by dostal náhradu či odměnu, anebo jen „součinnosti“ nad rámec práv a povinností úpadce, která nejsou nikde vymezena a jsou spíše věcí dohody a měla by se týkat *zvláštní sou-*

činnosti, kterou může poskytnout jen likvidátor a ne statutární orgán úpadce. Další faktor, který je třeba vzít v úvahu, je skutečnost, že právnická osoba, která před konkurzem prošla likvidací, bývá již ve velmi složité situaci. Ta je způsobena tím, že § 72 ukládá likvidátorovi činit pouze úkony směřující k likvidaci a prakticky mu zakazuje pokračovat v činnosti, která by umožnila „vylepšit“ finanční situaci. Činnost likvidátora má tedy poněkud destruktivní charakter. K tomu je třeba připočítat skutečnost, že zjistí-li likvidátor předlužení, je povinen podat bez zbytečného odkladu návrh na prohlášení konkurzu. Samotný fakt zjištění předlužení sice neznemožňuje některé úkony likvidátora, ale prakticky to je tak, že likvidátor po zjištění předlužení z obavy před ev. postihem (porušení povinnosti při správě cizího majetku, zvýhodnění věřitele, poškozování věřitele apod.) „mrazí“ svoji činnost pouze na úkony nezbytně nutné ke správě a údržbě majetku, plnění povinností v oblasti účetní a daňové, vymáhání pohledávek, vedení sporů či uplatňování jiných nároků, které by se mohly promlčet. Od návrhu likvidátora do prohlášení konkurzu uběhne jeden, dva, ale i více roků (kladnou výjimkou je Krajský soud v Hradci Králové), ve které narůstají splatné závazky geometrickou řadou, ať už z neplnění daňových povinností či z úroků, sankčních úroků, atd. a k tomu musíme připočítat obrovské znehodnocování majetku působením času. Pak je jasné, že společnost v likvidaci, která vstupuje do konkurzu, majetkem neopývá. Když vezmeme v úvahu, že jedním – dle mého názoru velmi závažným – problémem činnosti správce je způsob náhrady jeho výdajů a jeho odměna a zajištění prostředků

na náklady spojené s udržováním a správou podstaty, které samozřejmě neřeší „komická“ záloha na náklady konkurzu ve výši 10 000 Kč, ani spíše symbolická možnost věřitelů poskytnout se souhlasem soudu zálohu. Není tedy jen problém výše nebo přiměřenosti odměny likvidátora, ale je i problém z čeho a kdy ji poskytnout (na tom nic nezmění skutečnost, že v novele je § 31 odst. 2 písm. c) uvedena úhrada nákladů a odměna likvidátora jako pohledávka za podstatou). Je otázka, zda je výdajem správce také náhrada výdajů a odměna likvidátora. Já se domnívám, vzhledem k použitým formulacím v § 8 a § 31 ZKV, že není. Vzniká stav, kdy si odměna správce a likvidátora „konkuruje“, resp. stav, kdy by správce musel tuto odměnu poskytovat „přechodně za svého“. Už proto nemůže být objektivně přiměřená. Je také otázka, co to je přiměřená odměna (pojem náhrada nutných nákladů může být také kontroverzní, ale je přece jen konkrétnější a doložitelnější), a protože podle zákona ji určí správce a soud pouze souhlasí nebo nesouhlasí, myslím, že v praxi to bude tak, že odměna stanovená správcem, se likvidátorovi nebude zdát téměř nikdy přiměřená, pokud se likvidátor a správce vůbec na nějaké součinnosti dohodnou, a zřejmě to bude znamenat další zatížení soudu při posuzování rozsahu součinnosti a přiměřené odměny za ni a její splatnosti (zda hned po úkonu součinnosti, nebo „někdy“, až bude mít správce „možná“ prostředky). K tomu pak je nutno připočítat problém, jak lze likvidátora obecně donutit k součinnosti a jak ho lze donutit v případě, že bude tvrdit, že odměna není přiměřená rozsahu požadované součinnosti, přičemž i pojem „součinnost“ je velmi,

velmi nejasný a široký. Myslím tedy, že ta část § 13a ZKV, která pojednává o přiměřené odměně a náhradě nutných nákladů likvidátora za součinnost se správcem konkurzní podstaty, má spíše charakter „morálního apelu“ a přinese problémy do vztahu likvidátora a správce podstaty, které budou mít časový a psychologicky negativní vztah na průběh likvidace. I to svědčí o tom, že nemá být rozlišováno mezi úpadcem a úpadcem v likvidaci, ale že je třeba stanovit práva a povinnosti úpadce možná širěji, ale pro všechny úpadce stejná a vynutitelná reálnými donucovacími prostředky. I úpadce v likvidaci je úpadce a tudíž je zcela oprávněné, aby úpadce plnil své zákonné povinnosti vůči správci bez dalšího. Vždyť když převzal funkci likvidátora, musel z takovou alternativou počítat.

Jinou cestou je součinnost likvidátora omezit pouze na oblast „informativní“ a vytvořit skutečně „specializované“ správce, kteří si kolem sebe vytvoří potřebný aparát. To by ovšem vyžadovalo další zásah do zákona o konkurzu, i když nemyslím, že tak velký, a jsem schopen ji formulovat. Ale to již přesahuje meze tohoto článku.

ZÁVĚREM

Chtěl jsem poukázat, že není správné ani praktické rozlišovat právnické osoby – úpadce a právnické osoby úpadce v likvidaci, na jejichž majetek je prohlášen konkurz.

Zdůvodnit názor, že – podle mého názoru – úpadce by měl mít stanoveny povinnosti a práva mnohem přesněji a podrobněji s ev. citelnými sankcemi obdobnými prvorepublikové úpravě bez ohledu na to, zda je to úpadce „obecný“ nebo ten, který byl předtím v likvidaci.

Chtěl jsem poukázat na neopodstatněnost speciální úpravy pro likvidátora a jeho působení v průběhu konkurzního řízení, protože likvidátor vykonává působnost statutárního orgánu úpadce jako každý jiný statutární orgán a také se domnívám, že čím více se zpřesňuje působnost likvidátora po dobu konkurzního řízení (§ 13a novely ZKV), tím více vzniká nejasnosti, protože zvláštní úprava postavení a působnosti likvidátora není systémová.

V celém ZKV se zrcadlí „nedůvěra“ zákona vůči úpadcově činnosti (typicky třeba při popírání pravosti a pořadí přihlášených pohledávek) a najednou v případě, že úpadcem je obchodní společnost v likvidaci, je zde vlastně zakotvena povinnost (a to, řekl bych „pozitivní povinnost“ a dokonce za přiměřenou odměnu) součinnosti likvidátora se správcem. Přitom likvidátor může být a často bývá právě ten, kdo úpadek způsobil.

Úprava zvláštního postavení likvidátora v konkurzním řízení by měla snad určité opodstatnění, kdyby likvidátor nemohl být prakticky kdokoliv, ale musela by to být osoba kvalifikovaná, vybraná ze seznamu takových osob a zcela odlišná od likvidovaného subjektu, jeho statutárních orgánů, společníků, zástupců atd. Pak by snad bylo možno vzít v úvahu, že úpadce a jeho statutární orgán nesou cosi jako „vinu“ na úpadku a likvidátor jako osoba „úřední“ pověřená likvidací nikoliv. Dnes však, kdy může být – a velmi často také je – likvidátorem společník nebo statutární orgán budoucího úpadce, a kdy likvidace je jen jakýsi plánovaný a záměrný „předstupeň“ konkurzního řízení, který vytváří výhodné postavení pro úpadce a nevýhodné pro věřitele, není žádný racionální důvod, proč upravovat zvlášť postavení likvidátora a jeho působnosti po dobu konkurzu, když obecně je žádoucí upravit lépe, přesněji

a rozsáhleji práva a hlavně povinnosti úpadců a jejich statutárních orgánů, ať už je na místě statutárního orgánu úpadce představenstvo, jednatel nebo likvidátor. A nakonec není nutné ani upravovat výslovně skutečnost, že, je-li prohlášen konkurz ohledně právnické osoby v likvidaci, likvidace se po dobu jeho trvání přerušuje. Myslím, že je to tak evidentní věc, že její výslovná úprava v zákoně je nadbytečná.

Myslím, že se **nemusíme** držet také jedné staré zásady římského práva, že „**smysl toho, co je stanoveno, není dovoleno zkoumat, protože jinak mnohé z toho, co považujeme za jisté, bude vyvráceno**“. Proto prosím každého kolegu, který má s problémy popsány v mém článku zkušenost, aby se také k této věci vyjádřil.

Doc. JUDr. Ivo Telec, CSc.
advokát, Brno

Kritika jednoho usnesení Ústavního soudu ve věci nedostatku podmínek řízení před Ústavním soudem

Jelikož se nelze proti usnesení Ústavního soudu odvolat a řízení na úrovni mezinárodní je věcí obvykle dlouhodobější, seznamuji touto cestou odbornou veřejnost s jedním usnesením Ústavního soudu, které podrobují odborné kritice. Jedná se o usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 11. 1996 sp. zn. I ÚS 199/96. Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků soudcem zpravodajem JUDr. Vladimírem Paulem tak, že odmítl ústavní stížnost ve věci práva na soudní ochranu, a to pro nedostatek podmínek řízení před Ústavním soudem.

Stěžovatel podal, jako navrhovatel v občanském soudním řízení, návrh na zahájení řízení ve věci obchodního rejstříku, k němuž přidal i žádost podle § 138 o. s. ř. o osvobození od soudního poplatku za návrh v tomto řízení, kterou doložil listinnými důkazy o svých osobních a zejména majetkových poměrech.

Rejstříkový soud se procesní žádostí o osvobození od soudního poplatku odmítl vůbec zabývat; vadně ji totiž právně kvalifikoval. Nikoli podle o. s. ř., ale podle *zák. ČNR č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích*, ve znění pozdějších předpisů. Namísto toho, aby rejstříkový soud rozhodl o předložené žádosti (vyhověl jí nebo nevyhověl), podal účastníku řízení dvakrát výzvy k zaplacení soudního poplatku (kuriózní je, že pokaždé na jinou částku v téže věci), a to pod pohrůzkou zastavení řízení ve věci obchodního rejstříku. Podle **R 22/71** (a samozřejmě i podle o. s. ř.) nelze vyzvat účastníka řízení k zaplacení soudního poplatku ani zastavit řízení, pokud soud pravomocně nerozhodl o žádosti o osvobození od soudního poplatku. Vydáváním předčasných opakovaných výzev k zaplacení byla též naplněna skutková podstata „byzbyčných (bezdu-

vodných) průtahů řízení“ ve věci obchodního rejstříku, neboť nebylo možno rozhodnout ve věci samé, a to zaviněním rejstříkového soudu (jeho procesně vadným poplatkovým postupem). Na opakovaná vysvětlení navrhovatele rejstříkový soud reagoval vadně, když zcela opomíjel § 138 o. s. ř. Teprve až na základě stížnosti předsedovi soudu na bezdůvodné průtahy řízení a nevhodné chování soudní osoby bylo o žádosti o osvobození od soudního poplatku rozhodnuto; tak, že byla zamítnuta. Proti rozhodnutí navrhovatel nepodal odvolání. Po právní moci poplatkového rozhodnutí bylo následně vydáno rozhodnutí ve věci samé a potom byla provedena změna zápisu navrhovatele v obchodním rejstříku. (Navrhovatel ještě před tím soudní poplatek za návrh zaplatil.)

Navrhovatel ještě v průběhu rejstříkového řízení – při vědomí dosavadní bezvýhodnosti řízení a nemožnosti jakéhokoli opravného prostředku proti neoprávněným (předčasným) výzvám rejstříkového soudu k zaplacení soudního poplatku, podal jako stěžovatel ústavní stížnost Ústavnímu soudu. Směřovala proti neoprávněnému zásahu rejstříkového soudu, který spočíval v jeho dvou neoprávněných (předčasných) výzvách k zaplacení soudního poplatku (tj. v neoprávněných procesních úkonech soudu) pod pohrůžkou zastavení řízení ve věci obchodního rejstříku. Pohrůžka zastavení řízení byla protiprávní, neboť samy výzvy soudu byly protiprávní. Nelze připustit, aby rejstříkový soud bezprávně hrozil účastníkům řízení.

Po zahájení řízení o ústavní stížnosti došlo konečně k vydání rozhodnutí rejstříkového soudu ve věci žádosti o osvobození od soudního poplatku za návrh. V důsledku toho stěžovatel změnil petit své ústavní stížnosti, neboť již nebylo zapotřebí se domáhat vydání poplatkového rozhodnutí. Na základě změněného petitu

se stěžovatel ústavní stížnosti domáhal jen vyslovení, že bylo porušeno jeho ústavně zaručené právo podle čl. 36 LZPS, a to dvěma konkrétními zásahy rejstříkového soudu, které byly výzvami k zaplacení soudního poplatku za návrh na zahájení řízení, aniž rejstříkový soud před tím pravomocně rozhodl o žádosti stěžovatele o osvobození od tohoto soudního poplatku, která byla již dříve podaná.

Ústavní soud ústavní stížnost odmítl.

Vyslovil přitom právní názor, že tím, že stěžovatel nepodal odvolání proti rozhodnutí rejstříkového soudu, kterým byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudního poplatku za návrh, se sám připravil o možnost využití všech procesních prostředků, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje. Tím si přivodil i odmítnutí ústavní stížnosti podle § 75 odst. 1 *zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu*, ve znění pozdějších předpisů. Zvláštní postup podle § 75 odst. 2 cit. zák. neshledal Ústavní soud v daném případě za potřebný. Podle názoru Ústavního soudu tedy nebyly v daném případě splněny podmínky řízení o ústavní stížnosti.

Tento právní závěr Ústavního soudu je v dané věci právně nepřijatelný.

V uvedeném případě ústavní stížnosti se totiž vůbec nejednalo o věcnou otázku, zda má nebo nemá být stěžovatel jako účastník řízení ve věci obchodního rejstříku osvobozen od soudního poplatku za návrh. Tzn., že předmětem ústavní stížnosti vůbec nebyla otázka správného či nesprávného posouzení osobních a majetkových poměrů stěžovatele rejstříkovým soudem v jeho rozhodnutí. Samo negativní poplatkové rozhodnutí nebylo vůbec předmětem ústavní stížnosti. Tímto předmětem byl „jiný zásah“ orgánu veřejné moci, a to zmíněné opakovaně nezákonné výzvy rejstříkového

soudu k zaplacení soudního poplatku, pokaždé jiného v téže věci, a nezákonné výhrůžky zastavení řízení ve věci obchodního rejstříku, které s nimi byly rejstříkovým soudem spojovány, čímž byla současně naplňována i skutková podstata bezdůvodných průtahů řízení, protože k vzniklým průtahům chyběl právní i věcný důvod. (Nutno říci, že skutková podstata „*neoprávněných zásahů orgánů veřejné moci*“ je velmi rozmanitá.) Těmito „*jinými zásahy*“ rejstříkový soud podle stěžovatele jednoznačně porušil právo na spravedlivý proces. (Může si snad rejstříkový soud dovolit bezprávně vyhrožovat účastníku řízení?)

Proti žádné z výzev k zaplacení soudního poplatku nebyl přípustný jakýkoli opravný prostředek, jehož by mohl účastník řízení využít k ochraně svého ústavně zaručeného práva na soudní ochranu.

I kdyby si snad stěžovatel jako účastník řízení podal odvolání proti pozdějšímu poplatkovému rozhodnutí samému, nic by tím nezměnil na „*jiných zásazích*“ rejstříkového soudu, které by v odvolacím řízení nemohly být nijak napraveny. Maximálně by mohly být zmíněny v odůvodnění odvolacího rozhodnutí. I kdyby odvolací soud uznal, že neoprávněné výzvy k zaplacení byly vadami řízení před soudem prvního stupně, což byly, přihlédl by k nim jen potud, pokud mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, což nemohly. Tzn., že event. odvolací soud by k nim nemohl (přesněji nesměl) přihlídnout, protože rozhodnutí v poplatkové věci osobních a majetkových poměrů žadatele se samy netýkaly (§ 212 odst. 2 o. s. ř.). Toto poplatkové rozhodnutí by bylo vydáno i bez ohledu na zmíněné neoprávněné výzvy. Ani neoprávněnost předčasných výzev by nebyla důvodem pro zrušení poplatkového rozhodnutí samého. Kdyby k dané vadě řízení ne-

došlo, byl by totiž obsah výroku poplatkového rozhodnutí stejný, protože zde chybí jakákoli souvislost, věcná i právní. Jinými slovy, z hlediska odvolacího není vada jako vada. Dané vady (neoprávněné výzvy a výhrůžky) nemají žádný procesněprávní význam odvolací. Tento závěr není věcí uvážení odvolacího soudu, nýbrž vyplývá z kogentní právní normy § 212 odst. 2 o. s. ř., čehož si byl stěžovatel vědom.

Podobná situace by nastala, kdyby neoprávněný zásah orgánu veřejné moci spočíval kupříkladu v takové vadě řízení, již by bylo nevhodné chování soudní osoby, které by nemělo vliv na rozhodnutí ve věci. Nicméně z hlediska ústavního by bylo nepřijatelným zásahem do ústavně zaručeného práva na soudní ochranu. Požadovat v takovém případě, aby se stěžovatel nejprve odvolal ve věci samé, by bylo jistě nemístným (totiž absurdním) závěrem. O nic méně nemístným, než v uvedené věci.

Opakovaně uvádím, že samo poplatkové rozhodnutí nebylo stěžovatelem považováno za neoprávněný zásah do jeho práva. Proto se neodvolal, když zásah spatřoval v něčem jiném.

Event. opravný prostředek, vyžadovaný Ústavním soudem, by se tedy vztahoval k zásahu odlišnému, tj. k rozhodnutí samému, které by napadl za účelem jeho změny. Nevztahoval by se k zásahu spočívajícímu v předchozích nezákonných výzvách, proti nimž není odvolání přípustné, jak byl stěžovatel jako účastník řízení navíc výslovně poučen rejstříkovým soudem.

Tím, že Ústavní soud shledal předmětnou ústavní stížnost jako nepřipustnou a odmítl ji proto, že stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje – když mu zákon žádné neposkytuje, sám porušil ústavně zaručené právo

na soudní ochranu, resp. právo na spravedlivý proces.

Představa, že se osoba dotčená neoprávněnými výhrůžkami a neoprávněným výzvami orgánu veřejné moci České republiky a jeho bezdůvodnými průtahy řízení, může dovolat ochrany svého ústavně zaručeného práva na spravedlivý soudní proces ústavní stížností u Ústavního soudu, byla v daném případě iluzorní a idealistická.

Ústavní soud by totiž musel napřed seznat věcnou podstatu neoprávněného zásahu samého, oddělit ji od jiné otázky rozhodnutí ve věci osvobození od soudního poplatku, což lze (srov. též § 212 odst. 2 o. s. ř.), a oba druhy jednání orgánu veřejné moci ústavně a procesně (odlišně) kvalifikovat. A tak i následně učinit závěr, že žádný opravný prostředek není v daném případě vůbec přípustný. Kdyby snad byl přeci jen podán a směřoval proti bezprávným výhrůžkám a neoprávněným výzvám soudu prvního stupně, nesmělo by mu být odvolacím soudem vyhověno pro absenci souvztažnosti dané vady řízení a poplatkového rozhodnutí samého, jak již plyne z o. s. ř. – Kromě toho byl účastník řízení, jak jsem již uvedl, soudem výslovně poučen o tom, že proti usnesení, jímž byl v jednom ze dvou případů neoprávněně vyván k zaplacení soudního poplatku a bylo mu bezprávně vyhrožováno, není přípustné odvolání.

Pokud by účastník zvolil jiný postup a podal zbytečné odvolání proti poplatkovému rozhodnutí samému, v němž by se ohražoval jen proti vadě řízení, která rozhodnutí předcházela, aniž však měla na ně vliv, mohl se vystavit právnímu nebezpečí, že ztratí lhůtu pro podání ústavní stížnosti, kterou by Ústavní soud mohl (a měl) v daném případě počítat od neoprávněného zásahu, který sám odvolání nepřipouští.

Na jedné straně Ústavní soud ve svých některých rozhodnutích kritizuje např. Nejvyšší soud a jiné „obecné“ soudy z toho, že jejich některá odůvodnění jsou příliš sofistikovaná a v podstatě formalizující, na úkor základních práv a svobod přirozenoprávní povahy. (Možné to je.) Na druhé straně jsou ale známa některá rozhodnutí právě Ústavního soudu, která jsou podobně pozitivněprávně „sofistikovaná“, též na úkor základních práv a svobod. Myslím, že uvedené rozhodnutí Ústavního soudu může být příkladem absence logiky věcného myšlení, zejména pokud jde o rozlišení povahy a předmětu neoprávněného zásahu, a příkladem absurdního formalismu Ústavního soudu (vyžadování vyčerpání procesního prostředku tam, kde jej nelze podat).

Nejsem toho názoru, že podmínkou řízení před Ústavním soudem ve věci ústavní stížnosti by mělo být vždy (v každém případě) pravomocně skončení řízení, v němž k neoprávněnému zásahu došlo; po vyčerpání opravných prostředků. Tento závěr totiž může platit pouze tehdy, jestliže opravným prostředkem lze ovlivnit tu skutečnost, již byl neoprávněný zásah způsoben. Proto je zapotřebí vždy bedlivě (jak jinak) zkoumat, zda sám neoprávněný zásah připouští opravný prostředek či nikoli, a to bez ohledu na to, v jakém stadiu řízení k němu došlo. Opačný názor by byl v rozporu i se samým smyslem ochrany ústavnosti.

Poznámka:

V textu svého příspěvku používám ústavní označení „Ústavní soud“, nikoli označení „Ústavní soud České republiky“, jak sám sebe tento orgán ochrany ústavnosti ve svých rozhodnutích, tiskovinách, razítkách, štítu apod. nesprávně označuje. Používání slov „České republiky“ v názvu tohoto orgánu je v rozporu

s čl. 83 a násl. *úst. zák. č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky*. Dále je v rozporu se *zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu*, ve znění pozdějších předpisů. Na věci nic nemění, že se jedná jen o vadu formální bez právních důsledků na vlastní rozhodovací činnost.

Současně si dovolím vyslovit svou domněnku o tom, jak vzniklo zmíněné vadné označování. V § 2 písm. b) *zák. ČNR č. 545/1992 Sb., o Sbírce zákonů České republiky*, je totiž řečeno, že ve Sbírce zákonů České republiky se vyhlášují uveřejněním úplného znění rozhodnutí „*Ústavního soudu České republiky*“ v případech, kdy tak stanoví zákon. V tomto účelovém případě totiž bylo nutné takto Ústavní soud označit. V době přijetí cit. zák. ČNR č. 545/1992 Sb., který již svými účinky směřoval do samostatné České republiky, dosud existoval Ústavní soud České a Slovenské Federativní

Republiky. Bylo proto zapotřebí od sebe v legislativním textu oddělit oba ústavní soudy tak, aby bylo dáno najevo, že se v daném případě rozumí Ústavní soud jako orgán ochrany ústavnosti „*České republiky*“, nikoli jako podobný orgán České a Slovenské Federativní Republiky. Nedošlo tím k úpravě názvu tohoto orgánu, leč k vysvětlení jeho příslušnosti k České republice, neboť toto vysvětlení bylo věcně zapotřebí.

Patrně pod vlivem cit. zák. ČNR č. 545/1992 Sb. došlo k nežádoucímu zevšeobecnění pouze účelově rozlišujících slov „*České republiky*“ v celkové činnosti Ústavního soudu.

Je právně bezvýznamné, za jakých okolností k tomu došlo. Významné je pouze to, že se Ústavní soud ve svých rozhodnutích a při ostatní činnosti označuje vadně, totiž neústavně.

PhDr. Jiří Valeška

Kriminalistický ústav, Praha

Problematika pomoci jiné osoby při psaní závěti

ZPRACOVÁNÍ PROBLÉMU V LITERATUŘE

K nejobtížnějším problémům, se kterými se znalec z oboru písmoznalectví může setkat, patří problém pomoci při psaní závěti. O této problematice se pojednává v literatuře jako o „podpírání ruky“ a „vedení ruky“.

Výzkumů nebo kazuistických případů je ve světové odborné literatuře velmi málo. Praktické případy pomoci při psaní, které jsou dokumentovány fotografiemi, jsou vzácností.

V *německé literatuře* byly publikovány 4 případy (*BUHTZ, MAYER, PFANNE*), jsou však většinou staršího data. Relativně více pozornosti vzbudilo toto téma v *angloamerické oblasti*, např. *OSBORN* věnoval tomuto problému část jedné kapitoly své knihy a doložil jej dvěma případy. U *HILTONA a HARRISONA* nejsou velmi stručné výsledky doloženy konkrétním případem. Pouze v článku od *SELLERSE* je uveden případ, kdy právní zástupce poskytl pomoc při psaní svému slepému mandantovi.

V naší odborné literatuře nebyl dosud publikován žádný článek, týkající se tohoto problému.

Nabízí se otázka, proč taková zdrženlivost při zveřejňování případů, jež se týkají této otázky. Mohli bychom se domnívat, že pomoc při psaní se v praxi nevyskytuje tak často, jak se tu a tam tvrdí. Je možné, že jen málo případů tohoto druhu je soudně projednáváno. A konečně je nutno počítat také s možností, že znalec v krajním případě nerozpozná, že byla poskytnuta pomoc při psaní.

Požadavek, který je neustále uváděn, a sice, že znalec musí být informován o možných podmínkách, za kterých písemnost vznikla, v tomto případě pomáhá málo. Zůstavitel již obvykle nežije, když se jeho závěť dostane před soud. Dědic, který zůstavitele intenzivně podporoval při sepisování závěti, nechce vyzvedávat svoji ochotu při poskytování pomoci, nýbrž se jí obvykle snaží zamlčet.

Když vezmeme v úvahu potíže, které je třeba překonat při psaní závěti pomocí vedení ruky, mohli bychom si položit otázku, proč někdo, kdo usiluje o dědictví, podrobuje těžce nemocného nebo dokonce umírajícího zůstavitele a sama sebe takovéto proceduře. Nedopracoval by se napodobením podpisu, u něhož by se vzdal jakékoliv účasti těžce nemocného, takového podpisu, který vypadá autentičtější než písemný projev pořízený společnými silami?

SCHIMA k tomu uvádí: „Jakkoli vypadá tato otázka na první pohled oprávněně, je skutečností, že k psychické situaci dotčených osob se přihlíží jen velmi málo. V nemálo případech můžeme vyjít z toho, že člověk, který usiluje o dědictví, si myslí, že svou pomocí při pořizování závěti uskuteční pouze to, co mu zůstavitel stejně slíbil. Když vede ruku umírajícímu, necítí se jako podloudný dědic, ale asi jako realizátor vůle zůstavitele, jež byla dříve dána najevo úst-

ně. Není to pro něho otázka pouhého rozdílu v míře, nýbrž otázka principiálního rozdílu, zda zůstavitele zcela vyřadí a jeho podpis napodobí sám nebo zda jej spíše špatně než dobře nechá, aby se spolupodílel na aktu psaní, i kdyby to bylo jenom v tom, že takovéto téměř bezvědomé osobě vtiskne do ruky psací nástroj a touto rukou pak pohybuje po papíře. Dokonce i nesentimentální a střízlivě kalkulující dědic, když uváží všechny právní důsledky, dá přednost získání podpisu pomocí vedení ruky přesto, že podmínky pro psaní jsou obtížné. I kdyby mělo spolupůsobení zůstavitele pouze symbolický charakter a plnilo pouze funkci alibi, stačilo by obecně zabránit soudci, aby potrestal dědice za falšování závěti.

Nikoliv tedy pieta, ale střízlivé, racionální úvahy mohou být rozhodující, aby někdo dal přednost intenzivní pomoci při psaní, jež se obtížně uskutečňuje před paděláním podpisu, které je rizikovější“.

DRUHY POMOCI PŘI PSANÍ

V *německé literatuře* se rozlišuje mezi „Handstützung“ – *podpírání ruky* jako přípustnou formou a „Handführung“ – *vedení ruky* jako formou nepřípustnou.

Úkolem znalce může být pouze to, aby podal soudu informaci o faktickém rozsahu podpory poskytnuté při psaní. V posudku by neměl operovat takovými pojmovými páry jako dovolená a nedovolená nebo přípustná a nepřípustná pomoc při psaní. Zda má být určitá míra pomoci při psaní považována za přípustnou, musí jakožto o právní otázce rozhodnout soud a nikoliv znalec.

Podle zásad určených pruským nejvyšším soudem v roce 1914 (**BUHTZ, SCHNEICKER, MICHEL**) jde o vlastnoruční podpis v případě,

kdy jiná osoba poskytla ruce zůstavitele pouze podporu za účelem umožnění napsání podpisu (podpírání ruky). O vlastnoruční podpis nejde tehdy, jestliže by zůstavitel při podepisování byl zcela pod cizí nadvládou, protože v tomto případě nevyhotovila podpis vlastní ruka zůstavitele, ale ruka jiné osoby (vedení ruky).

Toto rozlišení vypadá teoreticky jasně a logicky.

MICHEL však plným právem poukázal na to, že u vedení a podpírání ruky nejde o dvě diskrétní situace. Musíme vycházet spíše z kontinua pomoci při psaní, jež sahá od mírného podpírání až po vedení ruky proti neúmyslnému nebo úmyslnému odporu zůstavitele. Také **PFANNE** označuje přechody mezi podpíráním ruky a vedením ruky za plynulé.

Z toho logicky vyplývá, že psaní z volné ruky, podpírání a vedení ruky se v jediném podpisu mohou vyskytnout vedle sebe. Pro tento výskyt „vedle sebe“ jsou logické důvody, např. umírajícímu zůstaviteli se předloží písemnost k podpisu. Když jeho první pokusy o psaní z volné ruky selžou, podepře mu pomáhající osoba ruku. V případě, že ani při tom nedojde k použitelnému výsledku, může přejít spolupráce další osoby bez přerušení od podpírání ruky k vedení ruky. Jestliže existuje takováto široká paleta možností již v rámci jednoho podpisu, o to více může docházet k proměnám intenzity pomoci při psaní delších textů. Vedle konvenčních alternativ „pravý“ nebo „zfalšovaný“, jak se vyskytují v případech, kdy jde o jediného původce, se v případech spolupůsobení několika osob (v praxi to budou nejspíše dvě osoby) setkáváme s různými stupni vedení ruky a podpírání ruky, u nichž se může měnit jak intenzita, tak i časové pořadí.

V **americké literatuře** se setkáváme s poněkud odlišnou terminologií. Pojmu „vedení ru-

ky“ odpovídá pojem „hand guide“. Osoba vedoucí ruku řídí psací pohyby a vykonává podle **SELLERSE** „dominující sílu“. Na dolním konci stupnice je pojem „steady“, používaný pro pevné držení ruky nebo paže proto, aby byly eliminovány třaslavé pohyby. Někam mezi to se musí zařadit pomoc při psaní, označovaná jako „assist“, při níž pomoc „dosahuje určitého stupně, aniž by byla ruka pisatele vedena“.

SCHIMA k tomu uvádí: „Na první pohled by toto **dělení do tří skupin**, tedy na „steady, assist, guide“ mohlo připadat čtenáři z německé jazykové oblasti cizí, protože z literatury a ze soudní praxe si zvykl na dualismus vyjadřované pojmy „Handstützung“ – podpírání ruky (přípustná pomoc při psaní) a „Handführung“ – vedení ruky (nepřípustná pomoc při psaní).

Ve srovnání s německou je americká terminologie mnohem blíže realitě. Pojem „assist“ – pomáhat, může totiž nabýt zcela jiných forem než podpírání nebo vedení ruky. Sahá od přidržování psací podložky až po pozvednutí horní části těla osoby, která má podepsat závěť.

Bezespору tedy existuje jeden typ pomoci při psaní, který se dá těžko zařadit do německého dualistického systému, a to navedení ruky do prostoru psaní. Ruka, kterou se píše, se umístí na požadované místo na dokumentu nebo obráceně se určitá část dokumentu přisune k ruce, která má psát. Označit tuto pomoc za podpírání ruky by se sotva dalo ztotožnit s běžným významem slova „podpírat“. Obráceně by z jazykového hlediska bylo přijatelné, kdyby se zvednutí ruky a její položení na určité místo na papíru označilo na „vedení ruky“. Přesto by měl asi každý určité pochybnosti, kdyby měl tuto formu pomoci při psaní spojovat s pojmem „nepřípustné pomoci při psaní“, jež je běžný pro „vedení ruky“.

Z uvedeného vyplývá, že kromě obou základních alternativ existují nepochybně ještě jiné formy pomoci při psaní, jež mají pro znalce svůj význam. Nebude se zajímat o to, kdo naplnil plnicí pero nebo předal psací prostředek zůstaviteli. Pro znalecký posudek může mít naproti tomu význam přidržování psací podložky nebo otázka, zda došlo k navedení zůstavitele do prostoru psaní.

Je tedy objektivnější rozlišovat mezi podpíráním ruky, vedením ruky nebo jinými druhy pomoci při psaní.

Stupnice začíná spoluprací indisponované osoby, jež má vůli psát. Uprostřed je čistě pasivní „trpělivé snášení odporu“. V takovýchto případech může být pomoc při psaní poskytována pouze aktivně ve formě vedení ruky.

Vedená osoba uchopí psací prostředek, pohybové impulzy však vycházejí od osoby, jež ruku vede. Tato forma vedení ruky se může vykytovat také u osob v bezvědomí.

Na konci stupnice je vedení ruky u osob, jež nejsou ochotny psát a jsou možná příliš zesláblé na to, aby mohly „pomocníku“ účinně odporovat. I o tomto jevu se literatura zmiňuje jako o „pomoci při psaní“, i když objektivnější by bylo „nucení k psaní nebo psací nátlak, event. násilí za účelem psaní“. Tato situace by se dala vyjádřit nejlépe anglickým názvem „forced hand“ – ruka přinucená k něčemu (**LOCARD**).

PRÁVNÍ STAV V NĚKTERÝCH ZEMÍCH

Rakouský právní řád uvádí soukromé a veřejné formy závěti. Druhá skupina je vázána na účast soudu nebo notáře. Pořizování poslední vůle, jež je sepisována za přítomnosti soudce nebo notáře, poskytuje v zásadě záruku, že při sepisování nebude poskytnuta žádná

pomoc při psaní v míře, jež by byla diskutabilní z právního hlediska.

Soukromé závěti je možné rozdělit na řádné a mimořádné. O druhé skupině, nazývané „Nottestamente“ – závět v nouzi, pojednává zákonodárce v kapitole „O posledních pořizováních sepsaných s pomocí“ (§§ 597–599 občanského zákoníku).

Řádné závěti mají tři formy. Ústní závět umožňuje poříditi závět osobě, která není schopná psát. Podmínkou je přítomnost tří svědků bez spoluúčasti soudu nebo notáře (§ 585, 586 občanského zákoníku).

Další možnost, jak sepsat závět soukromě, nabízí osobě, která není schopná psát, ustanovení § 580 občanského zákoníku:

„Zůstavitel, který nemůže psát, musí, kromě dodržení formalit předepsaných v přecházejících paragrafech, připojit namísto vlastnoručního podpisu znamení ruky, a to opět za přítomnosti všech tří svědků. Aby byl usnadněn trvalý důkaz, kdo je zůstavitelem, je nezbytné, aby jeden ze svědků napsal jméno zůstavitele“.

S přihlédnutím k době vzniku občanského zákoníku v roce 1811 se lze domnívat, že u slov „welcher nicht schreiben kann“ – který nemůže psát nebo spíše neumí psát – se myslelo na tenkrát velký počet analfabetů. Je ovšem nutno vzít v úvahu, že širokým vrstvám obyvatelstva je zcela neznámá zákonná možnost poříditi závět ústně nebo připojením znamení ruky. Podpírání a vedení ruky jsou často považovány za jedinou možnost, jak lze získat vyjádření poslední vůle u těžce nemocných nebo dokonce umírajících osob.

Otázky pomoci při psaní se mohou vyskytnout především u dvou nejdůležitějších forem soukromých závětí, a to u vlastnoruční závěti („holographe Testamente“) a u závětí napsaných jinou rukou („allographe Testamente“).

Pro vlastnoručně psanou závěť stanoví § 587 občanského zákoníku:

„Kdo chce učinit závěť písemně a beze svědků, ten musí závěť nebo dovětek k závěti napsat vlastnoručně a vlastnoručně jej podepsat svým jménem. Připojení dne, roku a místa není sice nezbytné, ale doporučuje se, aby nedocházelo ke sporům“.

Pokud jde o závěť sepsanou jinou osobou – tato závěť může být sepsána psacím strojem nebo ručně jinou osobou, uvádí k ní § 579 občanského zákoníku:

„Poslední vůli, kterou dá zůstavitel sepsat jiné osobě, musí vlastnoručně podepsat před třemi způsobilými svědky, z nichž musí být alespoň dva přítomni současně. Zůstavitel musí výslovně prohlásit, že písemnost obsahuje poslední vůli“ (§ 578, 579).

Doslovná interpretace pojmu „vlastnoručně“ by zřejmě nebyla únosná, neboť i kdyby zůstavitel nevedl psací prostředek rukou, ale nohou nebo ústy, psal by ve smyslu tohoto ustanovení „vlastnoručně“.

V úvahu je třeba vzít skutečnost, že psaní je činnost řízená CNS a ruce připadá úloha vykonávajícího orgánu.

Ten, kdo pouze svírá psací prostředek, zatímco pohybové impulzy vytvářející písmo vycházejí od někoho jiného, ten nepíše vlastnoručně. „Vlastnoručností“ psaní naproti tomu není na překážku okolnost, kdy pomocník chrání ruku osoby píšící závěť vůči neklidným atakickým pohybům tím, že na ni položí svou vlastní ruku.

Právní praxe v Německu se zásadně neodlišuje od praxe v Rakousku, pokud jde o posuzování vedení ruky jakožto nepřipustné formy pomoci při psaní. Vyplývá to z rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora, jež se sice netýká

závěti, ale kupní smlouvy (viz sbírka „EvBl“ 1965, č. 382), ve které je uvedeno:

„Není žádných pochyb, že podpis strany, jež uzavírá smlouvu a jež napodobuje písmena podle vzoru, který jí byl předložen a jejichž význam jí je cizí, nebo jejíž ruka je vedena, není možné považovat za vlastnoruční“.

Starší americká rozhodnutí, o nichž se zmiňuje OSBORN, ukazují, že v USA je poskytnutá pomoc při psaní mnohem velkoryseji uznávána za zákonně přípustnou, než je tomu v Rakousku a SRN. Např. v roce 1921 ve státě Alabama postačilo, když jméno zůstavitele napsal syn a když přitom ruka slepého zůstavitele spočívala na ruce synově.

SCHIMA v této souvislosti uvádí, že takováto rozhodnutí sloužící tomu, aby se napomohlo k prosazení domnělé vůle zůstavitele, jsou pochybná z právního hlediska. Mnohem více existuje nebezpečí, že v případech, kde neexistuje žádná vůle nebo kde existuje dokonce vůle odlišná, bude na její místo prosazeno rozhodnutí jiné osoby.

Tato situace považuje za problematickou zvláště v takových případech, kdy je osoba poskytující pomoc při psaní identická s osobou, na níž se v závěti velkoryse pamatuje nebo jež je ustanovena za dědice. V takovýchto případech je zvláště velké nebezpečí, že bude vědomě nebo i nevědomě překročena hranice toho, co lze pokládat za přípustnou pomoc.

S tímto názorem lze souhlasit a má zřejmě platnost i pro naši populaci.

V České republice se otázky dědictví řídí zákonem č. 40/1964 Sb. ve znění dalších novel.

Hlava třetí tohoto zákona pojednává o dědění ze závěti.

§ 476 odst. 1 – Zůstavitel může závěť buď napsat vlastní rukou, nebo ji zřídít v jiné písemné formě za účasti svědků nebo ve formě notářského zápisu.

odst. 2 – V každé závěti musí být uveden den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, jinak je neplatná

§ 476a – Vlastnoruční závěť musí být vlastní rukou napsána a podepsána, jinak je neplatná

§ 476b – Závěť, kterou nenapsal zůstavitel vlastní rukou, musí vlastní rukou podepsat a před dvěma svědky současně přítomnými výslovně projevít, že listina obsahuje jeho společnou vůli. Svědci se musí na závěť podepsat.

§ 476c – odst. 1 – Zůstavitel, který nemůže číst nebo psát, projeví svoji poslední vůli před třemi současně přítomnými svědky v listině, která musí být přečtena a přítomnými svědky podepsána. Přitom musí před nimi potvrdit, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Pisatelem a předčitatelem může být i svědek. Pisatel však nesmí být zároveň předčitatelem.

odst. 2 – V listině musí být uvedeno, že zůstavitel nemůže číst nebo psát, kdo listinu napsal a kdo nahlas přečetl a jakým způsobem zůstavitel potvrdil, že listina obsahuje jeho pravou vůli. Listinu musí svědci podepsat.

Ze znění jednotlivých paragrafů vyplývá, že otázkou pomoci při psaní závěti se zákon nezabývá a pokud zůstavitel nemůže psát nebo se podepsat, umožňuje mu sepsání závěti § 476 c. V praxi bude zcela jistě existovat celá škála variant mezi možnostmi a nemožnostmi psát. Je to právě oblast, kdy je pisatel v takovém psychosomatickém stavu, který mu plně neznemožňuje se např. podepsat, avšak jeho schopnost psát je více či méně omezená. Problémy pak mohou vzniknout v případech sporu o pravost textu, podpisu nebo obojího. Pro

znalce to je téměř vždy mimořádná situace a výsledek zkoumání, zvláště jeho přesnost, je závislý na řadě okolností. Při intenzivnější pomoci při psaní typu vedení ruky závisí výsledek expertizy na systému psaní osoby pomáhající zůstaviteli při psaní – čím je duktus písma rozdílnější, tím více odlišností se projeví a naopak. Při evidentních rozdílech může v krajním případě jít až o podpis přibližující se podpisu nepravému, tzv. smyšlenému, jehož pisatel může být alespoň s pravděpodobností zjištěn.

V mé znalecké praxi představují závěti pouze menší část expertiz, avšak jejich počet jistě přesáhl číslo 100. Většinou byly závěti napsány a podepsány zůstavitelem, což bylo prokázáno kategoričnými závěry. Z toho padělků je asi 10%. V několika případech byla závěť napsána, resp. podepsána prokazatelně „vedením ruky“ jinou osobou.

Paradoxem jednoho případu byla skutečnost, že zůstavitel podle výpovědi všech účastníků řízení byl v relativně dobrém psychickém stavu, chtěl změnit závěť, avšak byl již v kritickém fyzickém stavu (rakovina kostí), takže nebyl schopen samostatně psát. Nikdo z dědiců neměl odvahu zůstaviteli sdělit jeho skutečný zdravotní stav, a protože v té době neexistovala možnost pořízení závěti ve smyslu 476c, byla zvolena možnost „vedení ruky“. Závěť však byla na základě znaleckého posudku prohlášena za neplatnou, ačkoli šlo bezesporu o skutečnou vůli zůstavitele.

Na závěr pojednání uvádím pro ilustraci **případ publikovaný v odborném časopisu ZEITSCHRIFT FÜR MENSCHENKUNDE, 2/81 pod názvem „Schreibhilfe bei der Errichtung von Testamenten“**, autor Konrad SCHIMA.

Případ se týká podpisu zůstavitelky na závěti napsané na psacím stroji. Formální poža-

dvky rakouského práva spočívají nejen v tom, aby zůstavitel podepsal závěť vlastnoručně, ale požadují se i podpisy tří „způsobilých“ svědků. Zůstavitel musí pouze před svědky prohlásit, že písemnost obsahuje jeho poslední vůli. Současně musí být přítomni alespoň dva svědkové.

Ze spisů vyplývá následující stav věci.

Jednatřicetiletá Helga U. žila s jedenačtyřicetiletým Richardem N. dva roky, přičemž manželství muže bylo ještě v platnosti. Helga U. onemocněla neoperovatelným nádorem esovitého tračníku a posledních 7 týdnů před smrtí byla hospitalizována v nemocnici.

Když nastaly poslední dny života, objevil se tři dny před smrtí její druh s připraveným návrhem závěti napsaným na psacím stroji, kterou nechal zkoncipovat v kanceláři svého právního zástupce. Tato závěť obsahovala tři body:

1. Ustanovuji svého přítele Richarda N., s nímž žiji ve společné domácnosti déle než dva roky, za dědice veškeré své movité i nemovité pozůstalosti.

2. Richard N. obdrží tudíž po mé smrti můj byt v osobním vlastnictví.

3. Je mým výslovným přáním, aby moji rodiče nevznášeli žádné nároky na Richarda N.

Nesporné je, že muž přinesl tento návrh závěti do nemocničního pokoje. Tvrdil, že Helge U. tento text přečetl a že s ním byla srozuměna. Na vyhotovení podpisu není žádný svědek, kromě ustanoveného dědice Richarda N. Svědkové uvedení v závěti ji podepsali o několik hodin později. Přítom zůstavitelce byla údajně závěť znovu přečtena a ona k tomu pokynula souhlasně hlavou. Znamení souhlasu nebylo však příliš zřetelné. Jeden ze svědků, povoláním medik, vypověděl: „Pokynutí hlavou jsem pochopil přece jen s určitou jistotou tak, že pacientka chtěla dát svůj souhlas k závěti“. Jedna zdravotní sestra, která byla vyzvána, aby fun-

govala jako svědkyně, tento požadavek odmítla, protože u pacientky, která upadala do mrákot a byla pod vlivem morfia, nepovažovala její schopnost pořídit závěť za možnou.

O vzniku podpisu, který měl být posouzen, uvedl Richard N. pouze to, že se Helga U. podepsala modrým kuličkovým perem na podložce nemocných poté, co ji zdravotní sestra v posteli posadila. Tato sestra se později přece jen na závěti podepsala jako svědkyně.

Nemohla však poskytnout žádné údaje o tom, jak vypadal průběh provedení podpisu zůstavitelkou, což však zákon ani na svědkovi nepožaduje.

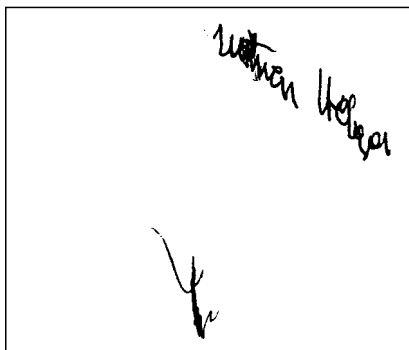
Za tři dny Helga U. zemřela. Při dědickém řízení předložil Richard N. závěť. Rodiče, k nimž závěť nepřihlédla, zpochybnili platnost závěti a jako zákonní dědici požadovali polovinu pozůstalosti. V žalobě uplatňovali to, že jejich dcera nebyla schopna pořídit závěť a označili podpis na závěti za padělek. V odpovědi na žalobu Richard N. příslušné body žaloby popřel.

Za tohoto stavu věci byl ustanoven znalec s tím, aby posoudil pravost podpisu Helgy U.

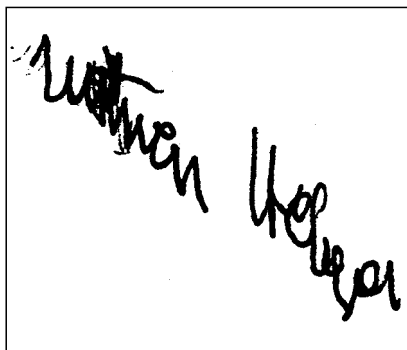
Před vyhodnocením skutečností je vhodné popsat příslušnou dokumentaci znaleckého posudku (viz obrázky na následujících stranách – pozn. redakce).

O poskytnutém „vedení ruky“ se ve spisech nikde nehovoří, přesto znalec musel tuto okolnost vzniku podpisu vzít, vzhledem k situaci případu, v úvahu jakožto možnou.

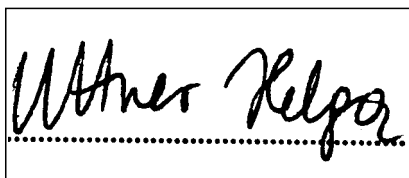
Sporný podpis je nápadný především tím, že má sestupnou tendenci téměř 30° směrem doprava dolů. Dále je asi 4 cm pod sporným podpisem vidět nečitelný obrazec, který je svým barevným odstínem totožný s náplní kuličkového pera použitého k napsání sporného podpisu.

Obr. 1 – sporný podpis zůstavitelky na závěti napsané psacím strojem. Psacím prostředkem bylo kuličkové pero. Vlevo se nachází nečitelný písemný projev, možná nedokončený pokus o podpis. Zůstavitelka Helga U. sporný podpis údajně vyhotovila v nemocnici, vsedě v posteli na tabulce nemocných. Zemřela o 3 dny později ve věku 31 let na rakovinu střev.

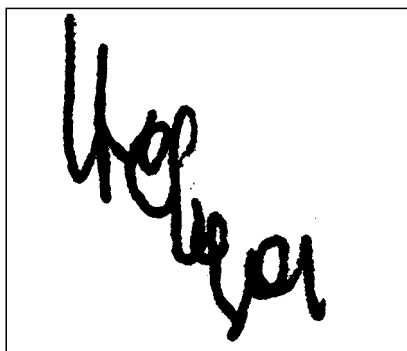

Obr. 2 – sporný podpis. V příjmení „Uttner“ je vidět větší počet ataxií a slabé stopy barvy kuličkového pera (mikrotahy). Oproti textu napsanému psacím strojem má podpis sklon základny cca 30° doprava dolů.

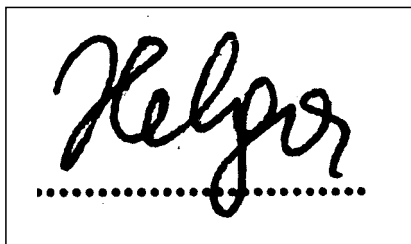
↑ Obr. 3 – pravý podpis zůstavitelky ve věku 30 let. Podpis vznikl asi jeden rok před sporným podpisem.

→ Obr. 4 – křestní jméno podpisu na sporné závěti.

Smysl tohoto obrazce se nedá vysvětlit s určitostí. Mohlo by se např. jednat o pokus zůstavitelky psát z volné ruky, který byl však neúspěšný. Otázka, jak je možné, že sporný podpis začíná při druhém náběhu o 4 cm výše v blízkosti data závěti, zůstává otevřena.

Přijatelné vysvětlení, které není ve znaleckém posudku uvedeno pro svoji spekulativnost je, že pro nový začátek podpisu byla Helze U. poskytnuta pomoc tím, že ruka byla přesunuta do jiného prostoru.

Obr. 5 – část pravého podpisu třicetileté Helgy U. Morfologie podpisu je zásadně odlišná oproti podpisu na obr. 4.

Obr. 6 – srovnávací podpis Richarda N. Jeho písmo vykazuje podstatné shodné znaky se jménem na sporné závěti – viz obr. 4. Tato zjištění prokazují, že Richard N. vedl zůstavitelce Helze U. při podepisování závěti ruku.

Jestliže porovnáme příjmení „Uttner“ uvedené na prvním místě s křestním jménem „Helga“ uvedeným na druhém místě, vidíme, že mezi nimi existují podstatné rozdíly. Na začátku příjmení poblíže úvodního tahu jsou u písmene „U“ zřetelné tlakově slabé mikrotahy, tvořené kuličkovým perem na papíru. V úseku, kde jsou po sobě písmena –ttn– jsou rozpoznatelné ataktické poruchy. Proti tomu působení písma křestního jména „Helga“ sice znetvořeně, jsou však relativně lépe čitelná a nejsou u nich ony tlakově slabé stopy psacího tahu, které jsou viditelné na začátku příjmení.

Tento nesoulad mezi příjmením a křestním jménem u autora expertízy vzbudil podezření, že po počátečních pokusech o psaní skutečněných z volné ruky nebo doprovázených eventuálně mírným podpíráním ruky, převzal Richard N. vedení při psaní křestního jména.

K prozkoumání této otázky byl k dispozici poměrně rozsáhlý, nesporně pravý srovnávací materiál, hlavně korespondence mezi Helgou U. a Richardem N. Veškeré srovnávací podpisy Helgy U. pocházejí však z doby, kdy se na

jejím rukopise nedají rozpoznat žádné změny způsobené zhoršeným zdravotním stavem. Jeden takovýto podpis, který byl napsán jeden rok před datem sporné závěti, je na obr. 3.

Závěry znalce:

1. Za předpokladu, že kromě Helgy U. a Richarda N. nepřichází v úvahu jiná osoba jako pisatel, vznikl sporný podpis na závěti s pravděpodobností hraničící s jistotou spoluprací Helgy U. a Richarda N.,
2. Zatímco u sporného příjmení nejsou dány žádné záchytné body, svědčící pro podstatnou pomoc při psaní ze strany Richarda N., při psaní křestního jména vedl ruku Helze U. s vysokou pravděpodobností. (Pozn. autora článku: Podle mého názoru tomu tak úplně není, protože morfologie písmene –e–, charakteristická pro rukopis Richarda N., se vyskytuje už v druhé části příjmení – „Uttner“).

Zda při vysoké míře pomoci dochází ještě k „vlastnoručnímu podpisu“ ve smyslu § 579 rakouského občanského zákona, je právní otázka, jejíž zodpovězení přísluší soudu.

V dalším průběhu řízení došlo ke smíru, v němž se obžalovaný vzdal nároků vyplývajících ze závěti. Zda pro to byly rozhodující pochybnosti o schopnosti zůstavitelky pořídit závěť, dále o „vlastnoručnosti“ podpisu či jiné důvody, je třeba ponechat bez rozhodnutí. I když tento výsledek řízení posloužil zájmu obou stran, autor lituje, že případ neprošel všemi instancemi, neboť by bylo jistě zajímavé, kdyby se od soudců dozvěděl, zda sporný podpis reprodukován na obr. 1 představuje „vlastnoruční“ podpis ve smyslu § 579 rakouského občanského zákoníku.

Případ má ještě jednu právníčkou pointu. Vedení ruky u křestního jména by bylo zcela zbytečné, neboť judikatura považuje vlastnoruční napsání příjmení za zcela postačující.

Bylo by zajisté chybné, kdybychom zobecňovali zkušenosti z jednoho jediného případu. V souvislosti s literaturou by bylo možné vytyčit

pouze tři základní teze, které tento případ podporuje:

1. Znalec nemůže stavět na tom, že se okolností vzniku podpisu – podpírání nebo vedení ruky, objeví ve spise. Musí sám od sebe zakalkulovat tuto možnost do svých úvah.
2. Psaní z volné ruky, podpírání nebo vedení ruky, se mohou vyskytnout vedle sebe v jednom jediném podpisu, a to především v takových případech, kdy samostatné pokusy zůstavitele o psaní nebo pouhé podpírání ruky nevedou k požadovanému cíli. V těchto případech je nutno počítat s možností přechodu na vedení ruky.
3. Vyhlídky, že bude možné prokázat vliv osoby vedoucí ruku, jsou příznivé zvláště v případech, když existují hluboké rozdíly mezi písmem zůstavitele a písmem osoby, jež pomoc při psaní poskytuje.

Literatura:

SCHIMA, Konrad: Schreibhilfe bei der Errichtung von Testamente, Zeitschrift für Menschenkunde, 2/81, Viedeň
BUHTZ, Gerhard: Die Bedeutung der Handführung und stützung bei eigenhandigen Testamenten, Z. f. Ger-Med, svazek 17, 1931

LARRISON, Wilson: Suspect Document: kapitola „Guided Hand Signatures, s. 409, 410, London, 1958

LOCARD, Edmond: The inert Hand a rare type of forgery, International Crim. Police Review 1951, s. 45–47

MAYER, R. M.: Zulässige und unzulässige Schreibhilfe, Archiv für Kriminologie, svazek 95, 1934

MICHEL, Lothar: Zulässige und unzulässige Schreibhilfe bei der Errichtung eigenhändiger Testamente, Archiv für Kriminologie, svazek 162, 1978

OSBORN, Albert: Questioned Documents, London 1929, s. 309–314

SELLERS, Clark: Assisted and guided Signatures, Journal of Criminologie, svazek 53, 1962, s. 245–248.

JUDr. Zdeněk Karabec, CSc.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha

Zavedení institutu probace do právního řádu České republiky

V souvislosti s pracemi na připravované rekodifikaci trestního zákona a trestního řádu se diskutuje o institutu probace, který by měl rozšířit možnosti soudů při ukládání trestů, a který by rovněž vedl k účinnějšímu zacházení s pachatelé z hlediska jejich resocializace i ochrany společnosti.

Zavedení institutu probace do našeho právního řádu je spojeno s následujícími úvahami.

1. V České republice se postupně prosazuje obecný trend, projevující se v mezinárodních dokumentech z oblasti trestního práva a trestání, který spočívá v hledání účinnějších prostředků ke kontrole a omezování kriminality. Tyto nové trestně politické přístupy vyúsťují v poměrně široké uplatňování alternativních trestů (ukládání místo nepodmíněného trestu odnětí svobody) a v rozšiřování tzv. odklonu v trestním řízení. Zkušenosti mnoha států, které v praxi tyto nové přístupy již delší dobu realizují, vedou k závěru, že při probíhajících novelizacích trestního práva hmotného a procesního v České republice i při připravované zásadní rekodifikaci těchto zákonů je namísto přiměřeným způsobem, v souladu s tradicemi naší právní kultury, tyto nové přístupy aplikovat i v našich podmínkách.

Vychází se přitom z poznání, že trest není vždy nejdokonalejší formou reakce státu na porušení práva. Dosavadní zkušenosti, naše i zahraniční, svědčí o tom, že odstrašující účinek trestu není dostatečně efektivní, zpřísnění trest-

ní represe nevede ke snížení kriminality ani k omezení recidivy trestné činnosti. Poškození se domáhají odškodnění často velmi složitě a zdoluhavě, mnohdy neúspěšně. Přitom je i ve veřejném zájmu, aby oběti trestného činu rychle dosáhly nápravy porušených právních vztahů a aby byly odstraněny i jejich obavy, jež souvisejí s trestnou činností.

K urovnání takovýchto konfliktních vztahů ve společnosti je možno efektivně využít různých forem zprostředkování alternativního řešení sporů v rámci zvláštních typů řízení. To vytváří jednak podmínky pro to, aby poškozený nemusel absolvovat mnohdy traumatizující soudní řízení, a rovněž se tím zabraňuje vytlačení osob trestně stíhaných a odsouzených ze společnosti, v níž v současné době panují velké obavy z kriminality.

Na uvedená konstatování může reagovat *zavedení prvků probace* do našeho právního řádu a *vytvoření probační služby* v rámci justičních orgánů ČR.

2. V užším smyslu lze probaci vymezit jako *institucionalizovaný dohled* nad chováním pachatele trestného činu, spojený s určitými prvky pomoci, usnadňující resocializaci pachatele. Probace tedy představuje jeden ze způsobů zacházení s pachatelé, při kterém je kombinován aspekt penologický (trest, omezení) a sociální (dohled, pomoc).

Probace vznikla v polovině 19. století v USA (stát Massachusetts) a postupně se for-

movala v rámci anglosaského právního systému. Od počátku zde byly charakteristické tři hlavní rysy:

- pachatel, podrobený dohledu, zůstává na svobodě,
- soud uzná pachatele vinným, odloží výrok o trestu a vydá probační příkaz, kterým stanoví na určitou dobu podmínky pro chování pachatele; nedodržení těchto podmínek může vést k revokaci soudního řízení a k vydání odsuzujícího rozsudku s výrokem o trestu,
- dohled nad dodržováním stanovených podmínek vykonává profesionální pracovník, který je v úzkém kontaktu se soudními orgány i s pachatelem.

V kontinentální Evropě se probační prvky nejčastěji objevují ve formě podmíněného odsouzení. Od počátku 20. století se v jednotlivých evropských zemích (skandinávské země, Holandsko) postupně prosazují též některé anglosaské formy probace a vzniká určitý „smíšený“ model probace jako systém trestně právních ustanovení, institucionálních a praktických opatření umožňujících realizaci uvedených způsobů zacházení s pachateli.

V posledních desetiletích je patrna zvýšená podpora mezinárodních institucí při zavádění probace. Lze připomenout např. aktivity Rady Evropy, které vedly k přijetí Evropské konvence o dohledu nad podmíněně odsouzenými nebo podmíněně propuštěnými pachateli (r. 1964), k přijetí Rezoluce o dokladu rozsudku, probaci a dalších opatřeních, nahrazujících trest odnětí svobody (r. 1965) aj. Ministerstvo spravedlnosti ČR se stalo v r. 1994 členem Stálé evropské konference pro probaci (CEP), která jako mezinárodní organizace sdružuje probační služby mnoha států a napomáhá rozvíjení probační práce.

3. Zavedení prvků probace do právního řádu není zmírněním trestní politiky. Naopak zavedení probace umožňuje lepší diferenciaci při zacházení s pachateli a rozšiřuje možnosti (kapacitní, personální) pro přísnější způsoby trestání nebezpečných osob.

Probační dohled lze uplatňovat ve všech stadiích trestního řízení. Např. v přípravném řízení mohou být některé procesní formy odklonu kombinovány s prvky probace (dohled probačního pracovníka nad chováním pachatele, jehož stíhání bylo podmíněně zastaveno), v řízení před soudem půjde nejčastěji o odložení výroku o trestu nebo o podmíněně odsouzení, spojené s dohledem probačního pracovníka, ve vykonávacím řízení může jít o užití probace při podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody apod.

Probační dohled může také za stanovených předpokladů nahradit výkon vazby (zejména u mladistvých). Významnou součástí institutu probace je i kontakt probačních pracovníků s odsouzenými osobami, které odpykávají trest odnětí svobody, a účast na postpenitenciární péči.

Škála probačních prvků je poměrně široká, může jít např. o různé způsoby částečného omezení svobody (domácí uvěznění, uvěznění po zaměstnání či o víkendech), při kterých je nezbytný dohled probačního pracovníka, účelné jsou i různé formy soudní výstrahy a napomenutí, které jsou spojeny s dohledem nad dodržováním soudem stanovených podmínek.

4. Je třeba poznamenat, že zavedení probačního dohledu je kvalitativně zcela odlišné od „ochranného dohledu“, který byl z našeho trestního zákona vypuštěn (r. 1990), zejména proto, že šlo v podstatě o policejní dozor, a tento institut byl zneužíván k porušování lidských práv.

Ve většině zemí byl vznik probace relativně dlouhodobým historickým procesem, kdy rozmanité dobrovolné a charitativní aktivity občanů se postupně formovaly do různých institucionálních rámců, až se posléze probační aktivity ustálily ve formách, které jsou dnes ve světě obvyklé.

Lze tedy říci, že probace jako způsob zacházení s pachateli i jako systém ve většině zemí vznikala „zdola“ jako výraz potřeby hledat efektivní přístupy k pachatelům. V našich současných podmínkách, kdy se reálně uvažuje o zavedení institutu probace do právního řádu a o vybudování probační služby, ve které by působili profesionální probační pracovníci, jde v podstatě o opačný postup, kdy probace bude zavedena „shora“ příslušným rozhodnutím a opatřením státního orgánu.

Tento postup má ovšem své výhody, protože lze rozsáhle přihlížet ke zkušenostem a úpravám probace v jiných zemích, i když na druhé straně určitá nevýhoda může spočívat v tom, že probační prvky při zacházení s pachateli nebudou zpočátku v odborné i laické veřejnosti dostatečně zažity.

5. K zavedení prvků probace do právního řádu České republiky dochází ve specifické situaci, kdy na rozdíl od některých jiných zemí v našem státě již řadu let existuje poměrně stabilizovaná síť sociálních kurátorů. Instituce sociálních kurátorů vznikla na počátku 70. let jako určité torzo projektu, který předpokládal komplexní rozhodnutí probační práce a postpenitenciární péče, včetně příslušného institucionálního zabezpečení. Je tedy svým způsobem zárodkem dnes budované probační služby.

Je možno konstatovat, že v současné době existující síť sociálních kurátorů (téměř 150 pracovníků), působících v rámci okresních úřadů, a metodicky a organizačně řízených MPSV,

umožňuje, aby nově vznikající probační služba v ČR byla zaměřena spíše na výkon probačního dohledu a prvky sociální práce byly v činnosti probačních pracovníků pouze komplementární. Kromě toho postupně vznikala soubor kurátorů mládeže, dnes při okresních úřadech a metodicky rovněž řízených MPSV, čítající okolo 300 pracovníků určených pro pomoc problemové mládeži.

Jako nejučelnější se proto jeví začlenění probačních pracovníků do systému justičních orgánů, což vytváří předpoklady k tomu, aby výkon probačního dohledu byl náležitě účinný, neboť autorita probačních pracovníků bude odvozena od autority soudu. Probační dohled nelze pojmát jako druh sociální práce, i když metody přístupu k pachatelům mohou mít prvky psychologického, pedagogického a sociálního poradenství či pomoci.

6. U řady soudů již působí pracovníci, kteří vykonávají činnosti spojené s probací, jsou označeni jako probační úředníci okresního soudu a mají status vyššího soudního úředníka podle zák. č. 189/94 Sb. Ministerstvo spravedlnosti stanovilo funkční náplň probačních úředníků, která spočívá ve sledování a usměrňování obviněného a odsouzeného spolu s uplatňováním výchovného vlivu za účelem nápravy a sociální rehabilitace pachatele.

Probační úředník zejména:

- a) v řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání obstarává podklady pro rozhodnutí předsedy senátu, sleduje a usměrňuje způsob života obviněného a jeho chování, kontroluje plnění podmínek a omezení uložených v rámci zkušební doby;
- b) při aplikaci institutu narovnání zprostředkovává na základě pověření před-

- sedy senátu dohodu mezi obviněným a poškozeným (organizuje setkání obviněného s poškozeným, poskytuje jim právní poučení, mj. o podmínkách a rozsahu odpovědnosti za škodu a o možnosti vyřízení věci narovnáním) a sepíše s obviněným a poškozeným návrh dohody, která bude předložena předsedovi senátu k posouzení;
- c) ve vykonávacím řízení sleduje a usměrňuje způsob života odsouzeného a jeho chování, kontroluje plnění podmínek a omezení, uložených v rámci zkušební doby, a v součinnosti s okresním nebo obecním úřadem zajišťuje výkon trestu obecně prospěšných prací;
- d) v průběhu celého řízení shromažďuje podle pokynů předsedy senátu poznatky o osobě obviněného a odsouzeného, o jeho rodinném sociálním a pracovním zázemí, podává předsedovi senátu zprávy o způsobu života a chování obviněného a odsouzeného, i o jiných skutečnostech, důležitých pro rozhodnutí soudu, spolupracuje se subjekty, které plní vlastní úkoly na úseku sociální práce s obviněnými a odsouzenými a koordinuje jejich opatření s požadavky soudu.

7. Při přípravě rekodifikace trestního zákona a trestního řádu převažuje shoda v názoru, že zavedení probace do našeho právního řádu je účelné a žádoucí. Podle věcného záměru rekodifikace se předpokládá formulování nových právních institutů, zahrnujících prvky probace, což předurčuje širší úkolů, které probační služba bude muset zajišťovat.

Lze předpokládat, že budou zavedeny jako samostatné instituty zejména *podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, podmíněné propuštění a podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nebo zákazu pobytu s dohledem, podmíněné zastavení trestního stíhání s dohledem a nahrazení vazby dohledem probačního pracovníka.*

Bude ovšem nezbytné, aby tyto nové právní instituty, vyžadující účast pracovníků probační služby, byly v náležitém předstihu zabezpečeny odpovídajícím organizačním a personálním uspořádáním probační služby a odbornou přípravou jejích pracovníků.

Zavedení probace do našeho právního řádu rozšíří i možnosti pro postup a návrhy obhájby v trestních věcech a škálu úkonů advokátů, vyžadujících znalosti o smyslu, fungování a možnostech institutu probace.

JUDr. Mária Meričková,
doc. JUDr. František Klimeš, CSc.,
JUDr. Václav Urban:

Živnostenský zákon (včetně důvodové zprávy) a předpisy souvisící. – Komentář.

*Nakladatelství Linde, Praha, a. s., 1997,
412 stran, koženková vazba se zlatým
písmem, doporučená cena 330 Kč.*

Živnostenský zákon č. 455/1991 Sb., dnes již patnáctkrát novelizovaný, byl knižně vydán vícekrát. Nyní přichází na trh další solidně zpracovaný komentář.

První část publikace obsahuje vedle textu zákona a jeho tří příloh aktuální texty z důvodových zpráv k živnostenskému zákonu a k jeho novele č. 286/1995 Sb., a výklad autorů. Tučným tiskem jsou tu odlišeny poslední legislativní změny. O sankcích za neoprávněné podnikání je tu pojednáno v tom rámci, v jakém se jimi zabývá živnostenský zákon, tj. v jeho ustanoveních § 61 až 66. Zde je také stručná zmínka o přestupcích a o trestném činu podle § 118 tr. zákona. Komentář se nevyhýbá kritickým poznámkám a místy upozorňuje na sporné otázky.

Druhá část podává přehled o podnikání podle zvláštních předpisů, které podle § 3 živn. zákona není živností. Jde tu o velmi pestrou materii, jejíž zpracování bylo náročné. Tato část obsáhle cituje příslušné předpisy a podává k nim výklad. I zde je tučným písmem vyznačeno, co přinesla nedávná novelizace.

V třetí části je úplné znění zákona č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech.

Osm paragrafů tohoto zákona je otištěno bez komentáře.

Čtvrtá část přináší šest tabulkových přehledů. Živnosti se tu dělí podle podmínek pro jejich provozování, podle předmětu podnikání, podle postupu, jakým vzniká oprávnění, a podle subjektů podnikání.

Knih je doplněna věcným rejstříkem.

V publikaci je zachycen právní stav k 30. 11. 1996. Jde tedy o velmi pohotové vydání, když se tak obsáhlá kniha objevila na trhu za pouhé dva měsíce od uvedeného data.

Autoři znají problematiku živností ze své profesionální činnosti. Všichni jsou pracovníci příslušného odboru Ministerstva průmyslu a obchodu. Způsob zpracování svědčí o tom, že mají zkušenost s literární prací tohoto druhu. Zpracování má vysokou odbornou úroveň.

Komentáře k významným zákonům našeho právního řádu mají tvořit základ knihovny každého advokáta. Takovým zákonem je i živnostenský zákon. Tuto knihu bude občas potřebovat i ten advokát, který není specializovaný na podnikatelské kauzy.

A. Dolenský

Karel Nový:

Nový právní rádce invalidních občanů

*Nakladatelství Linde, Praha, a. s., 1997,
367 stran, brožováno, doporučená cena
270,- Kč.*

Autor patří k předním znalcům právní problematiky, vztahující se k invaliditě občanů. Již dříve opakovaně vydal Právního rádce, který

se zabývá komplexně touto problematikou. Nejnovější vydání je právem označeno jako nový právní rádce, a oprávněně nese též podtitul „zcela přepracované a doplněné vydání“. Čtenář zde najde vše podstatné, co je třeba z této právní oblasti znát. Jde o problematiku, kterou sotva kdo bez dokonalé příručky dokáže náležitě sledovat a tedy i poskytovat kvalifikované právní služby. To tím spíše, že v posledním období byla přijata řada i dílčích právních úprav, roztroušených do více předpisů.

Jak autor v úvodu práce uvádí, zaměřuje výklad podle nejběžnějších životních situací, do kterých se každý zdravotně postižený občan dostane, např. v zaměstnání, potřebuje-li důchod, speciální sociální službu, způsobí-li si úraz apod. Vedle praktického výkladu obsahuje publikace i konkrétní příklady právního řešení vybraných sociálních událostí.

Publikace je zpracována podle právního stavu ke konci roku 1996, výklady se tedy vztahují i k nejnovějším předpisům.

Práce je rozdělena do šesti částí. V první jsou vyloženy základní pojmy a právní úpravy, druhá pojednává o důchodech, o státní sociální podpoře a sociální péči, třetí se zabývá zdravotním pojištěním, zdravotní péčí, čtvrtá obsahuje výklady pracovněprávní (zaměstnávání a podnikání zdravotně postižených občanů, zabezpečení při časté pracovní neschopnosti, zabezpečení při pracovních úrazech a nemocech z povolání), pátá část obsahuje výklady o výchově a vzdělávání zdravotně postižených dětí (školský systém, speciální školy, integrace zdravotně postižených žáků). Velmi praktická je i poslední šestá část, nadepsaná jako „právní úprava dalších oblastí souvisejících se zdravotním postižením“ (daně, správní poplatky, místní poplatky, stavební spoření, daňové zvýhodnění, tzv. sponzorství, osvobození od cla,

právní úprava odstraňování a chyby architektonických bariér, zvláštní jízdné, sleva na elektrický proud, úprava silničního provozu pro zdravotně postižené, řídičský průkaz, zvláštní označení vozidel, zdravotní postižení a specifické otázky občanskoprávních vztahů“. Publikaci uzavírá přehled platných norem z oblasti sociální legislativy.

Tuto na našem knižním trhu ojedinělou publikaci renomovaného autora lze doporučit do knihovny každého advokáta pro její komplexnost a instruktivnost, která usnadní dobrou orientaci zejména tomu, pro něhož právní služby v tomto ohledu jsou běžnou záležitostí, a to je většina advokátů.

V. Mandák

Květa Slavíková:

Předpisy o cizincích a uprchlících

Nakladatelství Linde Praha, a. s. Praha 1996, 190 stran.

Po listopadové revoluci v roce 1989 se Česká republika pozvolna změnila v zemi, v níž začaly oběti pronásledování z různých částí světa nacházet útočiště. Zatímco na počátku 90. let byla Česká republika pro tyto osoby spíše tranzitním státem na cestě do západní Evropy, v současné době stále větší počet uprchlíků považuje náš stát za svou cílovou stanici.

ČR ve srovnání s ostatními zeměmi střední a východní Evropy reagovala na nově vzniklou situaci velmi pružně legislativně i fakticky.

Jak autorka popisuje ve své úvodní kapitole, věnované vývoji uprchlického práva po roce 1989, přijalo v roce 1990 tehdejší Federální shromáždění zákon o uprchlících, o rok později pak Česká republika přistoupila k mezinárod-

ní Úmluvě o postavení uprchlíků z roku 1951 a na ní navazujícím Protokolu z roku 1967. V rámci Ministerstva vnitra byly vytvořeny orgány příslušné k rozhodování o žádostech v řízení o status uprchlíka, pro zaměstnance byla připravena řada školení s účastí zahraničních expertů, byly zřízeny uprchlické tábory pro žadatele o azyl a později také integrační střediska pro osoby s příznavým postavením uprchlíka. Na mezinárodní úrovni Česká republika navázala mimo jiné také kontakty s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, který v Praze v lednu 1992 otevřel svou styčnou kancelář.

Od roku 1990 si podalo v České republice žádost o status uprchlíka více než 11 700 osob. Většinu z nich tvořili zejména žadatelé z Bulharska, Rumunska, zemí bývalého SSSR, Afghánistánu a Iráku. Za dobu 6 let byl status uprchlíka přiznán 1501 osobě, nejvíce uznávaných uprchlíků pochází z Rumunska, býv. SSSR, Afghánistánu, Arménie a Vietnamu.

Již v úvodu bylo předesláno, že Česká republika se postupně stává pro mnoho uprchlíků cílovým státem. Stávající právní úprava však na tento rychle se měnící společenský vývoj v podstatě nereaguje, je zastaralá a vykazuje celou řadu závažných slabin. Autorka ve své knize na některé z nich poukazuje, jednak v úvodní části věnované stručné analýze zákona č. 498/1990 Sb., o uprchlících, ve znění pozdějších předpisů (i zákona o pobytu cizinců) a dále v části druhé, do níž zařadila úplné znění zákona o uprchlících i s komentářem. Řízení o status uprchlíka prováděné Ministerstvem vnitra hodnotí autorka, čerpající poznatky ze svého dřívějšího působení na azylovém oddělení Ministerstva vnitra, jako nevhodné, pomalé a vykazující řadu procesních vad. Bohužel ani novela zákona o uprchlících č. 317/

/1993, která nabyla účinnosti 1. 1. 1994, přes nepochybně dobré úmysly zákonodárce projednat případy ekonomických migrantů a osob zjevně zneužívajících azylového řízení, nepřinesla očekávané výsledky. Nelze než souhlasit s autorkou, že je to zejména důsledek vágních formulací důvodů pro označení žádosti za zřejmě neodůvodněnou i velmi krátké časové lhůty (7 dní) stanovené pro vydání rozhodnutí o takovéto žádosti ve zkráceném řízení.

V úvodní části autorka provádí i stručný rozbor nedostatků platné právní úpravy v oblasti cizineckého práva a správního řízení o udělování pobytu cizinců podle zákona č. 123/1992 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, jež označuje za příliš byrokratické, složité, neprůhledné a vůči případům zneužití funkce k osobnímu prospěchu úředníků neúčinné. Kladem této publikace je skutečnost, že se autorka neomezuje pouze na kritiku nedostatků, ale sama navrhuje řešení ke zlepšení současného stavu věci. V souvislosti s právní úpravou v oblasti pobytu cizinců autorka předkládá několik zajímavých podnětů, které by se mohly stát předmětem širší diskuse zvláště v těchto měsících, kdy probíhají práce na věcném záměru a posléze i znění nového zákona o pobytu cizinců. Za úvahu stojí zejména návrhy na zcivilnění správního řízení o povolení pobytu cizinců na území České republiky, vytvoření jednotného imigračního úřadu kompetentního rozhodovat o všech cizineckých a uprchlických věcech, osobní odpovědnost úředníků za vydaná rozhodnutí, splnění určitých odborných předpokladů pro výkon funkce úředníka rozhodujícího ve věci.

V komentáři k zákonu o uprchlících se autorka zabývá souladem jednotlivých ustanovení českého zákona s mezinárodními normami, zejména s Úmluvou o postavení uprchlíků z ro-

ku 1951. Na mnoha místech pak uvádí odkazy na nejdůležitější články Úmluvy. Pro názornost uvedu několik příkladů, ve kterých autor, podobně jako i Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, poukazuje na nutnost sladění našeho zákona s mezinárodními normami:

Podmínky, jež musí potenciální žadatel o přiznání postavení uprchlíka splnit v rámci přístupu k azylovému řízení, jsou velmi omezující, pokud uvážíme jejich specifickou situaci, v níž se nachází, včetně komunikačních bariér (ust. §§ 5 a 20 ZUP). Nesplnění těchto požadavků může mít neodpovídající následky, včetně vyloučení skutečných uprchlíků z možnosti posouzení jejich žádosti a možného navrácení těchto osob do země jejich původu.

Ustanovení § 12 současného zákona o uprchlících obsahuje důvody pro zastavení řízení. Aplikace některých z nich, jako např. nedostatečná spolupráce s úřady nebo porušení povinností vyplývajících ze zákona o uprchlících jsou pro uprchlíky nepřiměřenými sankcemi, které mohou vést k nespravedlivému výsledku a ve svém důsledku k porušení principu non-refoulement zakotveném v článku 33 Úmluvy o postavení uprchlíka.

Stávající právní úprava je také v rozporu s taxativně stanovenými cesačními (přerušujícími) a exkluzivními (vyklučujícími) klauzulemi v článku 1 Úmluvy, jež v podstatě obsahují podmínky, za nichž lze odejmout osobě status uprchlíka. Přestože Úmluva ve svém článku 42 zakazuje jakékoliv výhrady k článku 1, současná právní úprava (ustanovení § 14) umožňuje odejmout postavení uprchlíka v daleko více pří-

padech a v jiných typech situací než předpokládá Úmluva z roku 1951.

Komentář obsahuje také řadu praktických doporučení pro advokáty zastupující ve správním řízení žadatele o status uprchlíka.

Kromě úplného znění zákona o uprchlících a zákona o pobytu cizinců obsahuje publikace také další normy, související s problematikou uprchlíků a cizinců. Jedná se o úplné znění Úmluvy o postavení uprchlíků z roku 1951 a Protokolu z roku 1967, Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod, správního řádu, přestupkového zákona výňatky občanského soudního řádu, trestního a živnostenského zákona.

V současné době se připravují na Ministerstvu vnitra legislativní záměry nového azylového zákona a zákona o pobytu cizinců. Nelze než doufat, že budoucí legislativa týkající se uprchlíků a cizinců bude uvedena do souladu s mezinárodním právem a bude harmonizována s legislativou platnou v zemích Evropského společenství a daleko pružnější bude reflektovat na vývoj a potřeby naší společnosti.

Tuto publikaci lze doporučit jako vhodnou praktickou příručku všem, kteří s problematikou uprchlíků a cizinců přicházejí do styku. Kniha však zcela jistě poslouží i jako cenný studijní materiál obsahující mnoho zajímavých podnětů pro ty, kteří se podílejí na přípravě nové cizinecké a uprchlické legislativy.

Mgr. Marcela Skalková,
právní poradce úřadu
Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

České soudy

I. Jestliže pachatel jedná ve skutkovém omylu s úmyslem umožnit uniknout trestnímu stíhání domnělého pachatele trestného činu, zakládá toto jednání při dostatečném stupni společenské nebezpečnosti pokus trestného činu nadřování podle § 166 odst. 1 tr. řádu.

II. K otázce míry zavinění z hlediska ukládání trestu za čin, jehož se dopustí advokát v postavení obhájce. (Soud v takovém případě přihledne mimo jiné k tomu, že obžalovaný jednal v určitém profesionálním postavení a byl kromě jiného vázán také zákonem o advokacii a povinnostmi obhájce, které jsou v tomto zákoně určeny.)

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 29. května 1996 tj. 8 To 159/96.

Z odůvodnění:

K odvolání obžalovaného advokáta JUDr. X. a dalšího obžalovaného J. B. zrušil odvolací soud rozsudek Okresního soudu Plzeň-město z 30. 10. 1995 čj. 1 T 105/91 v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 tr. řádu znovu rozhodl tak, že oba obžalovaní byli uznáni vinnými, že v N. dne 27. 12. 1990 kolem 16.00 hodin v úmyslu zmařit možnost úspěšného provedení domovní prohlídky a rušit tím vyšetřování ve věci, kde téhož dne byla uvalena první vazba a v úmyslu pomoci tím klientovi advokáta JUDr. H. P. a dále R. H., tehdy stíhaným a obviněným pro trestný čin pole § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák., později zproštěným rozsudkem Okresního soudu Plzeň-sever ze dne 22. 1. 1993 sp. zn. 2 T 117/91, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Plzni z 29. 9. 1994 sp. zn. 4 To 190/93, a to podle § 226 písm. a) tr. řádu, společně navštívili manželku tehdy obviněného R. H., které sdělili, že její manžel je zadržen orgány VB a má ve sklepě uschovány nějaké sošky, které musí zmizet, aby nebyly nalezeny

orgány VB, načež pytle se soškami přenesli do sklepa občana B., kde je uschovali, tedy – dopustili se jednání pro společnost nebezpečného, které bezprostředně směřovalo k tomu, aby pachateli trestného činu pomáhali v úmyslu umožnit mu, aby unikl trestnímu stíhání, v úmyslu spáchat tento trestný čin, avšak v jeho dokonání nedošlo, čímž spáchali pokus trestného činu nadřování podle § 8 odst. 1 k § 166 odst. 1 tr. zák. ve znění zákona č. 175/90 Sb.

Za to byli oba obžalovaní odsouzeni podle § 251 odst. 1 tr. zák. s ohledem na ustanovení § 166 odst. 1 věta za středníkem tr. zák. ve znění zákona č. 175/90 Sb. a za použití § 53 odst. 1 tr. zák. k peněžitým trestům, a to obžalovaný JUDr. X. k peněžitému trestu ve výši 20 000,- Kč, obžalovaný J. B. k peněžitému trestu ve výši 10 000,- Kč.

Současně soud stanovil náhradní tresty odnětí svobody.

Výše uvedeným rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město byli na též skutkovém zákla-

dě oba obžalovaní uznání dokonáním trestným činem nadřezování podle § 166 odst. 1 tr. zák. Oběma obžalovaným okresní soud uložil podle § 166 odst. 1 a § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest odnětí svobody v trvání 5 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu v trvání jednoho roku.

Pokud jde o právní posouzení skutku, je tedy rozdíl v tom, že odvolací soud posoudil skutek obžalovaných jako pokus, nikoliv jako dokonaný trestný čin nadřezování.

Odvolací soud se v odůvodnění svého rozsudku nejprve zabýval obsáhle námitkami obou obžalovaných procesní a skutkové povahy.

Pokud jde o právní posouzení skutku a o úvahu o trestu, který byl uložen obžalovanému advokátovi JUDr. X., uvádíme z odůvodnění:

Obhajoba namítala, a to již v průběhu trestního řízení před soudem I. stupně, že trestní stíhání obžalovaných JUDr. X. a B. je nepřipustné, a to z toho důvodu, že dříve obvinění R. H. a P. K. byli pravomocně zproštěni obžaloby v plném rozsahu, když byli stíháni pro trestný čin podílnictví podle § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák. Poukazovalo se také na to, že oba tehdy obvinění byli zproštěni obžaloby podle § 226 písm. a) tr. řádu, tedy proto, že stíhaný skutek se nestal.

Okresní soud se s touto obhajobou vypořádal tak, že přesto kvalifikoval jednání obžalovaných jako dokonaný trestný čin nadřezování podle § 166 odst. 1 tr. zák., když jinak správně vysvětlil, že jednočinný souběh tohoto trestného činu s trestným činem maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 tr. zák. není možný vzhledem k poměru speciality. K právní kvalifikaci podle § 166 odst. 1 tr. zák. a námitce obhajoby okresní soud uvedl, že nelze přehléd-

nout ani důvod, pro který byli oba výše jmenovaní zproštěni obžaloby s tím, že se nepodařilo tehdy prokázat, kdo vlastně provedl vloupání do předmětného kostela. Dále okresní soud uvedl, že při takových úvahách o přípustnosti trestního stíhání ve vztahu k výsledku trestního stíhání původních pachatelů by mohla nastat situace, kdy trestní stíhání proti původnímu pachateli by bylo zastaveno právě v důsledku toho, že nyní stíhaná osoba mu nadřezovala, přičemž proti nyní stíhané osobě by trestní stíhání mělo být nepřipustné. Takovýto názor je třeba podle soudu I. stupně zcela odmítnout.

S posledně uvedeným závěrem soudu I. stupně se odvolací soud nemohl zcela ztotožnit. V daném případě totiž bylo třeba zkoumat otázku zavinění upravenou v § 4 a 5 tr. zák. a poté především otázku, zda v daném případě obžalovaní JUDr. X. a B. jednali v omylu. Odvolací soud uzavřel tuto právní problematiku tak, že tehdy oba obžalovaní jednali tak, jak jednali proto, že vycházeli z toho, že tehdy obvinění jsou pachateli trestného činu podílnictví podle § 251 odst. 1 písm. a) tr. zák. Pokud by nebyli přesvědčeni o tom, že jsou důvodně stíháni pro zmíněný trestný čin, pak by samozřejmě jejich jednání, pro které jsou stíháni, nemělo žádný smysl. Jestliže poté došlo k tomu, že oba dříve obvinění byli pravomocně zproštěni obžaloby v celém rozsahu, je zřejmé, že v daném případě jde o tzv. skutkový omyl pozitivní ze strany obžalovaných JUDr. X. a B. Oba obžalovaní totiž podnikli jednání, které jim bylo kladeno za vinu, v tom úmyslu, aby spáchali právě trestný čin nadřezování, když si představovali, že existují všechny znaky skutkové podstaty k tomu, aby tento trestný čin spáchali. Ve skutečnosti však došlo později k tomu, že některý znak nebyl dán. V daném případě pak došlo k situaci, že nebyl naplněn ten znak skutko-

vé podstaty, že obžalovaní měli pomáhat pachateli trestného činu, neboť domnělý pachatel, jak bylo již řečeno, byl pravomocně zproštěn obžaloby. V těchto případech se pak musí vždy zkoumat trestní odpovědnost pachatele za pokus nebo přípravu trestného činu a rozhodující je vždy společenská nebezpečnost jednání, pro které jsou obžalovaní stíháni. Při hodnocení společenské nebezpečnosti je třeba vzít samozřejmě v úvahu tu objektivní skutečnost, že ve sklepě tehdy obviněného byly skutečně sošky, které pocházely z krádeže vloupáním v předmětném kostele. Navíc ze strany obžalovaných šlo o to, že by byl zmařen velmi podstatný důkaz v tehdejší trestní věci obviněných R. H. a P. K. Šlo také o věc, která byla řešena vazebně, jak na to poukazuje nakonec i výrok napadeného rozsudku Okresního soudu Plzeň-město ze dne 30. 10. 1995, tedy výrok z rozsudku v této trestní věci. Společenskou nebezpečnost jednání obžalovaných tedy rozhodně nelze označit za nepatrnou, a proto dospěl odvolací soud k závěru, že obžalovaní JUDr. X. a J. B. naplnili jednáním, které jim bylo kladeno za vinu, všechny znaky pokusu trestného činu nadřování podle § 8 odst. 1 k § 166 odst. 1 tr. zák. ve znění zákona č. 175/90 Sb., a je také nepochybné, že tohoto trestného činu, respektive jeho pokusu, se dopustili jako spolupachatelé ve smyslu § 9 odst. 2 tr. zák. Je třeba tedy znovu shrnout, že pro posouzení jednání obžalovaných, jako pokusu uvedeného trestného činu je rozhodující to, v jakém úmyslu obžalovaní tehdy jednali a jak bylo toto jejich jednání společensky nebezpečné.

Z výše uvedeného je zřejmé, že Krajský soud v Plzni musel tedy postupovat podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. řádu a k odvolání obou obžalovaných zrušil rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 30. 10. 1995 sp. zn.

1 T 105/91 v celém rozsahu. Jelikož odvolací soud měl k dispozici všechny potřebné důkazy k tomu, aby mohl sám rozhodnout, když skutková zjištění soudu I. stupně byla správná a úplná, postupoval pak podle § 259 odst. 3 tr. řádu a sám rozhodl tak, že oba obžalované uznal vinnými již zmíněným pokusem trestného činu nadřování podle § 8 odst. 1 k § 166 odst. 1 tr. zák. ve znění zákona 175/90 Sb. Skutková věta byla oproti napadenému rozsudku pouze doplněna právě o tu skutečnost, že obě dříve stíhané osoby, a to R. H. a P. K., byly nakonec pravomocně zproštěny obžaloby. Toto doplnění skutkové věty bylo nutné právě k tomu, aby skutková věta byla v souladu s právní kvalifikací, tedy s tou kvalifikací, která oproti napadenému rozsudku použila i ustanovení § 8 odst. 1 tr. zák., tedy došlo k posouzení jednání obžalovaných tak, že jde o pokus stíhaného trestného činu.

Při úvaze o druhu a výši trestu vycházel Krajský soud v Plzni z ustanovení § 23 a 31 tr. zák. o účelu a výměře trestu a především hodnotil stupeň nebezpečnosti jednání obžalovaných pro společnost. K osobě obžalovaného JUDr. X. bylo zjištěno, že dosud nebyl nikdy soudně trestán a v bydlišti je celkem dobře hodnocen. K osobě obžalovaného B. bylo zjištěno, že sice byl v minulosti dvakrát soudně trestán pro trestnou činnost, která byla ovšem zcela jiného charakteru a navíc, jak to správně uzavřel již soud I. stupně, jde o odsouzení, ke kterým nelze přihlížet, neboť je třeba hledět i na tohoto obžalovaného jako by nebyl soudně trestán, když ve zkušebních dobách se osvědčil. Soud I. stupně při svém rozhodování o trestu uložil napadeným rozsudkem oběma obžalovaným stejný trest odnětí svobody, a to v trvání 5 měsíců, když výkon trestu oběma odložil na zkušební dobu v trvání jednoho ro-

ku. Krajský soud v Plzni při úvaze o účelnosti trestu dospěl k závěru, že především vzhledem k době, která uplynula od spáchání trestné činnosti, není účelné a vhodné ukládat podmíněný trest odnětí svobody, když za určitou zkušební dobu svého druhu lze považovat již dobu, která uplynula od spáchání trestné činnosti do současné doby. Krajský soud v Plzni dospěl k závěru, že účinnějším i účelnějším trestem pro oba obžalované bude v daném případě peněžitý trest, a proto byl oběma obžalovaným uložen právě tento trest. Trest byl ukládán podle § 251 odst. 1 tr. zák., a to s odkazem na ustanovení § 166 odst. 1 tr. zák. věta za středníkem a dále za použití § 53 odst. 1 tr. zák., kde je stanoveno rozmezí, ve kterém lze ukládat peněžitý trest.

Dále na rozdíl od soudu I. stupně dospěl odvolací soud k závěru, že v daném případě šlo u obžalovaných o rozdílnou míru zavinění

a tu je třeba vyjádřit také ve výši uloženého peněžitého trestu. Odvolací soud totiž přihlédl k tomu, že v daném případě nepochybně větší míra zavinění je u obžalovaného JUDr. X., který byl obhájcem, tehdy obviněného P. K., jednal tedy v určitém profesionálním postavení a byl samozřejmě kromě jiného vázán také zákonem o advokacii a povinnostmi obhájce, které jsou v tomto zákoně určeny. Proto má odvolací soud za to, že u tohoto obžalovaného, který působil v trestním řízení jako profesionální obhájce, byla vyšší míra zavinění, a proto také byl tomuto obžalovanému uložen výrazně vyšší peněžitý trest než obžalovanému Ing. B. Jako přiměřený pak Krajský soud v Plzni uložil obžalovanému JUDr. X. peněžitý trest ve výši 20 000,- Kč a obžalovanému B. peněžitý trest ve výši 10 000,- Kč.

Právní věta redakce

Lhůtu šedesáti dnů k podání ústavní stížnosti Ústavního soudu podle § 72 odst. 2 zák. č. 182/1993 Sb., nutno počítat od právní moci rozhodnutí o posledním prostředku, který nový zákon k ochraně práva poskytuje (§ 75 odst. 1 cit. zák.). Takovým opravným prostředkem v občanskoprávním řízení není dovolání, jakožto mimořádný opravný prostředek, ale odvolání.

Usnesení Ústavního soudu ČR z 5. 11. 1996, sp. zn. I. ÚS 238/96.

Tímto usnesením Ústavní soud ČR odmítl návrh, obsažený v ústavní stížnosti z 27. 8. 1996, došlé Ústavnímu soudu 29. 8. 1996, jímž se stěžovatel domáhal vyslovení toho, že uplatnění §§ 7 a 8 zákona č. 162/1992 Sb. na dům – pohostinství čp. 57 v Dražiči se stavební parcelou č. 148/1 v katastrálním území Dražič je nepřípustné, současně s návrhem na zrušení

rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 1996, sp. zn. 3 Cdon 229/96, jakož i rozsudků Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 8. 1993, čj. 5 Co 1059/93 – 33, a rozsudku Okresního soudu v Písku ze dne 14. 4. 1993, sp. zn. 4 C 69/92.

Důvodem podání ústavní stížnosti je skutečnost, že stěžovatel se neúspěšně domáhal

vydání nemovitostí shora označených podle zákona č. 403/1990 Sb. v řízení před Okresním soudem v Písku (rozsudek ze dne 14. 4. 1993, sp. zn. 4 C 69/92) a v odvolacím řízení před Krajským soudem v Českých Budějovicích (rozsudek ze dne 27. 8. 1993, čj. 5 Co 1059/93 – 33). Návrh stěžovatele byl zamítnut proto, že stěžovatel svůj v úvahu připadající restituční nárok dle zákona č. 403/1990 Sb. neuplatnil včas v zákonem stanovené lhůtě, neboť z dopisu jeho právního zástupce ze dne 18. 4. 1991 nelze dovodit, že by mělo jít o postup podle zákona č. 403/1990 Sb. Cílem tohoto dopisu totiž nebyl vydání nemovitostí ve smyslu citovaného zákona, ale blokáce majetku, který měl být vydán žalobci ze zcela jiných důvodů. Nejednalo se tedy o výzvu dle ustanovení § 5 citovaného zákona. Odvolací soud ve svém rozhodnutí připustil dovolání pro právní posouzení, zda předmětný dopis lze považovat za výzvu dle ustanovení § 5 zákona č. 403/1990 Sb. Nejvyšší soud jako soud dovolací ve svém rozsudku ze dne 30. 5. 1996, čj. 3 Cdon 229/96 – 4, dospěl k závěru, že dovolání žalobce není opodstatněné. Nejvyšší soud totiž dovodil, že citovaným dopisem stěžovatel, resp. jeho právní zástupce, sledoval něco jiného nežli vydání věci ve smyslu zákona č. 403/1990 Sb., neboť se domníval, že předmětné nemovitosti by mu měly náležet z důvodu dědictví, a šlo mu pouze o to, aby s věcmi v mezidobí nebylo nakládáno.

Ústavní soud nejprve zkoumal hledisko § 72 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, tj. zda byla splněna lhůta pro podání ústavní stížnosti. Dle tohoto ustanovení lze ústavní stížnost podat ve lhůtě šedesáti dnů. Tato lhůta počíná dnem, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o posledním prostředku, který zákon k ochraně práva poskytuje (§ 75 odst. 1 ci-

tovaného zákona). Napadený rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích nabyl právní moci dne 13. 10. 1993, ústavní stížnost došla Ústavnímu soudu ČR dne 29. 8. 1996. Ústavní stížnost je tedy v daném případě podána opožděně. K tomu je třeba uvést, že ustanovení § 72 odst. 2, ve spojení s ustanovením § 75 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., má na mysli řádný opravný prostředek. Dovolání, proti kterému ústavní stížnost také směřuje, však takovým řádným opravným prostředkem není a má charakter mimořádného opravného prostředku (§ 236 a násl. o. s. ř.). Nelze tedy otázku dodržení lhůty odvíjet od rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Ústavní soud dále nemohl souhlasit s návrhem na vyhlášení, že uplatnění §§ 7 a 8 zákona č. 162/1992 Sb. na dům – pohostinství čp. 57 v Dražiči se stavební parcelou č. 148/1 v katastrálním území Dražič je nepřipustné. Postup při realizaci majetku dle ustanovení §§ 7 a 8 zákona č. 162/1992 Sb., o působnosti orgánů České republiky při provádění zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění zákonů č. 458/1990 Sb., č. 528/1990 Sb. a č. 137/1990 Sb., vyplývá z toho, že stěžovatel sám svým nekvalifikovaným postupem (tj. nepodáním řádné výzvy) se připravil o možnost případného vydání věci a zároveň se tak tento majetek stal předmětem dalšího postupu dle citovaného zákona.

V daném případě bylo tedy zjištěno, že ústavní stížnost byla podána opožděně, a pokud se týká druhého navrhovaného výroku, a to uvedeného vyhlášení, týkajícího se §§ 7 a 8 zákona č. 162/1992 Sb., je třeba jej považovat za návrh zjevně neopodstatněný.

Soudce zpravodaj proto mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků svým usnesením

podle § 43 odst. 1 písm. b) a c) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, návrh odmítl.

*Rozhodnutí zaslal JUDr. Vladimír Trojáček,
advokát v Písku.*

Právní věta redakce

Dále upozorňujeme na rozsudek Vrchního soudu v Praze z 24. 6. 1994, čj. 6 A 59/93–43 obsahující tuto právní větu:

Soud při výkladu a použití zákona musí vycházet z toho, co zákonodárce v zákoně uvedl, nikoli z toho, co snad uvést chtěl, ale do zákona nevtělil; při aplikaci ustanovení nejasných, rozporných a mezerovitých je soud jistě povinen užít obecně uznávaná interpretační pravidla. Nelze však interpretovat něco, co v zákoně není, nebo interpretaci k takovému závěru dospět.

Rozhodnutí včetně podrobného odůvodnění bylo otištěno pod č. 115 časopisu Správní právo. Tento časopis se jako jediný specializuje na soustavné uveřejňování soudních rozhodnutí z oblasti správního soudnictví. Časopis vychází 6x v roce a lze jej objednat u firmy VÍTOŠ, Suchdolská 169/13, 165 00 Praha 6.

Redakce se snaží z vlastních zdrojů získávat instruktivní rozhodnutí z různých oborů právní praxe. Hlavním pramenem jsou judikáty, zasílané našimi čtenáři. Prosíme proto, abyste nám dávali k dispozici rozhodnutí, o nichž máte za to, že by jejich obsah mohl zajímat širší čtenářskou veřejnost. Rozhodnutí můžete zaslat i bez zvláštní úpravy a bez právní věty. Redakce však uvítá, jestliže budou zasílána již v úpravě vhodné k otištění.

Evropský soud pro lidská práva

Evropská komise pro lidská práva

**Odpovědnost státu za vadný postup advokáta ustanoveného ex officio
Jerzy Jopkiewicz v. Polsko (stížnost č. 24248/94)**

Rozhodnutí o přípustnosti: 17. ledna 1997

K věci

Stěžovatel, polský občan narozený v roce 1947, byl inženýrem žijícím v Toruni a zemřel v říjnu 1995. Jeho dcera a dědička vyjádřily v souladu s přáním svého otce úmysl pokračovat v projednávání stížnosti před Evropskou komisí.

V roce 1988 pracoval stěžovatel výjimečně těžce ve dvou závodech svého zaměstnavatele. Dne 29. prosince 1988 utrpěl během práce mrtvici. V prosinci 1991 podal stěžovatel u Okresního soudu v Toruni žalobu, jíž se domáhal uznání úrazu za úraz pracovní a náhrady škody. V dubnu 1993 soud jeho žalobu za-

mítl, když neshledal na straně žalovaného zaměstnavatele dostatečné důvody k uznání jeho odpovědnosti za úraz, který byl důsledkem stěžovatelových zdravotních problémů. Stěžovatel poté požádal soud o poskytnutí bezplatné právní pomoci, jeho žádosti bylo zřejmě vyhověno a dne 29. června 1993 jej advokátní komora v Toruni informovala, že mu byl ustanoven advokát M. G., který jej bude zastupovat v odvolacím řízení. Později zřejmě advokát M. G. ustanovil za sebe jiného advokáta, J. K., majícího své sídlo poblíž Odvolacího soudu v Gdaňsku.

Dne 29. července 1993 proběhlo před Odvolacím soudem v Gdaňsku ústní jednání v nepřítomnosti stěžovatele a J. K. Soud konstatoval nepřítomnost účastníků řízení, ačkoliv informace o datu jednání byla řádně doručena jak stěžovateli, tak i jemu úředně ustanovenému advokátovi, a tuto skutečnost zaprotokoloval. Poté soudce-zpravodaj přednesl případ soudu, který po poradě odvolání zamítl.

Podle čl. 378 polského občanského soudního řádu se ústní jednání před odvolacím soudem může konat v nepřítomnosti jednoho nebo obou účastníků řízení.

Dne 17. ledna 1994 podal stěžovatel u Evropské komise pro lidská práva stížnost proti Polské republice, v níž mimo jiné poukazoval na údajné porušení čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech (právo na spravedlivé soudní řízení), neboť byl zbaven možnosti přednést své stanovisko odvolacímu soudu. Jeho zájmy nebyly řádně prezentovány a chráněny zvláště proto, že úředně ustanovený advokát se bez jakéhokoliv odůvodnění nebo oznámení k jednání před Odvolacím soudem v Gdaňsku nedostavil. Soud měl podle jeho názoru jednání odročit a dát mu tak příležitost uplatnit své argumenty. Stěžovatel mohl legitimně očekávat,

že advokát bude své povinnosti plnit řádně a jednání se zúčastní, mohl tedy sám oprávněně od své vlastní účasti upustit, když účast na odvolacím jednání navíc nebyla jeho právní povinností. Stěžovatel neměl kromě toho žádnou skutečnou možnost zajistit řádné chování úředně ustanoveného advokáta, bylo proto povinností soudu, aby se postaral o efektivní ochranu jeho zájmů. V polském právu neexistuje žádné ustanovení, které mohlo soudu zabránit za těchto okolností řízení odročit.

Rozhodnutí

Komise připomíná, že podle článku 25 Úmluvy může přijímat stížnosti předložené každou osobou, nevládní organizací nebo skupinou osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných touto Úmluvou jednou z Vysokých smluvních stran. Odpovědnost smluvních stran vyplývá z aktů jejich orgánů. Advokát, byť byl úředně ustanoven, nemůže být považován za orgán státu, a jeho akty nejsou státy přičitatelné (imputable).

V projednávané věci Komise soudí, že nepřítomnost úředně ustanovených advokátů při ústním jednání před odvolacím soudem a z toho vyplývající nezajištění efektivního zastoupení zájmů stěžovatele před tímto soudem nezpůsobuje přímou odpovědnost státu, ačkoliv může odůvodňovat uplatnění nároku na náhradu škody ze strany stěžovatele proti těmto advokátům. Z toho vyplývá, že stížnost je v této části zjevně nepodložená a musí být tedy prohlášena ve smyslu čl. 27 odst. 2 Úmluvy za nepřipustnou.

Poznámka

Ve věci Artico v. Itálie (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 13. května

1980, serie A č. 37) informoval v trestní věci obhájce ex offa stěžovatele, že jiné závazky mu znemožňují převzít jeho obhajobu, a doporučil mu obrátit se na jiného kolegu. Stěžovatel poté marně žádal soud, aby ustanovený obhájce byl zavázán obhajobu převzít, nebo aby mu byl ustanoven obhájce jiný. Evropský soud v této věci odmítl tezi italské vlády, že samotným ustanovením obhájce ex offa jsou splněny požadavky článku 6 odst. 3 c) Úmluvy a konstatoval, že ačkoliv státu nelze imputovat odpovědnost za každé pochybení advokáta ex offa, Úmluva nicméně v tomto konkrétním případě vyžadovala od italských úřadů pozitivní opatření, směřující k nahrazení ustanoveného advokáta obhájcem jiným, který by ochranu zájmů

obžalovaného účinně zajistil, a vyslovil proto porušení čl. 6 odst. 3 c) Úmluvy. Toto ustanovení Úmluvy však garantuje právo na bezplatnou obhajobu advokátem ex offa pouze ve věcech trestních, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují, a pokud obviněný nemá prostředky na zaplacení obhájce, zatímco na rozdíl od případu Artico šlo ve věci Jopkiewicz o řízení občanskoprávní. Základní právní věta obsažená v tomto rozhodnutí Komise, že totiž advokát, byť úředně ustanovený, nemůže být považován za orgán státu a jeho akty nejsou z hlediska Úmluvy státu přičitatelné, není tedy s argumentací Evropského soudu ve věci Artico v rozporu.

Připravil JUDr. Jiří Mucha

Nabízíme inzerci v Bulletinu advokacie

Bulletin advokacie vychází v počtu 7200 výtisků.

Časopis je zasílán všem advokátům, advokátním koncipientům a komerčním právníkům v ČR. Dále je rozesílán na řadu míst v ČR i v zahraničí (justiční orgány, ústřední orgány, knihovny, vybrané osobnosti).

Výhodou pro inzeryty je skutečnost, že okruh potenciálních zákazníků je relativně velmi vysoký, protože odběrateli časopisu jsou výhradně osoby, které mohou použít inzerytované služby.

Cena celostránkového inzerytu je 5500,- Kč + 22% DPH; cena inzerytu v menším rozsahu tvoří poměrnou část ceny inzerytu celostránkového.

Při opakování poskytujeme slevu.

Inzerci uchazečů o místo advokátního koncipienta otiskujeme bezplatně, slevu poskytujeme na ostatní inzeryt „Hledám místo“ (kromě inzerytů advokátů).

V objednávkě uveďte:

– u organizací: název, adresa, bankovní spojení, kód banky, číslo účtu, DIČ, IČO, telefon, fax;

– u fyzických osob ještě rodné číslo.

Údaje jsou potřebné pro vystavení faktury.

Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 11. 2. 1997

Čtvrtá schůze představenstva ČAK byla, pokud jde o účast, poznamenána chřipkovou epidemií. Představenstvo se i tak sešlo v usnášeníschopném počtu a po kontrole zápisu ze 3. schůze projednala následující program:

Spolupráce s Právnickou fakultou.

Dr. Čermák informoval o schůzce s děkanem PF UK. V souvislosti s přípravou nového vysokoškolského zákona, v němž je zamýšleno i znovuzavedení titulu JUDr. a rigorózní zkoušky, bylo přislíbeno, že ČAK obdrží text chystané novely k vyjádření. Dále bylo jednáno o další vzájemné spolupráci, např. o účasti advokátů ve výuce atp.

Poznatky z Prezidentské konference ve Vídni. Dr. Čermák podrobně referoval o průběhu Vídeňské konference a stálého zasedání výboru CCBE, kterých se zúčastnil. Konference se mj. zabývala výchovou advokátních koncipientů a advokátů (program Grotius). Dr. Čermák doporučil, aby Česká advokátní komora projevila zájem o účast v tomto programu. Představenstvo pak mj. projevilo souhlas s tím, aby na zasedání do Prahy byl pozván výbor CCBE pro východní země a při této příležitosti byl požádán lucemburský advokát Dr. Schillz o referát k připravované direktivě o volném pohybu advokátů.

Stav přípravy uznávacích zkoušek. Bylo konstatováno, že příprava probíhá dle plánu. Pozvánky byly zaslány do 71 pražských zahraničních kancelářů, přihlášek v cizím jazyku je zatím asi 16.

Program práce regionální činnosti. Dr. Krčmová předložila materiál Zásady činnosti regionálních sekcí. Po diskusi představenstvo materiál schválilo a uložilo Dr. Klouzovi a Dr. Krčmové svolat schůzku potenciálních regionálních zmocněnců do příští schůze představenstva.

Program výchovy koncipientů. Dr. Mandák tlumočil stanovisko Dr. Jirouška, že do konce tohoto roku bude předložen projekt nového usnesení o výchově, který bude vypracován s přihlédnutím k evropským zkušenostem a zaváděn v r. 1998. Dr. Mandák upozornil, že letošní dva cykly školení budou uskutečněny ještě obvyklým způsobem, ale vzhledem k počtu zájemců zdvojeně. Představenstvo pak vzalo zprávu na vědomí s tím, že při přípravě definitivního programu bude třeba přihlídnout rovněž ke srovnávacím studiím CCBE a jiným zdrojům informací. Dr. Mandákovi bylo uloženo sestavit komisi ČAK pro výchovu se zastoupením koncipientů a mladých advokátů a stanovit program studijních a reformních prací k usnesení o výchově.

Program na úseku vnější legislativy. Dr. Čermák předložil písemný záznam o jednání pracovní skupiny ČAK pro vnější legislativu a doporučil, aby legislativní práce vedl Dr. Nykodým. Představenstvo vzalo zprávu na vědomí a vyslovilo souhlas s určením Dr. Nykodýma vedoucím skupiny. Vedoucími podskupin dle jednotlivých odvětví byli určení Dr. Brož, Dr. Smejkal, Dr. Papež a Dr. Ritter. Dr. Nyko-

dýmovi bylo uloženo svolat schůzku do 15. 3. t. r. a informovat představenstvo o programu práce.

Zásady uznávání předpokladů pro zápis do seznamu advokátů. Dr. Tichý uvedl svůj návrh. Po diskusi vzalo představenstvo na vědomí jeho zprávu a uložilo Dr. Tichému přepracovat zásady v souladu s dosavadní praxí KKP ČR a ČAK.

Kancelářský řád Komory. Představenstvo vzalo na vědomí Dr. Klouzou předložený návrh Kancelářského řádu ČAK. Připomínky k němu bylo uloženo zaslat do 20. 2. t. r. Návrh bude předložen k připomínkám předsedovi kontrolní rady a předsedovi kárné komise s prosbou, aby i tyto orgány své připomínky učinily ve stejné lhůtě.

Další náměty členů představenstva.

Dr. Balík předložil materiál „Úsek publikační, ediční, dějin a etiky advokacie – náměty pro další činnost“. Po diskusi bylo doporučeno svolání společného jednání redakčních rad Bulletinu advokacie a Právní praxe v podnikání. Dr. Balíkovi bylo doporučeno navázat spolupráci s Jednotou českých právníků a průběžně informovat představenstvo. Dr. Pokovi bylo doporučeno vzít v úvahu náměty z diskuse pro svůj materiál o public relations.

Představenstvo dále projednalo běžné věci Komory. Odloženy byly věci vnitřní legislativy a společenské činnosti Komory, a to z důvodu nepřítomnosti hlavních referentů. Další schůze představenstva se konala 11. 3. 1997.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Advokáti opět získali oprávnění daňových poradců

Novela zákona č. 255/94 Sb., která měnila a doplňovala zák. č. 337/92 Sb., o správě daní a poplatků, vypuštěním legislativní zkratky (dále jen „daňový poradce“) v § 11 odst. 2 podstatně zhoršila postavení advokátů ve srovnání s daňovými poradci, a to nejen při doručování písemností, kdy kancelář advokáta nebyla oprávněna písemnosti přijímat, ale zejména v odnětí možnosti podat daňové přiznání v tzv. prodloužené lhůtě.

Tento stav vznikl snad jen nedůsledností zákonodárce, kdy z jednoho ustanovení zákona vypustil legislativní zkratku a opomněl, že v dalších ustanoveních zákona je tato zkratka nadále používána.

Komora využila další připravované novely zákona o správě daní a poplatků a obrátila se na poslanecké kluby s požadavkem na návrat

k původní úpravě a tím i k odstranění neodůvodněného zvýhodnění daňových poradců, které mělo ve svých důsledcích nepříznivý dopad i na daňové poplatníky.

Odůvodněnému požadavku Komory bylo vyhověno a zákonná novela č. 323/96 Sb., která nabývá účinnosti dnem 31. 12. 1996 již umožňuje, aby advokát podal za svého klienta – daňového poplatníka daňové přiznání i v prodloužené lhůtě, tj. do 30. 6. příslušného kalendářního roku.

V této souvislosti Komora považuje za nezbytné poděkovat touto cestou i advokátovi JUDr. Ivo Palkostovi, který nemalým dílem přispěl k prosazení oprávněných zájmů všech advokátů.

JUDr. Jiří Klouza
tajemník ČAK

Služby knihovny ČAK

V čísle 2/97 jsme otiskli prozatímní knihovní řád ČAK a seznam domácích časopisů, jež jsou k dispozici v čitelně. Seznam zahraničních časopisů otiskujeme v tomto čísle.

Po dvou měsících provozu knihovny a čítárny máme již své první zkušenosti.

Knihovna je dosud málo využívána, zejména v pozdějších odpoledních hodinách, ač právě ty jsou pro advokáty nevhodnější (do 18 hodin – kromě pátku). Osvědčila se zásada, že absenční výpůjčky jsou poskytovány pouze výjimečně. Požadavky na počet xero kopií nebyly nepřiměřené a bylo jim možno vyhovět bez prodloužení. Pokud zájemce zná aspoň přibližně místo, jehož kopii si přeje, lze vyhovět i na požadavek poslaný poštou, faxem nebo sdělený telefonicky (2491 3606, pí Pátková). Xerokopie pošleme dopisem (zcela výjimečně a jen v malém rozsahu faxem) a účtujeme náklady s tím spojené.

Knihovna není všeobecná informační kancelář. O dostupnosti knih a časopisů v jiných knihovnách můžeme informovat jen rámcově, zejména můžeme upozornit na některá méně známá informační střediska. Začali jsme již jed-

nat o vzájemné součinnosti s jinými knihovnami, ale výsledky jsou zatím nevalné.

Pro právníka, který se umí orientovat v právní literatuře, je orientace v knihovně snadná. Knihy jsou rozděleny podle obsahu do jednotlivých právních odvětví a v nich i do menších skupin. Mimoprávní literatura je rozdělena podle vědních oborů.

Právní systém ASPI je uživateli knihovny přístupný na zvláštním monitoru. Umí-li uživatel s počítačem zacházet, může v systému samostatně hledat. V jednoduchých případech pomohou vyhledat právní předpis v ASPI sami pracovníci knihovny.

Zahraníční literatura je uspořádána podle států. Pokud pracovník knihovny ani uživatel nedovede hledaný pramen hned najít, dostane žadatel odpověď v nejbližších dnech. Není totiž zatím k dispozici žádný katalog. Zejména orientace v historické knihovně je svízelná. Podstatnou část historického knižního fondu musí ČAK vyřadit pro nedostatek místa. Na vytřídění se pracuje. Naštěstí jsou dotazy na starší prameny jen zcela ojedinělé.

JUDr. Adolf Dolenský, vedoucí knihovny

Zahraníční časopisy v knihovně ČAK

AIPI (Association internationale pour la protection de la propriété industrielle)

The American Journal of Comparative Law

Amnesty International News

Anwaltsblatt (Bonn)

C. M. R. L. Antitrust Reports

Asian Commercial Law Review

BAV – AAB (Anwaltsverband, Bern)

Brussels Agenda

Commercial Laws of Europe

Common Market Law Reports

Current Developments in the Law

European Commercial Cases

European Current Law

European Human Rights

Gazette (Law Society, London)

International and Comparative Law Quarterly	Österreichisches Anwaltsblatt
International Bar News (London)	Otrosí (Madrid)
International Business Lawyer (London)	Palestra (Warszawa)
International Legal Practitioner (London)	Prague Business Journal
International Litigation Procedure	Právny obzor (Bratislava)
Journal du droit international	Rabels Zeitschrift
The Journal of Business Law	Revue critique de droit international privé
Journal of Energy et Natural Resources Law (Kluwer, Haag)	Revue de l'arbitrage
Juriste international (Paris)	Revue internationale de droit pénal
Justičná revue (Bratislava)	Rivista di diritto internazionale privato e processuale
Mön Jurídic (Barcelona)	La vie judiciaire
Neue Justz (Baden-Baden)	The World Jurist (Washington D. C.)

Z KÁRNÉ PRAXE

Z kárné praxe ČAK

Advokát je povinen svého klienta o svém postupu při vyřizování jeho věci pravdivě informovat

Kárný senát kárné komise České advokátní komory rozhodl ve věci K 14/96 takto:

Kárně obviněný JUDr. Z. V. je vinen, že od měsíce září 1993 nejméně do prosince 1995 nepravdivě informoval svoji klientku paní M. H. o tom, že učinil opatření, směřující k náhradě škody, kterou své klientce způsobil tím, že nepodal jejím jménem v zákoně stanoveném termínu žalobu k soudu. Porušil tedy povinnost, která je mu uložena ust. § 14 zák. č. 128/90 Sb. o advok. a § 6 org. řádu ČAK, a za to se mu jako kárné opatření podle § 25 odst. 1 písm. b) zák. č. 128/90 Sb. ukládá pokuta 6000,- Kč.

Z odůvodnění:

Kárný senát zjistil z obsahu stížnostního spisu, zejména ze stížnosti paní Marie H. ze dne 6. 12. 1995, rozsudku okresního soudu v S. a z přípisu soudního znalce Ing. T. F., který byl adresován kárně obviněnému dne 25. 1. 1996, tento skutkový děj:

Kárně obviněný v roce 1992 převzal zastoupení paní M. H. v její restituční záležitosti. V souladu s novelou zákona o půdě č. 183/93 Sb. měla být podána v období od 1. 7. 1993 do 1. 9. 1993 žaloba k příslušnému soudu. Tato žaloba byla však doručena soudu až dne 21. 9. 1993, v důsledku čehož bylo soudem rozhod-

nuto tak, že pro prekluzi se žaloba zamítá. Kárně obviněný zpočátku klientku ubezpečoval o tom, že je vše v pořádku a že zajistí, aby nároky klientky byly uspokojeny. V další korespondenci a při jednání s klientkou a jejím pozdějším právním zástupcem je utvrzoval v tom, že škodu, kterou způsobil, uhradí na základě svého pojištění a že v tomto směru podnikl veškeré potřebné kroky, zejména že zadal vypracování znaleckého posudku soudnímu znalci Ing. T. o ceně nemovitostí, které v důsledku jeho pochybení nebyly jeho klientce vydány a jejichž hodnota by byla předmětem pojistného plnění. Poté, co klientka kárně obviněného si ověřila u soudního znalce, že tento od kárně obviněného neobdržel žádné podklady, vyhledala právní pomoc u jiného advokáta, který po bezúspěšném jednání včetně rozsáhlé korespondence s kárně obviněným podal proti němu žalobu na náhradu škody.

Kárně obviněný svoji účast při jednání kárného senátu omluvil z důvodu pracovní neschopnosti s tím, že žádal, aby bylo jednáno v jeho nepřítomnosti. Ve svém vyjádření ke kárné žalobě v podstatě doznal své pochybení a uvedl, že celá záležitost jej velice mrzí a bu-

de se snažit poskytnout maximální součinnost při náhradě škody pro svoji bývalou klientku. Přípisem znalce Ing. T., který je založen ve spise, bylo vyvráceno tvrzení kárně obviněného, že požádal o vypracování znaleckého posudku v krátké době po vynesení rozsudku okresního soudu v S.

Kárně obviněný tedy při zastupování své klientky nejednal čestně, neboť klientce uvedl nepravdivé informace, čímž porušil ust. § 14 zákona o advokacii ve spojení s § 6 org. řádu.

Z osobních dokladů kárně obviněného bylo zjištěno, že v roce 1995 mu bylo uloženo kárné opatření, a to pokuta 3000,- Kč za porušení v podstatě obdobných povinností, uložených § 14 zák. o advok. Ze sdělení účtárny ČAK bylo zjištěno, že tuto pokutu kárně obviněný uhradil. S přihlédnutím k závažnosti porušení povinností kárně obviněného, zejména na recidivu jeho jednání, dospěl kárný senát k závěru, že je nutno uložit jako kárné opatření pokutu v horní polovině zákonné sazby § 25 odst. 1 písm. b) zák. o advokacii.

Proto bylo rozhodnuto, jak shora uvedeno.

JUDr. Vladimír Horný

Z kárné praxe Rakouské advokátní komory

Pokud každá strana není advokátem zastoupena, může advokát v právním sporu, vycházejícím ze smlouvy, kterou advokát připravoval a projednával, jednu smluvní stranu proti jiné straně zastupovat jen tehdy, když při jednání o smlouvě ihned na počátku a výslovně prohlásil, že zastupuje pouze jednu stranu – svého klienta.

Advokát může zastupovat stranu, od které převzal mandát k jednání a sepisu smlouvy,

v následném právním sporu vyplývajícím z této smlouvy zastupovat jen tehdy, pokud byla i druhá strana při jednání zastoupena advokátem nebo advokát ihned výslovně prohlásil, že zastupuje pouze svého klienta. K tomuto prohlášení advokáta musí dojít ihned při nebo na začátku jeho činnosti a kromě toho musí být toto prohlášení učiněno výslovně.

Za výslovné prohlášení se považuje prohlášení učiněné ve formě, ze které strana bez po-

chyb a jednoznačně může poznat, že advokát, který smlouvu sepsal, nemůže zastupovat její zájmy. Prohlášení advokáta, že současně s převzetím mandátu bude zastupovat i zájmy druhé strany („že věc sepiše po právu“) neodpovídá požadavkům řádného zastoupení. Příjemce prohlášení se tak mohl domnívat, že advokát bude zastupovat i jeho právní zájmy. Je bezpochyby, že veškerá činnost advokáta související se sepisem prvního návrhu na smlouvu a následného rozhovoru jsou ve vzájemné vnitřní souvislosti a bylo by možné na ně nahlížet jako na jednotný příkaz k mandátu. Takovýto mandát však nelze rozdělit na dva samostatné mandáty, i když jedna strana vystupovala původně sama.

Při disciplinárním projednávání se advokát bránil tím, že subjektivně nepocituje, že překročil zákaz dvojího zastoupení. Této námitce však nelze vyhovět.

Od každého advokáta je požadováno, aby mu byly známy stavovské předpisy o zázkazu dvojího zastoupení a Směrnice rakouské advokátní komory o výkonu povolání advokáta.

Advokát se proto nemůže odvolávat na neznalost předpisů.

Kárná komise komory prohlásila, že dvojí zastoupení je závažné provinění, protože takovým zastoupením se snižuje důvěra občanů k činnosti advokátního stavu.

Při posuzování takovéto věci musí být použito přísnějších měřítek. V daném případě se jedna strana cítila postupem advokáta velmi dotčena tím, že její zájmy jsou podstatně ohroženy, jak sama uvedla. Toto jednání advokáta pak bylo známo většímu počtu osob, takže i z toho důvodu nebyly následky jednání advokáta nevýznamné.

Při kárném projednání věci však bylo také uznáno, že advokát svého jednání litoval. Poté, co byly vzaty v úvahu všechny okolnosti případu, dostalo se advokátovi trestu v podobě písemného napomenutí, které je uloženo v jeho spise u Advokátní komory.

Toto rozhodnutí disciplinární rady ze dne 15. 1. 1996 bylo otištěno v Österreichisches Anwaltsblatt č. 1/97

Připravil Dr. Václav Král

NÁZOR

Poznámka k obchodní justici

Zaujal mne článek JUDr. Tomáše Pohla „Několik úvah o obchodní justici“. Přestože od jeho uveřejnění (Obchodní právo 1996, č. 7–8) již uplynula delší doba, rád bych k tomuto tématu uvedl několik vlastních poznatků.

Vzpomínám si na různé úvahy v právnickém tisku, které se někdy na počátku roku

1990 zabývaly budoucím postavením soudce. Zejména ti z právníků, kteří měli osobní zkušenost s předválečnou justicí, viděli příštího soudce jako špičkového znalce určitého právního odvětví, ale současně také jako osobnost s hlubokými znalostmi z historie, filozofie, umění...

Realita je však od onoho ideálu poněkud vzdálena. Skutečně kvalitní soudci příliš vidět nejsou, častěji se lze setkat se soudci, jejichž formulační schopnosti při jednání a stylistické schopnosti v písemném projevu nejsou zrovna ukázkové. Kde pak kromě nedostatku širšího obecného vzdělání a životních zkušeností schází i hlubší znalosti profesní, nelze se příliš divit, sjednává-li se autorita soudem nevhodným způsobem, který roli soudce rozhodně prestiž nepřidá.

Že zde není něco v pořádku, vyplyne při srovnání našich soudců se soudci v sousedním Rakousku, jehož právní systém byl po staletí shodný s českými zeměmi. Navíc historická a kulturní blízkost Rakouska a České republiky k podobnému srovnání přímo vybízí.

Před dvěma lety jsem měl možnost seznámit se s rakouským soudnictvím, a to jako divák, doprovázející po několik týdnů rakouského advokáta na jeho každodenní pouti od jednoho soudu k druhému. Viděl jsem desítky jednání, především v obchodních sporech, ale také případy náležející svou povahou do pracovního práva, spory mezi nájemníky a vlastníky činžovních domů atd. Rovněž škála soudů a instancí byla pestrá.

Prvním poznatkem bylo překvapující zjištění, že jednání rakouských soudů v obchodních věcech nepůsobí příliš formálně. Překvapení bylo umocněno faktem, že v době mého studijního pobytu v Rakousku u nás právě vrcholila snaha odlišit se v obchodním soudnictví od staré státní arbitráže, a to především mnohdy křečovitým zdůrazňováním prvků soudního řízení.

Naproti tomu průběh soudních příj v obchodních věcech před vídeňskými okresními soudy v mnohém připomínal spíše naše staré arbitrážní jednání než klasický civilní proces. Přitom soudci požívají velkou autoritu a posta-

vení soudce, jeho důstojnost, jsou zřejmé na první pohled. Nikdy, a to ani u vyšších instancí, jsem se nesetkal s tím, že by soud dával stranám, jejich zástupcům nebo svědkům šikanováním silácky najevo „kdo je tady pánem“.

Rakouské soudy si na nedostatek práce také rozhodně stěžovat nemohou (ostatně i zde jsou běžné stížnosti na pomalé projednávání a rozhodování věcí soudy), za celou dobu jsem se však nesetkal s jediným nerudným, nervózním nebo nad „neposlušnými“ stranami hřímajícím soudcem či soudkyní (těch je v rakouské justici zjevně většina). Rovněž jsem se ani jednou ze strany soudu nesetkal s u nás oblíbeným výpadem vůči případnému zástupci veřejnosti, „a vy jste kdo!“ nebo „co tu děláte!“. Pouze jsem byl tu a tam soudem zdvořile dotázán, zda nejsem ve věci svědkem.

Projev soudu, ať již při jednání, nebo v písemné formě, je kultivovaný. To platí i pro zástupce stran. Zejména písemnosti jsou vyhotovovány se snahou o vysokou úroveň projevu. Nedbalé slátaniny se zde nevyskytují. Stejně tak se nelze setkat s naší dobře známou „lidovou tvořivostí“. Jazyk právních norem je často archaický, takže laik má potíže rozumět, co je vlastně v textu míněno. Nikoho však nenapadne hovořit o potřebě takových zákonů, kterým by rozuměli „všichni“, jak se naopak často děje ústy politiků u nás.

Kontinuitu právního řádu, nenarušeného nesmyslnými experimenty, lze rakouským kolegům jen závidět. V Justičním paláci ve Vídni jsem navštívil právnickou knihovnu. Můj průvodce zde v části přístupné veřejnosti (větší část knihovny je určena pouze soudcům) hledal v judikatuře z devadesátých let 19.(!!) století praktické poučení pro konkrétní právní věc. Na mou otázku, zda takto stará a ještě starší právnická literatura (je impozantní vidět seřa-

zené ročníky časopisů od současnosti až hluboko do minulého století) nachází své praktické uplatnění, jsem obdržel souhlasnou odpověď. I zde zřejmě musíme hledat odpověď na onu otázku, položenou v závěru článku JUDr. Pohla – za jak dlouho přijde doba, kdy osoba soudce bude všemi uznávanou autoritou

a právník si bude pokládat za čest, stane-li se soudcem.

Aleš Uhlíř,
Vítkovice, a. s., Inženýring

*Přetištěno z časopisu Obchodní právo č. 1/97
se souhlasem autora i redakce*

Malá zповěď' soudce svého věku

V análech úsměvných dob české justice, zejména prvorepublikové, nalezneme mnoho historek o kverulantství, tedy notorickém sudičství, literárně zpracovaných českými veli-kány. Kverulantství má vedle humorné stránky i nepříjemnou podobu. Notorický sudič a stěžovatel je totiž veden základní ideou, že v jeho při musí soud okamžitě rozhodnout v jeho prospěch, eventuálně k jeho stížnosti mu dát za pravdu. Přitom vyřizování takových věcí soud či úřad nutně neefektivně a nenávratně ztrácí čas, který by mohl využít ke skutečné práci.

I současná justice se s podobnými smutnými postavami setkává. Takže jako v minulosti jsou i dnes tyto jevy považovány za poněkud patologické.

Co si však pomyslet o šefovi největší, a díky bohu jediné veřejnoprávní privatizační instituce, když o přích této instituce s evidentní politickou motivací prezentuje názory vycházející z idejí totožných? Co si pomyslet o něm a jeho předchůdci, kteří hrubé chyby privatizace (zejména nekvalitní smlouvy, za něž by se musel stydět elév advokátského a notářského stavu, neboť z nich není patrné, co a za kolik, event. dokonce komu se prodává) přičítají na vrub nikoli sobě, ale justici?

Co si dále pomyslet o největších věřiteli- (bankách), kteří z tzv. rizikových úvěrů, tedy peněz, jež lehkomyšlně rozpůjčovali, vymáhají dluhy tak, že žalobní návrhy jsou z valné části neprojednatelné, neboť není jasně patrné, jaký nárok je uplatňován (jistina, bankovní úrok, úrok z prodlení?), a často ani to, kdo je vlastně dlužníkem? Co si pomyslet o advokátovi, jehož návrh je vadný zejména z procesních důvodů, čímž je čas pro rychlé rozhodnutí ztracen, a který vzápětí volá po větší odvaze soudů?

Co si dále pomyslet o politikách, kteří nerozlišují státního zástupce od soudce, úmysl od nedbalosti, žalobu (obžalobu) a rozsudek, trestní věci od věcí obchodních? Snad pouze to, že svými veřejně pronášenými výroky včetně paušální kritiky soudnictví se snaží na cizí účet snadno získávat politické body. Neboť kritizovat soudy je módní a snadné.

Pravidla soudního řízení ve věcech občanskoprávních a potažmo obchodních stojí na principech rovnosti stran, ústnosti a veřejnosti jednání a dvouinstančnosti řízení. Jde o principy prastaré, rozšířené v celém civilizovaném světě. Soud musí vést pečlivě dokazování v rozsahu tvrzení obsažených v žalobě, přičemž důkazní břemeno nesou účastníci, nikoli on. Soud musí popřát sluchu oběma sporným

stranám, uvážit zjištěný skutkový stav a rozhodnutí odůvodnit odpovídajícím a správným právním závěrem, a nikoli zavřít oči a bez rozmyslu přiznat pochybné nároky někomu, kdo křičí v masmédiích.

S obchodními soudy je spokojen málokdo, tvrdí noviny. Spokojeni však především nejsou a nemohou být ani sami soudci. Nutně si však musejí klást otázku, proč by v obecném politickém a společenském marasmu měla právě justice být obětí beránkem, když i tato část státní moci nutně musí reflektovat stav a úroveň společnosti celé?

Proto chci říci, že soudci si dobře uvědomují

nedostatky systému i své vlastní práce. Snažení soudcovského stavu dlouhodobě a koncepčně směřuje ke zlepšení a zefektivnění, zejména procesních pravidel, ale i k využití soudcovského potenciálu, bohužel dosud nadměru vyčerpávaného administrativními úkony.

JUDr. Ludmila Kolářová,
soudkyně Krajského soudu v Hradci Králové,
členka výkonného výboru
Republikové rady Soudcovské unie ČR

*Přetištěno z Hospodářských novin (9. 2.) se
souhlasem autorky i redakce*

SBÍRKA ÚTĚCHY

Kolegové, pomozte!

Nám všem jsou dobře známé situace, kdy v jednací síni, u soudu, mimoděk či s opravdovým zájmem, pročítáme protokoly z minulých jednání. Někdy nenahraditelné pomocníky při obraně zájmů našich klientů.

Důvěrně známé jsou nám i situace opačné. Kdy se naopak průklepovými papíry, zachycující průběh sporu, často ještě starým dobrým Consulem, bráníme sami. Zahloubaný pohled do protokolů, kombinovaný soustředěným poslechem vypovídajícího účastníka, svědka či znalce, je někdy spolehlivou obranou před aktivním klientem, emotivně hodnotící právě probíhající jednání.

Opravdový i předstíraný zájem o obsah protokolů, prezentovaný v jednací síni, či jejich vážné studium v klidu i shonu advokátní kanceláře, čas od času, vyloučí úsměv pod vousy advoká-

tům, a nám, advokátkám zkrášlí nalíčené rty. Všichni známe tento zvláštní druh písemnictví, zrající v neopakovatelném koloritu soudních síní, v unikátní literární perly. Ano, kolegyně a kolegové, usmíváme se, smějeme se, dokonce se i posmíváme... máme z toho prostě legraci. Ale, ruku na srdce, i my sami jsme autory podobných, mnohdy ještě obdivuhodnějších perel rodného jazyka. Dokonce takových, při kterých oči přecházejí a mozek nestačí nabírat na obrátcích, aby rozmotal spleť chaotických myšlenek, zmítajících se na papíře, ověřující jméno i sídlo pisatele nejrůznějšími, i cizojazyčnými informacemi. A to vše i v úpravě nejmodernější computerové techniky, která je přes svou dokonalost přesto bezmocná. Sama o sobě nedokáže zabránit vzniku „nádherných“, písemných skvostů v podobě gramatických krkolomností

a spletitostí nekonečných vět, na jejichž konci čtenář již neví, co bylo na začátku. Natož, aby pochopil, „co tím chtěl básník říci“.

Příznejme si upřímně, že to, co mnohdy čteme v soudních protokolech, rozsudcích či usneseních soudu, v nás někdy vzbuzuje škodolibou radost nad tím, že my, advokáti, jsme ti lepší ve světě právníků, ne-li dokonce ti nejlepší. Vůbec si nepřipouštíme atmosféru, ve které se tyto listiny, především protokoly, tvoří, a usmíváme se. Celou škálou úsměvů, od pohrdavě shovívavého až po bohorovně chápavého.

My, advokáti, svá literární dílka, v podobě různých podání či dopisů, tvoříme v důvěrném prostředí svých, převážně komfortních kanceláří. Dalo by se tedy předpokládat, že s bezvadným výsledkem. Stručně řečeno, čtenář takového podání by se měl zachvát pomyšlením, že v ruce drží důkaz o existenci elity členů České advokátní komory.

Víme, že tomu tak není. Bohužel. A neomlouvá nás nic. Spěch, ve kterém pracujeme, ani množství práce, která nás často zavaluje.

Dlouho jsem se zamýšlela nad těmito literárními plody naší práce a vždy jsem dospěla k jednoznačnému závěru. Napiši o nich. Zamyslím se nad nimi z pozice advokátky, tedy „zevnitř“ problému. Ale člověk miní, čas a práce mění. Proto na mé úvahy dosud jen padal prach v pomyslné přihrádce mých restů.

Až dopis mé kolegyně mě vyprovokoval natolik, že jsem si téměř spontánně uvědomila „ten správný okamžik“, kdy dlouho odkládaným a neodbytným myšlenkám, bojujícím o své místo na papíře, bylo nutné vyhovět.

Nešlo přitom o žádnou kauzu „století“, či problém, na kterém „stojí svět“, ale o věc opatrovnickou, které se mnozí z nás vyhýbají. Přesto si, tato zdánlivě nenáročná záležitost, vyžádala neobvykle čilý kontakt mezi mnou a svým

klientem. Příčina však nespočívala v iniciativě žádného z nás. Naopak, iniciátorem byla právní zástupkyně matky, která mě intenzivně zavalovala korespondencí s košatým obsahem svých sdělení. Přesto, že můj klient se honosí vysokým IQ a je (i v zámoří) uznávaným odborníkem v aktuálně, celosvětově významném lékařském oboru, nebylo snadné pochopit smysl slov, vět i celých dlouhých odstavců, tvořící jednu jedinou větu.

Při zachování stavovských předpisů si dovolím pro ilustraci přesně citovat podstatné pasáže z dopisů. Podtrhuji přitom jejich stručnost, jasnost, výstižnost i srozumitelnost. A v neposlední řadě také nápaditost, kterou si nenechávám pro sebe, ale kolegiálně ji sděluji dál. I vám může být v podobných kauzách užitečná.

*„Vážená paní doktoro,
na základě dnešní ústní dohody po ústním jednání u Městského soudu potvrzují skutečnosti, dohodnuté ve věci styku nezletilé K. Y. s jejím otcem následovně:*

Další čtvrtek ve 41. týdnu otec bude mít nezletilou opět u sebe ve středu, jak výše, se stejným způsobem převzetí i předání a zároveň v tomto týdnu 40. a 42. otec bude mít u sebe též nezletilou v sobotu... Následující styky, nebudou-li upraveny již pravomocně, budou probíhat takto:

Ve 43. týdnu bude mít otec nezletilou u sebe ve čtvrtek, jak výše uvedeno a ve 44. týdnu rovněž opět ve středu s tím, že nezletilou již bude mít od pátku 18. 15, 00 do soboty 18, 00 s tím, že následující týden opět za předpokladu neexistence doručení soudního rozhodnutí se bude styk opět realizovat ve středu a následující 44. týden, t. j. poslední týden v říjnu, začínající 28. říjnem již bude mít otec nezletilou u sebe od soboty 2. 11. 9, 00 do neděle 3. lis-

topadu 18, 00, přičemž v případě, že otec bude nezl. odletat do Ženevy nebo na jinou služební cestu, matce to předem oznámí a jsou ochotni k dohodě buď náhradního termínu, popř. v sobotu opět v 18, 00 hod.“.

„Vážená paní doktorko, pověřila mě moje klientka MUDr. X., abych Vám sdělila následující. Dohoda, která byla učiněna mezi mojí klientkou a Vaším klientem MUDr. Y. po jednání na chodbě Městského soudu již neplatí, zejména s ohledem na domluvu opatrovnice – OPD Prahy W. a PhDr. A. Jak jistě víte, aniž nám to dali na vědomí, (avšak v podstatě vzhledem k tomu, že naše dohoda byla okamžitě po soudním jednání na chodbě, ani nemohli), opatrovnice domluvila s PhDr. A. tzv. zvykací režim dítěte. V každém případě však matka má důvodně zato, že je třeba, aby psycholog pracoval s nezletilou i otcem a že je třeba, zejména poté, co otec zmařil styk u PhDr. A., následkem čehož se nemohl uskutečnit styk za přítomnosti DR. N. 5. 10., je třeba odborníka. Podotýkám, že matka všestranně podporuje snahu otce, aby se s nezl. stýkal, i otec souhlasil u PhDr. A., že zvykací styk se bude dít za jeho asistence, t. j. že při nepřítomnosti matky otec bude s nezletilou tak, jak se jednalo i konalo původně.

S ohledem na výše uvedené i s ohledem na tu skutečnost, že není možné, aby otec vracel nezletilou matce do ordinace, neboť se již stalo, že matka složitě zajišťovala návštěvu u pacienta kolegyní, aby byla v původně námi dohodnutou hodinu přítomna, když má za povinnost, byť by za 2 minuty 3 hod. zazvonil pacient s nutností návštěvy, na tuto návštěvu vyjet, bude vhodné, aby se další režim styků otce s nezletilou odehrával jednak za přítomnosti odborníků – zejména na přebírání otce, ale hlavně

tak, aby nezletilá mohla být přiváděna matce domů, nikoliv do ordinace.

Vzhledem k tomu, že odvádění nezl. otcem se má dít za asistence jiných osob než matky, nebylo by jistě vhodné, aby otec nezl. po 19. hod. čekal na středisku na matku třeba půl hodiny, nejen s ohledem na vztahy mezi rodiči nezl., ale zejména na režim nezl.

Vzhledem k tomu, že se opět 2. 10. 96 dostavil Váš klient do školky a poté byla povolání OPD, či učitelkami policie, která doprovázela autem nezletilou domů, dávám i Vám toto na vědomí písemně.

Předpokládám, vážená paní doktorko, že věc je srozumitelná.

Znamenám se

JUDr...“

Když jsem dopisy (i faxy) již poněkolikrát pročítala, nakonec mě napadlo požádat vás, kolegy, tímto článkem o pomoc. Abyste mi pomohli zajistit, kdy se vlastně má můj klient stýkat s vlastní dcerou. Věc však vyřešil on sám, dávno zletilý otec. S trpělivostí i sobě vlastním humorem mě přesvědčoval, že se řešení zcela jistě brzy najde. A do té doby, protože svoji jedinou dceru skutečně miluje, si pro ni bude chodit každý den. Co kdyby středou bylo míněno pondělí a pátkem naopak úterý? Nesmlouvavě argumentoval, s kopiemi dopisů v ruce. Měl pravdu. A mě nezbyvalo, než s ním souhlasit.

Takže z mého původního nápadu, požádat vás o pomoc, zbyl nakonec jen název článku. A ten jsem už nechtěla měnit.

Rozsudek Městského soudu v Praze nakonec usměrnil tápající rodiče, odborníky na přebírání otce, OPD, učitelky v mateřské školce i právní zástupkyni matky. Výrok rozsudku byl totiž jednoznačně srozumitelný a jasný.

JUDr. Marta Ehlová, advokátka, Praha

Připravuje Dr. Václav Mandák

V posledních týdnech jsme zaznamenali pouze několik sporadických zmínek v celostátním i regionálním tisku, které mají bližší či vzdálenější vztah k advokacii. Některé novináře nenechaly spát ani tentokrát advokátní honoráře. Někdy správně, někdy však nezasvěceně a nabubřele informují o výdělcích advokátů.

Advokátními honoráři se zabývá dne 23. 1. deník PRÁCE pod titulem „**Stát platí mnohamilionové částky za obhajoby zločinců**“.

Autorka Kateřina Janková píše:

Ze státní pokladny jsou každoročně vynakládány stovky milionů korun na obhajobu obviněných z trestné činnosti, kterým soud ustanovuje advokáty ex offio. Někteří státní zástupci, o jejichž výši mezd se vede už delší dobu diskuse, oprávněně upozorňují na opomíjení faktu, že z trojice právníků v soudní síni zdaleka není nejlépe placenou pracovní silou soudce, ale obhájce obviněného, a to rovněž z prostředků hrazených soudem, tedy z kapes daňových poplatníků.

V případě ustanovení advokáta ex offio totiž platí od poloviny loňského roku novelizovaná vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996, která významným způsobem zvýšila odměňování advokátů za poskytování právních služeb. Státní rozpočet navíc s tímto navýšením nepočítal, a tak hrozí, že naše soudy se budou na konci roku potýkat s velkými finančními potížemi. Tarify za jednotlivé právní úkony, podle nichž se vypočítá konečné pal-

máře, v některých případech, narostly o téměř dvě třetiny. Jejich výše se pohybuje v rozmezí od 250 korun za úkon až k dvěma tisícům, podle charakteru trestné činnosti a sazby, která hrozí pachateli.

Za šestihodinové stání tak advokát dostane mnohdy až 6 tisíc korun, za týdenní projednávání se jeho odměna může vyšplhat k 30 tisícům, ale na dva tisíce má nárok i za pouhou půlhodinku své přítomnosti u výslechu.

Jak nám potvrdili u Krajského soudu v Plzni, například za obhajování vraha, tedy ve složitých kauzách, nejsou výjimkou platby dosahující 200 tisíc korun, ale propláceli tady i náklady ve výši půl milionu za jeden jediný případ.

Autorka uvádí, že je pravdou, že složité trestní věci se vlečou i několik let. Vyslovuje však názor nejmenovaných odborníků, že jejich protahování způsobují právě nesolidní advokáti při vidině vysokých palmáře.

Konečně se autorka odvolává na „obvykle dobře informovaný zdroj“, který jí potvrdil skutečnost, bohužel potvrzovanou i z jiných pramenů, že není výjimkou ani „neformální“ spolupráce mezi některými advokátními kancelářemi a vyšetřovateli, kteří přicházejí s pachateli trestných činů do styku jako první a k výslechu jsou povinni zajistit obhájce. Ze zákona ho sice ustavuje soud, praxe je však obvykle taková, že soudce určí advokáta navrženého vyšetřovatelem. Toto podezření potvrzuje i skutečnost, že ve včtu advokátních kanceláří, zabývajících se případy ex offio, se pravidelně opakují stejná jména.

Autorka však dodává, že objektivně tuto skutečnost lze odůvodnit i tím, že mnozí renomovaní právníci podobné případy odmítají.

Autorka dále o tarifu hovoří s odvoláním na odborníky jako o „výsledku lobbistických skupin na Ministerstvu spravedlnosti“. Dodává, že nyní byl odstraněn dřívější nepříjemný fakt, že náklady advokátům soudy proplácely až po vynešení pravomocného rozsudku, protože nyní je možné žádat zálohové platby, přičemž podle zkušeností soudů toho obhájci hojně využívají. Závěrem autorka uvádí, že soudy sice na obžalovaných náklady zpětně vymáhají, procento úspěšnosti je však velmi malé. V Plzni dosahuje z řádově desítek vyplácených milionů korun jen 8–10 %.

Opakovaně v médiích dochází v souvislosti s kritikou nízkých příjmů státních zástupců ke srovnávání jejich platů s příjmy nejen soudců, ale i advokátů, přičemž se autoři dopouštějí nezavěšených paušalizací. Již v minulém čísle jsme poukazovali na to, jak snadno se měří plat státního zástupce, popř. soudce tím, že se propočítává jejich hodinová odměna s tarifní sazbou advokáta za trestný čin vraždy – jako by nejčastěji před soudy byly projednávány právě takové nejvíce honorované případy, ačkoliv tvoří jen nepatrný zlomek procenta soudního nápadu. Navíc autoři zapomínají, že např. dvěma hodinám před soudem předchází mnohdy časově náročná příprava, kterou nelze zahrnout do samostatného tarifního úkonu, jako je příprava obhajovací řeči, příprava postupu při hlavním líčení, kladení otázek, konzultace, studium odborné literatury, atd. A to nemluvíme ani o tom, že soudce ani státní zástupce nemá žádné podnikatelské riziko a podnikatelské výlohy. Zapomíná se, že v palmáře obhájce jsou všechny tyto výlohy započteny, včetně mzdy

sekretářek, vysokého nájemného za nebytové prostory, náklady na kancelářské zařízení a techniku, na právní pomůcky apod.

Zmíněné paušalizace se dopouští např. i SLOVO, které 1. 2. otisklo poznámku Jany Veselé „**Ne prokurátor, ale státní zástupce**“. Mimo jiné se zde uvádí:

Za jedno stání je soudce odměněn přibližně 500 korunami, advokátovo palmáře činí asi 2000 korun. Státní zástupce si ponese domů 250 korun. Který právník by chtěl dělat státního zástupce? A přitom je to právě on, který v soudní síni stojí proti placenému obhájci mnohdy prokazatelného zločince v zastoupení státu, který hájí práva svých spoluobčanů.

Vrcholný výkon manipulace s advokátním tarifem přináší ÚSTECKÝ DENÍK 7. 2. Redaktor Jan Ševelka v rozhovoru s okresním státním zástupcem v Liberci J. Tauchmanem uvádí:

Nedávno jsem mluvil s jednou policejní vyšetřovatelkou, která celou noc vyslychala mladého vraha. Ona za to dostala noční příplatek, zatímco advokát ex offio si za tu noc doslova vyseděl osmnáct tisíc korun. Tuším, že podobné problémy máte i vy...

Jak dlouhá to byla noc, když tento výslech, aby odměna dosáhla uvedené částky, musel trvat déle než 18 hodin? A to autor předpokládá, že advokát nepochybně po celé probdělé noci nastoupil ihned v kanceláři bez hodiny spánku a zřejmě vydělával další tisíce. Nebo snad můžeme předpokládat, že i kdyby šlo o pouhých cca 8 hodin (a je třeba se tázat: tak dlouho mohl trvat noční výslech mladistvého bez přestávky?) potřeboval advokát – stejně jako vyšetřovatelka – fyziologicky obvyklou dobu spánku, takže druhý den prakticky nepracoval a tedy ani nevydělával.

VEČERNÍK PRAHA 3. 1. přinesl obsáhlou stať svého redaktora Petra Petra „**K soudu zadními vrátky, aneb Exkurze pro začínajícího soudního zpravodaje**“. Tato reportáž obsahuje řadu zajímavých postřehů o soudcích, státních zástupcích, účastnických řízeních a o celkové atmosféře před soudy i mezi soudními zpravodaji. Jeden odstavec je věnován též advokátům. Citujeme:

Advokáti jsou také lidmi hodnými poznámky. Až překvapivě množství z nich bylo dříve prokurátory nebo policejními vyšetřovateli. Lidi, na které dříve metali blesky, nyní obhajují s vehemencí, již lze jenom závidět. Co laika zaručeně překvapí, je fakt, že jen málokdy jsou plně přesvědčeni o mandantově nevině. Klidně vám v jeho nepřítomnosti sdělí, že by udělal líp, kdyby všechno položil, ale když chce mermocí do pekla, tak prosím. ■

V nedávné minulosti jsme zaznamenali několik případů kriminálních útoků na majetek advokátů, nebo jejich vydírání. 11. 2. přinesl celostátní tisk zprávu o tom, že došlo k vloupání do kanceláře jednoho zlínského advokáta, přičemž jednou z vyšetřovacích verzí je možná souvislost s olomouckým případem „vášky policistů“. Podle novinových zpráv se v kanceláři nic neztratilo, žádné dokumenty ani peníze, vypadalo to tak, že někdo hledal tajný úkryt.

Obvykle se nezabýváme v naší rubrice individuálními případy advokátů. Tentokrát učiníme výjimku. Čtenářům zajisté neuniklo, že po dlouhou dobu byl mediálně probírán případ královehradeckého advokáta, stíhaného pro trestný čin nadřizování, jehož se měl dopustit tím, že vynesl z vazební věznice mikrokazety se vzkazy svého klienta, obviněného z rozsáhlé majetkové trestné činnosti a organizování

vražd, přičemž kazety obsahovaly pokyny k ovlivnění svědků a dokonce i úvahy o zabití vyšetřovatele a státního zástupce. Trestní stíhání tohoto advokáta – jehož jméno uváděly dříve média převážně v plném znění (nyní však pod iniciálami V. M.) – bylo koncem ledna t. r. zastaveno. Zprávu o tom přinesl všecken celostátní tisk i tisk regionální.

Dodejme ještě, že rovněž celostátní tisk zaznamenal iniciativu známé olomoucké advokátní kanceláře, která podala trestní oznámení na předsedu Odborového sdružení železničářů Jaromíra Duška a na další organizátory stávků na dráze. Podle obsahu oznámení má se jednat o úmyslný trestný čin obecného ohrožení, přičemž se nevylučuje, že odboráři pohrdali soudem a mařili výkon úředního rozhodnutí, když nereagovali na soudem vyhlášené předběžné opatření. Zástupce kanceláře odmítl, že by trestní oznámení bylo podáno jen kvůli vlastní reklamě.

Závěrem uvádíme zajisté výjimečnou informaci, která byla otištěna ve formě inzerátu nejmeně ve dvou celostátních denících (MF DNES, PRÁCE), v lednu t. r. Jistá s. r. o. oznamuje, že v inzerátu jmenovaná advokátní kancelář zveřejňuje několikrát neověřenou a nepravdivou informaci, že společnost dluží velké finanční částky a dlouhodobě nehradí své závazky, přičemž zástupce kanceláře uvedl, že zveřejnění informace objednal „nejmenovaný klient“.

V inzerátu se dále uvádí, že advokátní kancelář účelově poškozuje jméno společnosti a závěr obsahuje oznámení, že proti jmenované advokátní kanceláři bude společnost postupovat právní cestou – bude žádat odškodnění a zveřejnění omluvy, protože zveřejněné údaje jsou nepravdivé. ■

Polsko

Výchova advokátních koncipientů a advokátní zkoušky

Úprava je obsažena v usnesení Hlavní advokátní rady z 6. 11. 1994 se změnami provedenými 15. 6. 1996.

Podmínkou přijetí za koncipienta je úspěšné kvalifikační řízení, které se může konat jak ve formě písemné, tak i ústní. Způsob zkoušky určuje Krajská advokátní rada. O počtu advokátních koncipientů rozhoduje shromáždění Krajské advokátní rady, přičemž počet koncipientů nesmí být nižší než 10 % advokátů, kteří aktivně vykonávají advokacii. Rada může určit též maximální počet koncipientů, vycházejíc z možnosti zajištění řádného průběhu přípravy.

Právní praxe musí být zaměřena na náležitou a všestrannou přípravu pro povolání advokáta. Zahrnuje zejména: osvojení etických zásad a důstojnosti povolání, praktické obeznámení se se zásadami výkonu povolání advokáta se všemi činnostmi, které s tímto působením souvisejí, splnění úkolů a praktických cvičení, zadaných školitelem, povinnou účast na školeních organizovaných advokátní radou, výkonem praxe u soudu, na prokuratuře nebo u jiných justičních orgánů, institucí a organizací. V průběhu praxe se mohou odbyvat též zahraniční stáže, avšak až po uplynutí prvního roku. Zahraniční stáž nesmí přesáhnout tři měsíce; pokud by výjimečně trvala déle, je k tomu třeba souhlasu krajské rady. Do přípravné praxe se nezapočítává doba, po kterou koncipient bez náležitě omluvy neplní své povinnosti. Omluvená absence se započítává do praxe jen tehdy,

pokud jednorázově nepřekračuje dobu jednoho měsíce; jen výjimečně může být započtena na základě rozhodnutí rady doba delší, než však více než tři měsíce.

Koncipient vykonává přípravnou praxi pod vedením určeného advokáta, který odpovídá za průběh praxe. Průběh přípravné praxe se zaznamenává v osobních spisech koncipienta, které vede krajská advokátní rada (zkoušky, kolokvia, soutěže, odměny, napomenutí, tresty apod.).

Školitelem koncipienta může být advokát, který vykonává advokátní praxi nejméně po dobu deseti let a poskytuje záruku náležité přípravy koncipienta pro povolání advokáta. Ve zvlášť odůvodněných případech může být školitelem i advokát, který vykonává toto povolání po dobu kratší než deset let, než však méně než pět let.

V rámci přípravné praxe je koncipient povinen plnit pokyny školitele. Pracovat pro jiného advokáta může jen s jeho svolením. Koncipient je povinen aktivně pracovat v samosprávě a přebírat závazky, které mu uloží předseda krajské rady nebo vedoucí školení.

Školitel je povinen zhodnotit písemně průběh přípravné praxe koncipienta před rozhodnutím o připuštění k advokátní zkoušce. Je povinen účastnit se ústní části zkoušky.

Po uplynutí jednorozční praxe může koncipient zastupovat advokáta před okresním soudem a před správními orgány a jinými institu-

cemi. Po uplynutí dvou let může zastupovat advokáta též před jinými soudy s výjimkou Ústavního soudu Státního tribunálu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.

Koncipient může zastupovat v jednotlivých věcech podle úvahy školitele nebo jiného advokáta se souhlasem školitele. Přitom advokát, jehož má koncipient zastoupit, je povinen probrat s ním důkladně věc a s ní související právní problémy a návrhy, které má při jednání přednést.

K vedlejšímu pracovnímu poměru koncipienta je třeba souhlasu krajské rady. Může být dán ne dříve než po uplynutí jednoho roku praxe, výjimečně i v průběhu prvního roku praxe. To se netýká činnosti vědeckých pracovníků.

Školení koncipientů pořádá Krajská advokátní rada, která určí program a seznam přednášejících. Referenti jsou vybíráni především z řad advokátů působících v daném sdružení. Jako referenti mohou působit též osoby, které nejsou advokáty, pokud mají potřebnou teoretickou i praktickou kvalifikaci.

Program školení zahrnuje obory, které jsou předmětem zkoušky (viz dále) a obory, které jsou součástí závěrečného kolokvia (právo duševního vlastnictví a dějiny advokacie). Krajská advokátní rada může určit i další témata, která se jeví jako nezbytná pro působení advokáta.

V průběhu každého roku přípravné praxe je koncipient povinen složit kolokvium (ústní zkouška) z předmětů, které jsou předmětem školení. Plán kolokvií určí školitel. Výsledek se hodnotí ve stejných stupních jako advokátní zkouška (viz dále). V případě neuspokojivého výsledku se kolokvium opakuje. Nesložení kolokvia podle stanoveného plánu má za následek nepřipuštění k advokátní zkoušce.

Koncipient je povinen účastnit se pravidelně školení, která organizuje Krajská rada. To

se týká i koncipientů, kteří právě vykonávají praxi u státních nebo jiných orgánů.

Neplnění závazků koncipienta, pokud jde o školení a účasti na kolokviích, může být důvodem, pro který Krajská rada vysloví nedostatek způsobilosti koncipienta pro výkon advokacie s následkem okamžitého zrušení pracovního poměru.

Cílem advokátní zkoušky je zjištění, zda koncipient je dostatečně připraven k samostatnému výkonu povolání advokáta a zda na základě znalosti právních předpisů je schopen jejich praktické aplikace.

Zkoušky se konají zásadně jednou v roce, termín stanoví Krajská rada.

Zkouška probíhá před zkušební komisí, která je pěti– až sedmičlenná a je jmenována Krajskou radou. Kromě toho je povinně členem komise delegát Hlavní advokátní rady. Předsedou komise je jeden z jejích členů určený Krajským advokátním sdružením. Členem nemůže být advokát, který byl školitelem koncipienta.

Zkouška je písemná a ústní. Mezi písemnou a ústní zkouškou nesmí uplynout doba delší než dva týdny a kratší než pět dnů.

Písemná zkouška trvá tři dny. Spočívá ve zpracování témat z oblasti práva trestního, občanského a obchodního na základě advokátních nebo soudních spisů. Zkouška z práva obchodního spočívá v sepisu smlouvy, právního posudku nebo písemného podání na základě advokátních nebo soudních spisů, či písemně zadaného tématu. Časový limit písemné zkoušky pro každé téma je 7 hodin.

Práce musí být zpracována samostatně, koncipient však může použít texty zákonů, Sbirky soudních rozhodnutí a právnícké literatury.

Písemnou práci hodnotí dva členové komise, každý z nich vypracuje zdůvodněné hodno-

cení. V případě různosti názorů hodnotí pak práci celá komise. Práce se hodnotí čtyřmi stupni, nejnižší je nedostatečný. Ohodnocení dvou písemných prací jako nedostatečných je důvodem pro celkové hodnocení zkoušky s výsledkem nedostatečným.

Termíny zkoušky a závěrečných kolokvií musí být dány kandidátům na vědomí s třicetidenním předstihem.

Ústní zkouška zahrnuje:

1. občanské právo materiální i procesní, mezinárodní právo soukromé a právo rodinné,
2. trestní právo hmotné, procesní i vykonávací,
3. pracovní právo,
4. právo ústavní a otázky lidských práv a základních svobod,
5. právo administrativní,
6. právo obchodní a základy práva daňového,
7. předpisy o advokacii, zásady výkonu povolání, etiky a důstojnosti povolání a soudní organizace.

Krajská rada může kromě toho zařadit do zkoušky i jiné předměty zahrnující témata, která byla předmětem školení.

Člen zkušební komise může zkoušet i z více předmětů, které zahrnuje ústní zkouška. Členové komise mají právo klást otázky ze všech předmětů, z nichž se zkouška vykonává. Krajská rada může rozhodnout, že ústní zkouška se uskuteční ve formě odpovědi na otázky z jednotlivých předmětů, které budou

vylosovány bezprostředně před vykonáním zkoušky.

Advokátní zkouška může být provedena i skupinově, ale pouze ve skupinách zahrnujících nejvýše tři osoby. Ústní část zkoušky jednotlivého koncipienta nesmí trvat déle než dvě hodiny.

Zhodnocení zkoušky stupněm „nedostatečně“ byt i jen z jednoho předmětu při ústní zkoušce je důvodem k tomu, že výsledek celé zkoušky je hodnocen jako nedostatečný. Neomluvené odstoupení koncipienta od písemné zkoušky a též neomluvené odstoupení od ústní části po složení písemné části zkoušky je hodnoceno jako nedostatečný výsledek zkoušky.

Advokátní zkouška může být opakována při neúspěšném výsledku v termínu, který stanoví Krajská rada. Termín nesmí být kratší než šest měsíců a delší než jeden a půl roku.

Rozhodnutí zkušební komise ohledně výsledku zkoušky je konečné, není proti němu přípustné odvolání.

Dodatek:

Koncipient volí ze svých řad na dobu jednoho roku starostu, který udržuje stálý kontakt s Krajskou advokátní radou a s komisí pro školení koncipientů nebo s vedoucím školitelů. Mezi úkoly samosprávy náleží zejména podávat návrhy týkající se odborného školení a jiných věcí, které se vztahují k výkonu přípravné praxe, sledování kázně koncipientů v rámci školicích akcí a organizování kolegiální svépomoci.

Václav Mandák

Slovensko

Bulletin Slovenskej advokácie č. 6/96

Neobsahuje sice obvyklý úvodník, zato má několik zajímavých autorských příspěvků. Uvádíme obsah se stručnou charakteristikou příspěvků:

Stanislav VYPARINA: *Autorský domicil*

Tato polemická stať se zabývá případy, kdy se zaměstnavatelé pokoušeli sankčně postihnout podle zákoníku práce autory článků, popř. autorských děl, za to, že při svém jménu a příjmení uvedli obchodní jména či názvy svých zaměstnavatelů. Autor považuje toto počínání za skrytý útok na svobodu projevu. Podle názoru autora by všechny takové pokusy zaměstnavatelů měly být předmětem prokurátorského dozoru, protože jsou v rozporu s principy demokratické společnosti. V závěru je vysloven názor, že autoři mají vždy právo uvést kromě svého jména příjmení i obchodní jméno nebo název svého zaměstnavatele, zejména tehdy, jde-li o autorské dílo, v němž autor rozebírá otázky, které souvisejí s jeho odbornou profesí a činností u zaměstnavatele. Zároveň však musí autoři spolehlivě zvážit, aby se třeba i nechtěně nestali nežádoucími „mluvčími“ svého zaměstnavatele.

Ján MAZÁK: *Zastoupení advokáta koncipientem v občanském soudním řízení*

Autor se zabývá interpretací a novelizací § 25 odst. 3 slovenského o. s. ř. Reaguje na stanovisko jednoho krajského soudu, podle něhož se nepřipouští zastoupení advokáta advokátním koncipientem, protože § 25 odst. 3 o. s. ř. *expressis verbis* takové zastoupení vylučuje. Podpůrně se též uvádí odkaz na českou právní úpravu, která před novelizací z roku 1993 byla shodná jako nynější znění téhož ustanovení o. s. ř. platného na Slovensku, ale

novela č. 24/1993 Sb. výslovně uvedla procesní možnost zastoupení advokáta koncipientem – tato možnost předtím neexistovala. Autor podrobně rozebírá slovenskou platnou úpravu a dochází k závěru, že zastoupení advokáta koncipientem v občanském soudním řízení je zásadně přípustné, pokud neodporuje vůli klienta. Dovojuje to z § 12 odst. 1, 2, slov. zákona o advokacii, který je speciálním předpisem ve vztahu k § 25 odst. 3 o. s. ř., doplňuje jej a blíže upravuje podmínky zastoupení účastníka v občanském soudním řízení advokátem. Dovojuje to mimo jiné ze zásady, že pozdější zákon ruší zákon dřívější, přičemž zákon o advokacii je tímto pozdějším zákonem ve vztahu k o. s. ř.

JUDr. Sergej ROMŽA: *Výpověď spoluobviněného jako svědka*

Trestní řád se výslovně nezmiňuje o možnosti či nemožnosti vyslechnout obviněného jako svědka ke skutku spoluobviněného. Soudní praxe se přiklání k názoru, že to není možné, jestliže se vede společně řízení. Uvedený postup vychází zejména z rozh. č. 45/78. Autor vyslovuje názor, že vede-li se společně řízení, nemůže být obviněný vyslechnut jako svědek o trestné činnosti nejen spoluobviněného za týž skutek, ale ani o trestném činu za jiný skutek (např. je-li současně stíhán jeden obviněný za trestný čin krádeže a druhý obviněný za trestný čin podílnictví, spáchaný tím, že prvním obviněným odcizenou věc prodal třetí osobě).

Odlišná procesní situace nastává, jestliže osoba byla původně spoluobviněná a toto její

procesní postavení zaniklo vyloučením věci ze společného řízení (§ 23 odst. 1 tr. ř.), případně skončením trestního stíhání v důsledku jeho zastavení nebo v důsledku právoplatného rozsudku. V takovém případě podle současné praxe nic nebrání tomu, aby tato osoba byla proti bývalému spoluobviněnému vyslechnuta jako svědek. Autor tomuto názoru oponuje a dovozuje, že ačkoliv v daném případě v důsledku právoplatného skončení trestního stíhání některého z bývalých spoluobviněných zaniklo procesní postavení spoluobviněných, jejich hmotněprávní postavení spolupachatelů zůstalo zachováno. Zůstane tedy zachována i hmotněprávní překážka výsledku původně spoluobviněného jako svědka ke skutku bývalého spoluobviněného.

Závěrem autor dodává, že uvedeným procesním situacím lze předejít změnou trestního řádu, pokud jde o společné řízení nebo výslech svědka či obviněného a to tak, že zákonodárce vyjádří v trestním řádu nepřipustnost výsledku obviněného, resp. býv. obviněného jako svědka ke skutku spoluobviněného.

Jozef VOZÁR – Lucia KURILOVSKÁ: *Svoboda projevu versus ochrana osobnosti*

Úvodem autoři konstatují, že je uměním nalézt vhodnou rovnováhu mezi ústavně garantovanou svobodou projevu a právem na informace na straně jedné a právem na ochranu osobnosti na straně druhé. Částí těchto problémů se zabývá jejich příspěvek. Úvodní část je věnována soudním poplatkům v relaci k ochraně osobnosti, další obsáhlejší část se pak zabývá svobodou projevu a předběžným opatřením. Autoři uvádějí specifické případy, kdy žalovaní vydavatelé přinášejí ve svých novinách informace a často jednostranné komentáře z průběhu řízení. Autoři nejprve informují o obsahu

jednoho rozhodnutí slovenského a jednoho českého soudu, jejichž obsahem bylo předběžné opatření, které v podstatě zakazovalo vydavateli periodického tisku uveřejňování komentářů a informací týkajících se otázky, snažící se ovlivnit čtenářskou veřejnost a nepřímo též procesní soud. Obě předběžná opatření byla soudy druhého stupně zrušena. Dále autoři uvádějí obsah dvou rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku, věnovaná obdobné problematice. Autoři se pak vrací ke dvěma zmíněným rozhodnutím slovenského a českého soudu a kladou si otázky, zda veřejnost má právo na informace z probíhajících soudních sporů, do jaké míry je toto právo možno omezit jakožto skutečně nevyhnutelné opatření v demokratické společnosti. Dále se tážou, zda při jednostranném informování o procesu dochází k ovlivňování soudu a k narušení rovnosti procesních stran.

Po provedeném rozboru docházejí k tomuto závěru: Není jednoduché nalézt jednotné a zobečňující řešení. Rozčlenění svobody projevu na právo informovat a právo komentovat z probíhajících soudních sporů by mohlo být základem uvažování soudce při rozhodování o předběžném opatření. Ale ani takové rozčlenění nemusí znamenat nálezkonečného řešení. Rozhodnutí Evropského soudu vycházejí totiž z předpokladu, že svoboda projevu se vztahuje i na myšlenky, které urážejí, šokují nebo znepokojují. Proto ani každé navenek tendenci a jednostranné komentování ze soudních síní nelze předběžným opatřením zakázat a soud by se měl k takovému předběžnému opatření rozhodnout ve výjimečných případech. Výjimečné případy mohou nastat tehdy, když komentáře dosáhnou určité intenzity, kterou se zasahuje do práva jiných osob a do nezávislosti soudnictví.

Juraj MACKO: *Zabezpečovací převod práva a katastr nemovitosti*

Jde-li o převod vlastnického práva, měl by platit obecný režim nabývání vlastnického práva podle zákona č. 162/1995 slovenské Sbíry zákonů o katastru nemovitostí a zápisu vlastnických a jiných práv k nemovitostem. Při tomto postupu dojde ke změně vlastnického práva s potenciálním dlužníkem potenciálního věřitele. smlouva nabude účinností právoplatným rozhodnutím katastru okresního úřadu o povolení vkladu. Autor se dále zabývá správním poplatkem z návrhu na vkladů v těchto věcech, placením daně z převodu vlastnického práva (autor dochází k závěru, že nejde o klasický převod vlastnictví a neměl by být tedy zpoplatňován). Při úvahách o placení daně z nemovitosti by měly být brány v úvahu ty skutečnosti, které jsou uvedeny v předcházející části, tj. účelovost a dočasnost. Autor konstatuje, že občanský zákoník neupravuje zpětný postup v případě splnění závazku a dovozuje, že je možné dvojí řešení. Za prvé zpětným převodem na základě účelové inominátní smlouvy mezi bývalým dlužníkem a bývalým věřitelem, za druhé zánikem závazku ex lege podle § 151 g) o. z. z titulu zániku pohledávky. V prvním případě by šlo o smlouvu, jejíž účinnost se váže na právoplatné rozhodnutí katastrálního úřadu a s tím spojenými problémy, týkajícími se správního poplatku z návrhu na vklad a placení daně z převodu nemovitosti. Při druhém řešení by se zápis v katastru provedl na základě návrhu věřitele nebo dlužníka, jehož přílohou by byla kvitance vystavená věřitelem, který potvrzuje, že závazek je splněn. Závěrem navrhuje autor tento aplikační postup: 1) podkla-

dem pro zápis do katastru nemovitostí vkladem bude inominátní smlouva uzavřená podle § 51 o. z. jako účelová a dočasná na zabezpečení pohledávky; 2) správní poplatek z návrhu na vklad do katastru bude vyměřen a) z výšky úvěru, půjde-li o úvěr, b) z ceny nemovitosti, půjde-li o půjčku; 3) poplatníkem daně z nemovitosti zůstane původní vlastník; 4) restituce původního právního stavu se po splnění závazku zapíše do katastru nemovitostí na základě návrhu na zápis záznamu, jehož přílohou bude tvořit kvitance původního věřitele nebo písemný doklad, z něhož bude zřejmé, že závazek zanikl.

Autor konstatuje, že podle jeho vědomostí dosud popisovaný institut nebyl dosud v praxi nikdy použit.^{*)}

Číslo dále obsahuje zajímavé rozhodnutí Ústavního soudu SR **o projednání věci bez zbytečných průtahů**. Obsáhlé odůvodnění rozhodnutí obsahuje řadu úvah o tom, kdy lze označit postup soudu za průtahy a kdy nikoliv. Přitom ústavní právo na projednání věci bez zbytečných průtahů musí být v podmínkách slovenské státnosti posuzováno nejen se zřetelem na vnitrostátní předpisy, ale též se zohledněním mezinárodních standardů platných pro závěry o tom, zda se věc konkrétní osoby projednávala nebo neprojednávala bez zbytečných průtahů.

Pavol ERBEN podává informaci o jednání Fóra prezidentů advokátních a právnických komor, které se konalo 23. 9. 1996 ve Štrasburku.

Číslo dále obsahuje změny v seznamu advokátů a advokátních koncipientů od 1. 9. do

*) K této problematice srov. stať Mgr. K. ČERMÁKA Jr. Je zajišťovací převod práva fudiciálním převodem? – v *Bulletinu advokacie* č. 3/97, str. 11 n.

15. 11. 1996, informaci o možnosti studia v zahraničí, informaci o „IV. Lubyho dni na téma Duševní vlastnictví v procesu transformace právního systému“, konaného ve dnech 13. – 25. 9. 1996 v Bratislavě za mezinárodní

účasti a přehled odborné literatury a časopisů, mimo jiné i z České republiky. S potěšením konstatujeme, že tentokrát poprvé je mezi časopisy otištěna i informace o obsahu našeho Bulletinu (č. 1 – 8/96).

Francie

Zpráva o stáži u advokátní komory v Chalon sur Saône

V září roku 1994 se uskutečnila návštěva předsedy advokátní komory v Chalon sur Saône pana Vieillarda a více než 30 členů této komory v Praze. V rámci svého třídního pobytu se francouzští advokáti setkali s představiteli České advokátní komory, která jim připravila zajímavý kulturní i odborný program, např. návštěvu Obvodního soudu pro Prahu 4 a Městského soudu. Francouzští advokáti byli s přijetím skutečně velmi spokojeni a zachovávají si dodnes příjemné vzpomínky. Na důkaz toho loňská předsedkyně tamní advokátní komory a účastnice návštěvy Prahy, paní Galland, nabídla české komoře možnost stáže českému advokátovi nebo koncipientovi.

Stáž, na kterou jsem byla vybrána, se uskutečnila v lednu t. r. Tři týdny mého pobytu v Chalon sur Saône jsou pro mne značným přínosem. Účast na občanskoprávních, obchodních i trestních procesech, pobyt ve třech místních největších advokátních kancelářích, účast na jednáních, setkání a dlouhé rozhovory se soudci, prokurátory, justičními pracovníky a advokáty, jsou pro mě zdrojem nových poznatků a zkušeností, inspirací i výzvu k zamyšlení nad různými právními instituty.

Celý prvý týden jsem absolvovala u Trestního dvora (Cour d'assises) a sledovala po boku obhájců 3 obžalovaných z vraždy a znásilnění

proces plný zvratů, argumentace, emocí a napětí. Tento proces se odehrával především před zraky poroty, složené ze tří soudců z povolání a 9 vylosovaných občanů. Ač závěrečná řeč advokátů-obhájců trvala více než dvě a půl hodiny (aniž by byla přečtena jedna jediná věta), nikdo z přítomných ani na chvíli neprojevil sebemenší známku únavy či dokonce znužení – byly to 2 1/2 hodiny, které se všem staly jediným nezapomenutelným zážitkem. Důkazem tohoto tvrzení je bezesporu i vynesení rozsudek o trestu – porotci, dle nejen mého názoru, pod vlivem fantastického proslovu advokátů, zejména M. Guignard, hlasovali jednoznačně ve prospěch obviněných, kteří tak místo předpokládaných 25 let odnětí svobody „obdrželi“ jen 15 let odnětí svobody. 10 let života na svobodě díky výkonu obhájce, to je již důvod k zamyšlení a obdivu.

Během druhého týdne jsem se zúčastnila několika občanských procesů, tradiční soudní dražby nemovitosti a řízení o předběžném opatření před obecným soudem v Chalon sur Saône, jednoho stání před obchodním soudem, stejně tak jako přelíčení před trestním tribunálem (Tribunal correctionnel) ve věci deliktu zpronevěry, krádeže a ublížení na zdraví. Dále jsem zhlédla odvolací řízení před apelačním soudem v Dijonu ohledně sporu z pojistné

smlovy. Zbývající čas jsem věnovala studiu dokumentů a akt ve dvou prestižních advokátních kancelářích, diskutím s advokáty, především M. Guigue, i různým jednáním, zejména s klienty-reprezentanty obchodních společností. Francouzští kolegové byli velice vstřícní a ochotní, bez nadsázky se mi věnovali sto procentně.

Třetí týden se ukázal jako skutečně vyvrcholení mé stáže. Předseda advokátní komory, M. Morlet, mi zajistil celodopolední schůzku s předsedou soudu, panem Dalegre, uznávaným specialistou na platební rozkazy. Celou stáž jsem ukončila v největší tamní advokátní kanceláři, kde mě M. Decor a M. Lenzi seznámili s aktuálními otázkami právního režimu obchodních společností.

Všeobecně mohu říci, že francouzští kolegové byli velice vstřícní a ochotně mě zasvěcovali do problémů francouzského práva.

Po strážce kulturní si dovoluji zejména upozornit, že Chalon sur Saône, Cluny a Macon jsou města s zachovalým středověkým centrem, s románskými a gotickými kostely, s kláštery, s muzei a galeriemi.

Závěrem bych ráda ještě jednou vyjádřila své poděkování České advokátní komoře za to, že mi umožnila účast na tak vynikající stáži.

Mgr. Radka Pelikánová
advokátní koncipientka, Praha

Z ODBORNÝCH ČASOPISŮ

AD NOTAM 1997, ročník 3

Číslo 1

- Eliáš K.: Otázka formy při tvorbě vůle společnosti s ručením omezeným jejím nejvyšším orgánem
Muzikář L.: Dědické podíly (První část)
Sauer K.: Význam formy při nakládání s nemovitostmi – komparativní a právněpolitické poznámky (dokončení)
Ryšánek Z.: Ještě jednou o nákladech pohřbu

DANĚ 1997, ročník V

Číslo 1

- Bachor V.: Novela zákona o daních z příjmů daň z příjmů právnických osob
Dubšeková L.: Dodatečné daňové příznání k dani z příjmů právnických osob od 1. ledna 1997
Procházková M.: Změny ve zdanění příjmů ze závislé činnosti v roce 1997
Procházková M.: Výpočet daňové povinnosti za rok 1996
Dvořáček J.: Interní audit a rizika podnikání
Blažek J.: Zdanění cenných papírů při darování
Čvančara P.: Nad pokynem Ministerstva financí č. D-139
Procházková M.: Změny zákona o dani dědicke, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
Šabacký J.: Povinnosti OSVČ v návaznosti na všeobecné zdravotní pojištění

OBCHODNÍ PRÁVO 1997, ročník 6

Číslo 1

- Tomsa M.: Dodání zboží podle kupní smlouvy
Horzinková E.: Vymáhání daňových nedoplatků
Veselý J.: Právní úprava státního podniku
v právní řádu ČR (I. část)
Uhlíř A.: Poznámka k obchodní justici
Základní daňový kalendář na rok 1997

PRÁVNÍ RÁDCE 1997, ročník V

Číslo 2

- Klíma K.: K pojetí a obsahu volebního práva
procesního
Fiala T.: Distribuční smlouvy v soutěžním právu
Evropské unie
Koutná A.: Odstoupení od smlouvy o prodeji
a koupi nemovitosti
Jankovská M.: Rejstříkové peripetie
Ryšánek Z.: Nabyvání nemovitostí a devizový
zákon
Běhounek P.: Odstupné za uvolnění bytu a daň
z příjmů
Zákon č. 586/1996 Sb., o daních z příjmů, úpl-
né znění s komentářem
Nedorost L.: Vady správních aktů a přezkum
jejich platnosti
Zrutský J.: Péče o nezletilé dítě – důvod k vý-
povědi?
Barák J.: Legislativní pravidla a legislativní pro-
ces (8. část)
Tonner M.: Kupní smlouva podle obchodního
zákoníku (vzor)

Právní rozhledy 1997, ročník 5

Číslo 2

- Macur J.: Význam shodných tvrzení procesních
stran pro zjištění skutkového stavu v civil-
ním soudním řízení

- Gregorová Z., Hrušáková M., Stavínohová J.:
K některým otázkám právní subjektivity
a způsobilosti k právním úkonům u nezletil-
ých
Helešic F.: K předmětu a obsahu zákonné
úpravy družstev (srovnávací analýza)
Kopáč L., Švestka J.: K některým následkům
odstoupení od smlouvy o prodeji podniku
Jankovská M.: Fiduciární vztahy – tentokrát na
základě komparace a podnětů práva USA
Körnerová M.: Svoboda podnikání advokátů
v právu Evropských společenství
Čvančara P.: Zákonné zástavní právo u nemo-
vitostí
Zrutský J.: Nová koncepce občanského záko-
níku a pracovní právo
Gregorová R., Tyrner M.: Zastavení obchodní-
ho podílu
Babjak J.: K rekonstrukci slovenského trestné-
ho práva

Právník 1997, ročník CXXXVI

Číslo 1

- Kanda A.: Vídeňská úmluva o mezinárodní
koupi zboží a náš právní řád
Grospič J.: K právní úpravě obecně závazných
vyhlášek obcí v samostatné působnosti ve
světle judikatury Ústavního soudu
Kružíková E.: Přístup k informacím o životním
prostředí v právu Evropského společenství
a v právu České republiky
Eliáš K.: Svolání valné hromady ve společnos-
ti s ručením omezeným
Schröter T.: Zhroucení a počátek – demokrati-
zace Západního Německa

Číslo 2

- Eliáš K.: K některým základním otázkám reko-
difikace českého soukromého práva

- Příbáň J.: Benthamovo pojetí suverenity, práva a morálky
Balaš V.: Právo na sebeurčení
Blahož J.: Vertikální dělba moci: Spojené státy americké
Kindl M.: Poznámka k vlastnictví vod
Lenger R.: K právním otázkám činnosti posudkových komisí Ministerstva práce a sociálních věcí
Brejcha A.: Postavení zaměstnance a zaměstnavatele při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy
Štangová V.: K právní úpravě náhrady škody v pracovním právu
Malinová H.: Je nutno novelizovat Smlouvu mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení?
Zemanová J.: Dávky nemocenského pojištění zaměstnanců

TRESTNÍ PRÁVO 1997, ročník II

Číslo 2

- Coufal P.: Státní zastupitelství po třech letech

- Rizman S., Šámal P., Sotolář A.: K problematice zvláštních alternativních druhů trestního řízení
Sovák Z., Kloubek M.: Aktuální otázky související se zachováním lékařského tajemství v odvětví trestního práva v České republice
Scheinost M.: K některým závažným aplikačním problémům trestněprávní praxe z činnosti státních zastupitelství

VŠEHRD 1996/97, ročník XXVIII

Číslo 1

- Havlíček J.: Vznik a vytvoření okresu Jeseník (1. část)
Grúza D.: Odvozená akcionářská žaloba
Smolík P.: Zamyšlení nad některými otázkami právní úpravy zásahů do práva na ochranu osobnosti hromadnými informačními prostředky
Körnerová M.: Odpovědnost členského státu Evropské unie vůči jednotlivcům za porušení komunitárního práva
Mitlöhner M.: Sexuální trestná činnost vychovatelů

RŮZNÉ

Jednota českých právníků a Nadace Právníký dům

Polistopadový vývoj datovaný od roku 1989 přinesl velké množství pozitiv našeho života, z čehož mimo jiné profitovali zejména právníci; průběhem doby se však ukázalo, že ani oni nedorostli úkolů, jež před ně postavil demokratický způsob života, zejména veřejného. Markantně se to projevilo na úseku veřejné správy, soudnictví a ochrany práv jednotlivců. I když ví-

me, že se zmíněné nedostatky paušálně přičítají zejména nedostatečné legislativě, bylo mnohokrát dokumentováno, že hlavní závada není ve vytváření norem, nýbrž především v jejich aplikaci a dále v nedostatku etiky obecně a v právním oboru zvlášť.

Uvedené skutečnosti negativně ovlivnily i sféru neziskových organizací, kde se projevily

nezájem o činnosti, nepřinášející osobní materiální efekt a kde liberalistické zásady prováděné do důsledku se negativně ukázaly právě v oblasti etiky.

Víme všichni dobře, jak liberalistické zásady volné soutěže měly být nezdravě aplikovány i tam, kde z mnoha důvodů bylo třeba určité vázanosti, aby bylo docíleno zachování odborné úrovně poskytovaných služeb a činností. Boj o zachování obligatorního členství v České advokátní komoře může býtí toho výrazným důkazem.

Mezi neziskové organizace, které ve svém štítě mají za povinnost svým dílem přispívat k rozvoji demokracie v naší zemi, patří nepochybně i Jednota českých právníků, která je historickým nástupcem Právnícké jednoty a byla založena roku 1864 za významného spolupůsobení nej přednějšího z českých právníků konce minulého století, JUDr. Antonína Randy. Hrstků jeho kolegů, kteří se sdružili v nové organizaci, kdy nebylo ještě české právnícké fakulty, dokázala to, že se tato jednota stala významnou složkou veřejného života koncem monarchie Rakousko-Uherska, kdy ke svým členům počítala i 22 pedagogů tehdy jediné české právnícké fakulty u nás.

Její význam pro odborný právnícký život u nás přetrvával přes období první republiky, kdy v jejím čele stáli vždy významní představitelé právníckého vědeckého světa, zejména Právnícké fakulty Karlovy univerzity. Její konec nastal až v padesátých letech tohoto století, kdy komunistický režim „gleichsaltující“ celý veřejný život zrušil Právníckou jednotu a spolu s ní i ostatní právnícké spolky a vytvořil Jednotu československých právníků, která byla tzv. „výběrovou organizací“ a jejímž úkolem bylo maskování toho, že u nás vládne zvlíe jedné vrstvy společnosti.

V této době „temna“ je třeba hledat příčiny, proč po revoluci v roce 1989 Jednota českých právníků, která se konstitovala koncem šedesátých let v rámci uvedené československé organizace, nemohla bezpečně zakotvit v nových poměrech. Ačkoliv v roce 1989 došlo k výměně prakticky všech těch funkcionářů, kteří zákonitě museli být předtím svázáni svojí existencí s komunistickým režimem, mnoho lidí se nepřestalo dívat na JČP jako na pokračování neblahého dědictví z doby komunistické okupace. Proto po počáteční euforii roku 1990, kdy se do čela Jednoty českých právníků i do čela jejích podřízených základních organizací dostali noví lidé, s minulým režimem nic nemající, popřípadě jím pronásledovaní, nastalo opadnutí zájmu právníků o tuto organizaci. A nešlo jen o Jednotu. Vědomí stavovské sounáležitosti, tak významné v předtotalitní době, jež umožňovalo bohatý právnícký život v několika ryze právníckých spolicích, bylo zatlačeno do pozadí a hon za osobním prospěchem stal se vylučným faktorem veřejného života. Poznání těchto souvislostí a skutečností vedlo Pražské sdružení JČP, jež je největší a nejvýznamnější organizací Jednoty českých právníků v našem státě, k tomu, že uspořádalo prestižní seminář spolu s Centrem pro demokracii a svobodné podnikání za součinnosti ústředí JČP. O právní etice přednášeli na semináři profesor Howard ze Spojených států severoamerických, dále předseda Vrchního zemského soudu z Lince, vedle našich významných představitelů právníckých institucí. Pozitivní zkušenosti z uvedeného semináře, jakož i denní praxe ukazují, že je spolupráce s dalšími právníckými organizacemi a institucemi velmi účelná a oboustranně prospěšná; proto **bylo předběžně s Českou advokátní komorou dojednáno uzavřít dohodu o spolupráci zejména v těchto okruzích činnosti:**

Společně pořádat semináře s problematikou zajmající obě stany, organizovat odborné přednášky s kvalifikovanými lektory různých oborů, vyměřovat si navzájem tiskoviny určené členům za účelem vzájemné informovanosti apod. Přitom nemá být zapomináno ani na společenské kontakty, neboť Jednota českých právníků sdružuje právníky všech právnických profesí, což musí být zajímavé zejména pro advokáty. Ti jsou v profesní komoře budou mít takto nenásilně příležitost setkávat se mimo své povolání s lidmi, s nimiž se buď stýkají jen úředně, nebo třeba vůbec ne, i když jsou všichni právníky.

Obdobné dohody zamýšlí Pražské sdružení uzavřít i s jinými právníckými subjekty, jako jsou komory notářské, unie soudců, státních zástupců, společnost pro stavební právo atd. A ještě na jednu důležitou aktivitu bychom chtěli zde poukázat, která není nového data, ale která je nezaslouženě přehlížena. Je to zřízení Nadace Právnícký dům.

NADACE PRAVNICKÝ DŮM

Myšlenka zřízení vlastního domu pro právníky není nová. Již ve třicátých letech vznikla organizace Sbor pro postavení a udržování domu právníckého, která sdílela po válce soud ostatních právnických spolků. I jiné právnícké organizace, jako např. Klub československých právníků, zabudovaly do svých stanov úkol právnícký dům zřídit.

Pražské sdružení Jednoty českých právníků u vědomí toho, že v cizině nestátní právnícké organizace přebírají spoluodpovědnost za demokratický vývoj v zemi a ke zvýšení stavovské sounáležitosti rozhodlo se v roce 1993 založit Nadaci Právnícký dům.

Účelem této nadace, která byla řádně zaregistrována u Obvodního úřadu v Praze 2 v dub-

nu uvedeného roku, je dvojí. Jednak shromážďovat finanční prostředky pro postavení, popř. přestavbu již stávajícího objektu na Právnícký dům, jednak vytvoření nestátního všehoprávníckého centra k realizaci dalších významných aktivit formou symposií, přednášek, organizování seminářů s právníkou tematikou, zasedání odborných sekcí, podporování odborných stáží našich mladých právníků v zahraničí, navazování odborných i společenských kontaktů především s nestátními zahraničními organizacemi a institucemi.

Důraz má být kladen na to, že jde o nestátní instituci, která bude zcela nezávislá na té které momentální politické konstelaci a že půjde o všehoprávnícký, nikoli úzce profesní subjekt, jenž umožní odborný a společenský neformální kontakt právníků všech profesí. Z toho, co bylo uvedeno vyplývá jasně, že naznačené úkoly přesahují rámec profesních obligatorních organizací a tudíž, že jejich existence je vhodná a účelná pro všechny právníky. Výbor Pražského sdružení při zakládání zmíněné nadace vycházel ze skutečnosti, že nejen čeští lékaři, ale i jiné organizace, popř. instituce mají svůj „dům“. Zdálo by se, že přítomná doba pro zmíněný záměr je vhodná. Uvážíme-li jen počet advokátů, soudců, notářů, pracovníků-právníků ve veřejných službách, či v podnikatelské sféře, zdálo by se na první pohled, že záměr takto obecně prospěšný bude právníkou veřejností uvítán. Leč, bohužel, není tomu tak. Byli osloveni téměř všichni pražští advokáti, notáři i některé další profese. Byla vydána výzva celé právnícké veřejnosti, bylo i ve sdělovacích prostředcích na tuto akci upozorněno, leč výsledek neodpovídá vynaloženému úsilí.

Přitom neběží o záměr jednotlivce. Statutem nadace je zabezpečeno, že poskytnuté finanční prostředky budou použity jen k výše zmíněným účelům a přísnou kontrolou hospo-

daření je zcela zajištěna hospodárnost vynakládaných prostředků.

Obracíme se proto **s výzvou k advokátům, zapsaným v seznamu České advokátní komory, aby přispěli na tuto nadaci. Nadace Právnický dům má účet u IPB Praha 4, č. účtu 541624/5100, var. symbol 12, konst. symbol 379.**

Podrobnější informace budou poskytnuty zájemcům každou středu v sekretariátě Pražského sdružení JČP v době 10–12 hod. v budově Obvodního soudu pro Prahu 3, Jagellonská č. 5, popř. v tutéž dobu na tel. 627 2758, linka 812.

Výbor Pražského sdružení JČP

Mgr. Petra Vitoušová^{*)}

Na straně obětí trestných činů

(Bílý kruh bezpečí)

Bílý kruh bezpečí je název občanského sdružení, které bylo v naší zemi zaregistrováno v září roku 1991. Jeho posláním je pomoc obětem trestných činů. Ve čtyřech poradnách Bílého kruhu (v Praze, Mostě, Brně a Olomouci) je obětem poskytována emocionální a morální podpora, která přispívá mimo jiné ke zlepšení jejich pozice při jednání s úřady. Při kontaktu s odborníky si poškození mohou ověřit i svá zákonná práva.

Jako dobrovolné sdružení, poskytující šestým rokem všestrannou pomoc obětem, nemůže Bílý kruh bezpečí zůstat lhostejný k tomu, že práva osob poškozených trestnou činností jsou v platném trestním řádu dílem podchycena nedostatečně, dílem je jejich zakotvení v této zákonné normě opomenuto vůbec. Již v roce 1993 a v tomto roce opět vystupuje Bílý kruh bezpečí s náměty de lege ferenda a s náměty

k interním opatřením na úrovni resortů Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva vnitra. Navrhuje například účinnější právní pomoc poškozenému v trestním řízení v závažných případech a náhradu nákladů s tím spojených, důslednější ochranu poškozeného v postavení svědka, zavedení některých tzv. soukromožalobních deliktů, popřípadě modifikaci stávajícího § 163a tr. řádu a zpřísněný postih tzv. domácího násilí, rozšíření procesních práv poškozeného.

V čele dobrovolné organizace s celostátní působností pracuje zvolené jedenáctičlenné představenstvo. V roce 1996 se Bílý kruh bezpečí stal šestnáctým plnoprávným členem European Forum for Victim Services se sídlem v Londýně. Letos zahájí provoz další poradna Bílého kruhu bezpečí, v pořadí již pátá bude otevřena v Ostravě.

^{*)} Autorka je prezidentkou sdružení Bílý kruh bezpečí

Následující přehled aktivit čtenářům podrobněji přiblíží konkrétní formy práce Bílého kruhu bezpečí.

Poradenská činnost

Tvoří 60 % veškeré činnosti. Kontakt klientů s odborníky Bílého kruhu bezpečí (psychology, právníky, sociálními pracovníky a lékaři), kteří pracují ve prospěch obětí bezplatně a ve svém volném čase, je možný každé úterý v poradnách v Praze, Mostě, Olomouci, Brně. Otevření dalších regionálních poraden připravují týmy dobrovolníků v Ostravě, Plzni a na Kladně.

Bezpečný život seniorů ve městě

Přednáška o kriminogenních situacích, jejich prevenci a o chování, které minimalizuje následky případného útoku ze strany pachatele je spojená s ukázkami účinné sebeobranu seniorů za použití dostupných pomůcek. Přednášky jsou doplněny distribucí brožury „Chraňte své bezpečí“ a samolepky určené pro vylepení na vnitřní stranu bytových dveří.

Sebeobrana ženy

Odpolední program pro dívky a ženy. O riziku, kdy a za jakých okolností se ženy mohou stát obětí trestného činu hovoří psycholog, kriminalista, sexuolog a soudní znalec z oboru sebeobranu. Program je doplněn ukázkami sebeobranu například při napadení ze zálohy, ve výtahu a v dopravním prostředku.

Víkendové pobyty

Psychorekondiční pobyty pro oběti násilné kriminality a pro pozůstalé, kteří vyhledají pomoc Bílého kruhu bezpečí se konají několikrát v roce poblíž Prahy a Olomouce (rodinný pension, hipoterapie, relaxace, zdravotní rehabilitace, rozhovor s psychologem).

Doprovody k soudu

Na požádání doprovázejí členové BKB poskozené (oběti nebo pozůstalé) k hlavnímu líčení před soudem, kde jim poskytují především morální oporu.

Interní školicí systém

Všichni dobrovolní konzultanti z poraden BKB absolvují odborné školení: Etika a principy poradenské práce, Právnícké minimum, Krizová intervence, Řešení konfliktů.

Ediční činnost

Bílý kruh bezpečí vydává čtvrtletní zpravodaj, řadu brožur, letáků a samolepek, které jsou bezplatně k dispozici veřejnosti v poradnách BKB a prostřednictvím policejního prezidia byly distribuovány na všechna oddělení Policie v ČR (Oběti trestných činů a jejich reakce, Neodkládejte své děti k televizoru, Násilí v rodině, Bezpečný život seniorů, Pohlédni do zrcadla, Sexuální zneužívání dětí, Zóna bezpečí, Rodina a kriminalita, Vykradli vám byt a další).

O vlivu násilí v médiích na děti

Seminář uspořádaný Bílým kruhem bezpečí v Parlamentu ČR na podzim roku 1994 s následnou kampaní zaměřenou na regulaci prezentace násilí ve sdělovacích prostředcích s vlivem na děti a mládež, požadavek zákazu prodeje a půjčování videokazet s touto tematikou dětem.

Ochrana dětí před šikanováním

Šetření uskutečněné v roce 1994 na pražských školách (2400 žáků 5. a 6. tříd ZŠ) bylo zaměřeno na zjištění hladiny šikany mezi dětmi (za použití mezinárodně uznávané standardní metody norského profesora Dana Olweuse). Obětem dlouhodobé vážné šikany byla poskytnuta pomoc. Tato akce pokračuje uspořádáním

dvou kurzů pro více než sto učitelů z celé ČR, které probíhají začátkem tohoto roku na Kladně.

Spolupráce se státní správou

Bílý kruh bezpečí má dobré pracovní kontakty s ministerstvy zdravotnictví a vnitra. Spolupracuje s několika okresními úřady a s mnoha institucemi (Policejní akademie ČR, Policejní prezidium, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Středisko sociální prevence hl. m. Prahy).

Spolupráce se samosprávou

Mnoho městských a místních úřadů spolupracuje s Bílým kruhem bezpečí v oblasti pre-

vence kriminality a pomoci obětem trestných činů (např. městské části Prahy, Roudnice nad Labem, Trutnov, Olomouc, Most a další).

Mezinárodní spolupráce

Ve 13 evropských státech pracují obdobné organizace, se kterými BKB udržuje pracovní kontakty. Díky této spolupráci byla opakovaně poskytnuta pomoc občanům České republiky nebo jiného státu, kteří se stali obětí trestného činu v zahraničí. Od roku 1994 byl BKB pozorovatelem v prestižní organizaci European Forum for Victim Services a v červnu 1996 byl přijat za plnoprávného člena této evropské organizace.

Dokumentační a informační středisko k lidským právům Českého helsinského výboru

Adresa: Český helsinský výbor,
P. O. Box 4, Jelení 5/199,
119 00 Praha 012–Hrad
Tel.: +420/2/2437 2334, 2051 4189
Fax: +420/2/2437 2335
E-mail: helsincz@helsincz.anet.cz

Začátkem roku 1995 začal ČHV budovat za podpory programu PHARE dokumentační a informační středisko se zaměřením na lidská práva v nejširším slova smyslu. V říjnu 1995 byla otevřena pro veřejnost malá studovna. V současné době ještě probíhá zpracování fondů, které se neustále rozšiřují. Převážná část fondu je v češtině a v angličtině, dalšími hojně zastoupenými jazyky jsou zejména němčina, polština, ruština a francouzština.

Stručný nástin stávajících fondů

Archiv ČHV • Referenční literatura (jazykové slovníky, oborové slovníky, encyklopedie) • Právnícká literatura (zákoníky, komentáře, mezinárodní právo, národní legislativy vázící se k LP) • Vybraná literatura z filozofie, historie, dějin a teorie práva, politologie, antropologie, sociologie, sociální práce, etiky, výchovy zejména k lidským a občanským právům ap. • Literatura vázící se k LP všeobecně, k právům dětí, žen, postižených, menšin ap. • Dokumenty Rady Evropy, OSN (aktualizace začátkem roku 1996) • Biografie • Periodika (vybraná periodika ČR, bulletin, periodika nevládních organizací: ČR, zahraničí) • Sborníky z konferencí a seminářů (ČR, zahraničí) • Výroční zprávy (nevládní organizace ČR, zahraničí; nadace)

• Specializované zprávy (např. IHF, Helsinki Watch, Amnesty International) • Adresáře nevládních, vládních a mezivládních organizací (ČR, zahraničí) a nadací (elektronická podoba se teprve připravuje).

V současné době obsahuje DIS materiály převážně na tradičních nosičích. Pro rok 1997 a následující roky jsou připravovány projekty, které by zásadním způsobem rozšířily nejen vlastní fondy DIS, ale i možnost přístupu k informacím (mikrofilmy, elektronické nosiče). Hlavním partnerem pro DIS ČHV je dokumentační středisko Refugee Studies Programme

při Univerzitě v Oxfordu, jehož převod na mikrofilmech a částečně CD se připravuje v rámci projektu podaného u PHARE Democracy Programme. Pro nejbližší období je v jednání užší spolupráce s Keston Institute v Oxfordu.

Hodiny pro veřejnost (studovna)

Pondělí – pátek: 12.30 – 17.00 hodin

Na základě domluvy je možný přístup i přes víkend. Studium je možné jen prezenčně. DIS zároveň poskytuje i nezbytné kopírovací služby a v případě potřeby vybrané materiály na požádání zasílá.

Krakonošův pohár již po třinácté

V sobotu dne 25. ledna 1997 uspořádal osvědčený organizační výbor složený z Mileny Zeithamlové, Vladimíra Zeithamla a Ladislava Kutíše již 13. ročník závodu českých advokátů v běhu na lyžích ve Špindlerově Mlýně, známého jako Krakonošův pohár.

Na tradiční osmikilometrové trati BUĎ FIT se sešlo 30 účastníků v kategoriích „muži“, „ženy“ a „veteráni nad 50 let“. Závodilo se na přemrzlém sněhu, výsledky byly závislé na kvalitě namazání. Ostřílení závodníci mixovali různé druhy klistrů, pro méně zdatné se osvědčil i klistr univerzál. Funkci startovních a cílových rozhodčích vykonávali neúplatní časoměřiči JUDr. Vladimír Hovorka a Vladimír Kořínek.

V jednotlivých kategoriích bylo dosaženo těchto výsledků:

Muži:

1. Karel Herr	31.31 min.
	– absolutní vítěz

2. Jaroslav Skákal	31.54 min.
3. Tomáš Kocián	32.33 min.

Ženy:

1. Lenka Fenclová	43.55 min.
2. Eva Camrdová	45.39 min.
3. Milena Zeithamlová	48.15 min.

Veteráni:

1. Ladislav Kutíš	33.54 min.
2. Jindřich Skácel	38.26 min.
3. Jiří Machourek	39.54 min.

Výsledky Krakonošova poháru 1997 byly vyhlášeny ve vinárně Myslivna. Díky finančnímu příspěvku ČAK obdrželi první tři v každé kategorii věcné ceny a absolutní vítěz pak i nové pořízený putovní pohár. Zvláštního ocenění se dostalo JUDr. Vladimíru Hornému (75 let), v kategorii žen pak JUDr. Aleně Horčicové (věk neúveden).

Pouze dva účastníci Krakonošova poháru se zúčastnili všech dosavadních ročníků – JUDr. Kutíš a JUDr. Poledník. Zatímco Dr. Kutíš pravidelně vyhrává kategorii veteránů (v absolutním hodnocení si udržel pěkné 5. místo), JUDr. Poledník svým umístěním všechny překvapil. Svůj osobní rekord zlepšil o více než 10 minut a časem na hranici 40 minut ostatní účastníky zaskočil.

Ubytování bylo zajištěno v příjemném pro-

středí na Jeleních boudách, kde se počítá s ubytováním i pro příští ročníky.

Předběžný termín příštího ročníku Krakonošova poháru již byl stanoven na den 24. ledna 1998. Informace o příštím Krakonošovu poháru budou otištěny v Bulletinu advokacie číslo 12/1997.

Již nyní jsou všichni příznivci bílé stopy na 14. ročník zváni.

JUDr. Jiří Machourek

Jazykové kurzy v Rakousku

Institut Deutsch in Graz (DIG) se sídlem Kalchberggasse 10, A 8010 Graz, telefon 0043 316 833 900, fax 0043 316 833 900-6, pořádá v létě jako každý rok kurzy speciální němčiny. V letošním roce není organizován přímo kurz pro právníky, mohl by být zřízen, pokud by se

přihlásilo dostatek zájemců. Podle prospektu týdenní kurz stojí v průměru ATS 6000,- kromě ubytování v Grazu.

Případným zájemcům doporučujeme obrátit se přímo na uvedený institut.

Semináře ve Florencii

Evropský univerzitní institut se sídlem ve Florencii pořádá seminář od 23. 6 – 4. 7. na náměstí „Seminář o právu Evropské unie“ a druhý v době od 7. 7. – 18. 7. 1997 na náměstí „Zákonodárství o lidských právech“.

Semináře se budou konat v jazyce francouzském a anglickém, přednášky nebudou překládány.

Zápisné činí 250,- ECU pro každý seminář zvlášť, pro účastníky obou seminářů pak 400,- ECU.

Institut nevyklučuje stipendium udělené účastníkům ze střední a východní Evropy a z rozvojových zemí, podle finanční situace každého kandidáta.

V žádném případě pak nejsou hrazeny cestovní výlohy.

Akademie nabízí i ubytování za přijatelné ceny.

Zájemci nechtě se přihlásí o formulář na mezinárodním oddělení ČAK, pí. Linková, telefon: (02) 2491 3606.
